

17—21 februari.

Debatter m. m.

Sid.

Lördagen den 17 februari.

Svar på interpellationer av:

Herr Swedberg i anledning av tågörseningarna vid statens järnvägar	3
Herr Nilsson i Svalöv ang. åtgärder i syfte att nedbringa antalet järnvägsolyckor	13

Tisdagen den 20 februari.

Svar på fråga av herr Dickson ang. gällande bestämmelser om befrielse för svenska medborgare, som äro anställda hos utländsk beskickning, från skyldighet att erlägga skatt för inkomster av sådan anställning	21
Interpellation av herr Hæggbloom ang. subventioneringen av hönsfodertillverkningen, m. m.	24

Onsdagen den 21 februari.

Svar på frågor av:

Herr Nilsson i Bästekille ang. import av frukt, besprutad med kvicksilverhaltiga preparat	27
Herr Christenson i Malmö ang. av riksdagen begärd modernisering av almanackans namnlängd	29
Motioner ang. inrättande av särskilda kulturnämnder i kommunerna	31
Utgifter å tilläggsstat II (utrikesdepartementet):	
Gåva för Förenata Nationernas byggnader i New York	32
Utgifter å tilläggsstat II (försvarsdepartementet):	
Tygmaterieförråd i berg	35
Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar	36
Motion ang. sådan ändring av allmänna strafflagen, att krigspropaganda blir straffbelagd	39
Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten	44

	Sid.
Ändring i lagen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus	63
Motion ang. ändrade bestämmelser om sittplatser å tåg	66
Interpellation av herr Rubbestad ang. trafikförhållandena vid Uddevalla—Lelångens järnväg	69

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 21 februari.

<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. ändrad lydelse av lagen om kommunalstyrelse i Stockholm	30
— nr 4, ang. inrättande av särskilda kulturnämnder i kommunerna	31
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 15, ang. utgifter å tilläggsstat II (utrikesdepartementet)	32
— nr 16, ang. utgifter å tilläggsstat II (försvarsdepartementet)	35
— nr 21, ang. utgifter å tilläggsstat II (handelsdepartementet)	35
— nr 24, ang. utgifter å tilläggsstat II (statens allmänna fastighetsfond)	36
— nr 25, ang. utgifter å tilläggsstat II (försvarets fastighetsfond)	36
— nr 27, ang. beredskapsutrustning åt Aktiebolaget Radiotjänst	36
— nr 28, ang. anslag till oförutsedda utgifter	36
— nr 29, ang. avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	36
— nr 30, ang. stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1951/52	36
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 5, ang. ändrad lydelse av förordningen angående stämpelavgiften	36
— nr 7, ang. ändrade bestämmelser om beskattning av äkta makar	36
— nr 8, ang. viss skattefrihet för gåvor till sociala hjälpinstitutioner	39
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. höjning av den i 13 kap. 12 § andra stycket giftermålsbalken angivna värdegränsen	39
— nr 5, ang. straff för krigspropaganda	39
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 5, ang. d:o	44
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 6, ang. ändrad lydelse av 60 och 193 §§ utsökningslagen	44
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten	44
— nr 4, ang. ändring i lagen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus	63
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. allmän jordbruksräkning 1951	65
— nr 4, ang. befrielse från betalningsskyldighet till kronan, m. m.	65
<i>Andra kammarens allmänna beredningsutskotts</i> utlåtande nr 1, ang. ändrade bestämmelser om sittplatsbiljetter å tåg	66
— nr 2, ang. ändring av gällande persontaxor vid statens järnvägar	69

Lördagen den 17 februari.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman Tore Bengtsson för vilken intyg angående sjukdom akut övre luftvägsinf. + neurastenia förut lämnats är fortfarande på grund av sin sjukdom urståndsatt att deltaga i riksdagsarbetet under tiden 14—19 februari 1951.

Vilket härmed intygas.

Halmstad den 14 februari 1951.

A. Aronson,
leg. läk.

Härmed intygas, att fru Hildur Humla, som lider av asthma bronchiale, tillrätts söka luftombyte och att hon på grund av sin sjukdom är i behov av vila under minst en månad ytterligare.

Sunne den 15 februari 1951.

G. Kreuger,
provinsialläkare.

Kammaren beviljade herr Bengtsson, som den 25 januari 1951 erhållit ledighet till och med den 13 innevarande månad, fortsatt ledighet från riksdagsgöromålen den 14 till och med den 19 innevarande februari.

Läkarintyget för fru Humla, som den 31 nästlidna januari beviljats ledighet tills vidare, lades till handlingarna.

§ 3.

Svar på interpellation i anledning av tåg-förseningarna vid statens järnvägar.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON erhöll

på begäran ordet och anförde: Herr talman! I en till mig riktad interpellation har herr Swedberg i denna kam-mare frågat mig

om jag uppmärksammat de talrika och betydande tågförseningar vid sta-tens järnvägar, som på senare tid synas ha blivit allt vanligare, och

om jag är i tillfälle att här redogöra för orsakerna till de rådande svårighe-terna samt villig att vidtaga erforderliga åtgärder för att vinna rättelse.

Inom parentes vill jag säga, att jag har ingen anledning att rosa regien vid statens järnvägar, alldenstund det just i dag inträffat betydande tågförsening-ar på de söderifrån kommande tågen. Men det kan betraktas som ett kata-stroffall, eftersom det beror på ström-avbrott, och det kan alltså icke räknas till de förseningar, som herr Swedberg talat om i sin interpellation.

Till en början får jag tyvärr bekräfta, att tågföringen fr. o. m. september må-nad 1950 av olika samverkande orsaker påtagligt försämrats. Orsakerna till tåg-förseningarna äro av såväl tillfällig som mera konstitutiv natur.

Innan jag närmare går in på frågan om orsakerna till den inträdda försäm-ringen kan det vara lämpligt att redo-göra för tidtabellens uppbyggnad och därigenom söka belysa de svårigheter som möta järnvägsledningen.

Vid utformandet av tidtabellen har målet varit att knyta an tågen på olika linjer till varandra med kortast möj-liga övergångstider för att på så sätt erhålla goda förbindelser inte endast mellan orter utmed samma linje utan även mellan orter vid olika linjer. Här-igenom ha skapats inbördes beroenden i tågföringen mellan ett många gånger mycket stort antal tåg. På enkelspåriga linjer uppstå genom de ofrånkomliga

Svar på interpellation i anledning av tåg förseningarna vid statens järnvägar.

tågmötena intima beroenden mellan tåg i olika riktning. Även mellan tåg i samma riktning uppstå på både enkelspår och dubbelspår beroenden, i den mån tågens antal blir stort eller tågens lägen av annan anledning ligga nära varandra. Alla dessa beroenden av olika slag ha till följd, att enstaka förseningar i de flesta fall utlösa kedjereaktioner av många gånger både i rum och tid utdragen räckvidd. För att hindra uppkomsten av eller i tid stoppa upp dylika reaktioner måste, när det gäller tåg på samma linje, tågens inbördes ordningsföljd ändras, vilket dock långt ifrån alltid låter sig göra utan ny tidsförlost för endera eller båda tågen, eller, när det gäller till varandra anslutande tåg, att bryta anslutningen. Sistnämnda åtgärd innebär ett kännbart ingrepp i de resandes planer och måste därför i regel föregås av avvägningar mellan olika resandekategoriernas intressen.

Härtill kommer att järnvägsledningen för att så långt möjligt minska restiderna måhända utnyttjat sina resurser något i överkant och därigenom så småningom åstadkommit en tidtabell, som på sina håll är mer spänd, än vad som är vanligt i andra länder med motsvarande resurser. Ur allmänhetens synpunkt är en sådan tidtabell under normala förhållanden enbart till fördel, men i en situation sådan som den nu aktuella ökar den avsevärt järnvägens svårigheter genom sin större känslighet för störningar.

Den sedan september 1950 inträdda försämringen av tågföringen sammanhänger med den under höstmånaderna oväntat kraftiga ansvällningen av godstrafiken. Efter andra världskrigets slut har godstrafiken tenderat att långsamt minska och järnvägsstyrelsen har därvid använt friställda resurser för att förbättra persontrafikförbindelserna. Antalet persontågskilometer ökades i början av år 1949 och 1950 med ett par procent per år. I mars 1950 började

emellertid godstrafiken åter svälla, till en början långsamt men under hösten 1950 i hastigare takt, bl. a. beroende på att godstrafiken till och från exporthamnarna ökades kraftigt. Försämringen av tågföringen och ökningen av godstrafiken förlöpte i det närmaste samtidigt. I oktober och november 1950 var antalet utförda godsvagnsaxelkilometer på statens järnvägars normalspåriga linjer i genomsnitt 11,4 respektive 13 procent större än motsvarande månader 1949. För december 1950 kan en liknande ökning beräknas. Dessa ökningarna gjorde sig särskilt märkbara på huvudlinjerna söder om Ånge, där de i regel varierade mellan 10 och 25 procent. I oktober var belastningsökningen på vissa linjer ännu större, vilket berodde på naturkatastrofen i Surte. Härtill återkommer jag längre fram. Framhållas må, att godstrafiken under normala förhållanden visar en kraftig säsongbetonad stegring på hösten. Vidare må nämnas, att det vid flera tillfällen hösten 1950 visat sig förenat med stora svårigheter att vid godsrangebangården i Hallsberg, som är landets största och genom sitt centrala läge har särskild betydelse för den långväga trafiken, och vid godsrangebangården i Nässjö avveckla förekommande trafik. Dessa bangårdar ha uppvisat vagnomsättnings-siffror, som överstigit alla tidigare.

I detta sammanhang kan vidare framhållas, att trafiken av ilstyckegods redan i slutet av november 1950 började antaga proportioner, som eljest bruka känneteckna de tio dagarna närmast före jul. Då en del av detta gods åtminstone på någon del av transportsträckan befordrades med personförande tåg — särskilda ilgodståg framföras endast på vissa huvudlinjer — uppstodo vissa ytterligare tåg förseningar.

Godstrafiken har således i förening med en förhållandevis stor persontrafik resulterat i en belastning på huvudlinjerna, som nått eller överskridit gränsen för vad linjerna förmå, om

Svar på interpellation i anledning av tåg förseningarna vid statens järnvägar.

man samtidigt fordrar en god tågföring.

Till de särskilt stora tåg förseningarna i oktober 1950 bidrog i hög grad det av Surteraset föranledda tre veckor långa trafikavbrottet på Bergslagsbanans södra avsnitt. Omdirigeringen av de personförande tågen till andra linjer föranledde komplikationer i tågföringen, men än mer betydde omdirigeringen av godstrafiken, som på detta avsnitt av Bergslagsbanan är betydande. Således ökades belastningen (i gods-vagnsaxelkilometer) i oktober 1950 jämfört med oktober 1949 med 33 procent för sträckan Hallsberg—Falköping, med 51 procent för sträckan Charlottenberg—Laxå, med 42 procent för sträckan Falköping—Göteborg, med 46 procent för sträckan Strömstad—Göteborg och med ej mindre än 182 procent för sträckan Herrljunga—Uddevalla.

Slutligen vill jag erinra om att snö-situationen under den gångna delen av vintern på sina håll — även i detta fall har västra Sverige varit särskilt hårt utsatt — varit så besvärlig att man får gå mycket långt tillbaka i tiden för att finna någon motsvarighet. Genom de stora snömängderna ha ett flertal bangårdar fått sin kapacitet nedsatt. Trafiken på västra Sverige med Göteborg i centrum samt trafiken på huvudlinjen Mjölby—Hässleholm har vid flera tillfällen under längre eller kortare tid varit i det närmaste lamslagen, och detta har oundvikligen måst föranleda mycket kraftiga återverkningar på tågföringen över hela landet.

Järnvägsstyrelsen och statens järnvägars linjebefäl ägna målmedvetet och fortlöpande tåg förseningarna och deras orsaker en mycket ingående övervakning och komma — i den mån så ej redan skett — att vidtaga alla rimliga åtgärder som kunna leda till en förbättring. Det aktuella tågföringsproblemet är till sina orsaker bl. a. ett belastnings- och kapacitetsproblem. Då någon nämnvärd ökning av kapaciteten knappast kan förväntas inom den när-

maste tiden måste åtgärder för förbättring av tågföringen nu huvudsakligen avse omflyttning av de olika tågens transportuppgifter m. m. och omgestaltning av tidtabellen, så att tidtabellsläget blir mindre spänt.

Fr. o. m. den 10 februari 1951 ha vissa personförande tåg indragits. Dessa indragningar dikteras i första hand av den knappa tillgången på lok men medföra även någon lättnad i belastningen. Tågföringen kommer härigenom att underlättas. För närvarande pågår arbetet med den nya tidtabell, som skall träda i kraft den 15 juni i år. I samband härmed undersöker man ingående möjligheterna att genom olika åtgärder skapa tidtabellstekniska förutsättningar för en bättre tågföring.

Slutligen vill jag erinra att överrevisorerna vid statens järnvägar haft sin uppmärksamhet riktad på frågan om tåg förseningarna och att de i sin nyligen avgivna berättelse upptagit detta spörsmål till behandling.

Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härefter anförde:

Herr SWEDBERG: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret på min interpellation. Statsrådet sade att han icke hade någon anledning att rosa regien vid statens järnvägar. Jag kan faktiskt icke avstå från att säga, att jag icke har någon anledning att rosa den regi, som har ansvaret för anordningarna här i dag. Jag vet väl, att statsrådet hade för avsikt att leverera det svar, som nu avgivits, tidigare under veckan. Men jag måste beklaga, att det nu måst ske under de förhållanden som äro för handen här i dag. Att så stora och betydelsefulla frågor som de båda, som nu behandlas här i kammaren, skola handläggas en dag, då man har all anledning att räkna med att det ser ut på detta sätt, att kammaren är i det närmaste tom och pressen

Svar på interpellation i anledning av tåg förseningarna vid statens järnvägar.

lyser med sin frånvaro, det är så pass olämpligt, att jag har behov av att uttala min förhoppning att det ej må upprepas.

Redan då jag framställde min fråga insåg jag mycket väl, att de svårigheter, som möta järnvägsledningen och som nu särskilt belysts av statsrådets svar, äro mycket betydande. Statsrådets framställning om orsakerna till den sedan september förra året inträdda försämringen av tågföringen överensstämmer ju väsentligen med vad som förut var känt och innehåller knappast något oväntat nytt. Mig förefaller det tydligt, att hela problemets hjärtpunkt beröres, när statsrådet säger, att det aktuella tågföringsproblemet till sina orsaker bland annat är ett belastnings- och kapacitetsproblem. Naturligtvis har statsrådet rätt i att någon nämnvärd ökning av kapaciteten knappast kan förväntas inom den allra närmaste tiden. Man kan emellertid icke gärna underlåta att i detta sammanhang beklaga, att järnvägsledningen icke genom tillräckliga medelsanvisningar tidigare beretts tillfälle att utöka kapaciteten. Det förefaller nu klart, att nyanskaffning av materiel — här ha ju särskilt nämnts ellok och godsvagnar — har eftersatts, liksom det också är klart, att en önskvärd anläggning av dubbelspår åtnämnas på huvudlinjerna har fördröjts.

Statsrådet erinrade i sitt svar om att också överrevisorerna vid statens järnvägar i sin i dagarna avgivna berättelse behandlat frågan om tåg förseningarna. Då kan det kanske också vara tillåtet för interpellanten att knyta ett par korta reflexioner till deras uttalanden. Överrevisorerna giva bland annat den upplysningen, att järnvägsstyrelsen numera vidtagit åtgärder i syfte att få bättre klarlagt, vilka de primära orsakerna till tåg förseningarna äro. Detta noteras med tillfredsställelse. Men man kan icke gärna undgå att undra, om det verkligen kan förhålla sig så, att järnvägsstyrelsen icke tidigare haft de primära

orsakerna till tåg förseningarna tillfredsställande klarlagda. Då ett sådant klarläggande väl måste vara en grundbetingelse för åstadkommande av rättelse, måste de numera vidtagna åtgärderna i syfte att vinna detta klarläggande vara synnerligen påkallade.

Då det visat sig att de förseningar, som sammanhånga med expedieringen av ilgods, resgods och post, äro särskilt framträdande, synes den av överrevisorerna antydda vägen att med taxepolitiska medel söka åstadkomma en förändrad fördelning av den ifrågavarande godstrafiken mellan olika tågtyper kunna vara ägnad att underlätta tågföringen. En redan tillämpad bestämmelse, att cyklar, som skola befordras med persontåg, skola inlämnas till polettering senast 48 timmar före tågs avgång, förefaller dock vara ett tveklaktigt led i åtgärder som syfta till bästa möjliga service för allmänheten. För många resenärer måste en sådan bestämmelse innebära ej ringa svårigheter. Själv använder jag mig i mycket ringa utsträckning av cykel som fortskaffningsmedel, och det lär aldrig komma i fråga, att jag kommer att frakta en sådan med på en järnvägsresa. Men för människor, som i sin dagliga gärning äro beroende av detta transportmedel och vilja ha det med på en resa, förefaller denna bestämmelse vara ganska otillfredsställande. Jag undrar om den kan ha någon avgörande betydelse i ifrågavarande sammanhang.

Eljest vill jag helt instämma i överrevisorernas mening, att tåg förseningarna å järnvägarna ha en sådan inverkan på samhällets funktioner, att de av både sociala och ekonomiska skäl böra nedbringas till ett minimum. Den allvarligaste inverkan är väl emellertid den som tåg förseningarna kunna befaras ha på säkerheten både för den resande allmänheten och för den tjänstgörande personalen. När denna utomordentligt allvarliga sak kommer att ägnas uppmärksamhet strax här i kam-

Svar på interpellation i anledning av tåg förseningarna vid statens järnvägar.

maren, skall jag icke gå in på den i annan mån än att jag tillåter mig uttala, att intet som kan göras för att nedbringa olycksrisken vid järnvägarna får försummas. Om det måste bli fråga om en avvägning mellan säkerheten och bekvämligheten, respektive hastigheten, måste enligt min mening säkerheten tillmätas avgjort större betydelse.

Jag noterar sålunda, herr talman, med tillfredsställelse statsrådets försäkran, att alla rimliga åtgärder skola vidtagas för att bemästra de här påtalade svårigheterna.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON: Herr talman! I fråga om riksdagens regi har jag kanske ingen anledning att egentligen göra någon kommentar. Jag kan bara hänvisa till att man rimligen icke kan lasta mig för att det icke finns ett större antal av riksdagens ledamöter som intressera sig för den enligt herr Swedberg så viktiga fråga som herr Swedberg väckt interpellationsvis.

Jag har endast ett par erinringar att göra till herr Swedbergs anförande. Han tog bl. a. upp frågan om de begränsade medelstillgångarna som stått till statens järnvägars förfogande och som enligt hans förmenande skulle vara en av de bidragande orsakerna till de svårigheter man nu har att brottas med. Jag ger herr Swedberg rätt så långt att jag erkänner, att därest man haft möjlighet att få fram exempelvis el-lokleveranserna snabbare än vad nu varit förhållandet så skulle kanske svårigheterna icke ha varit så stora. Jag vill också erkänna, att vi måst iakttaga viss återhållsamhet i fråga om statens järnvägars investeringar precis som på många andra områden. Men å andra sidan kan jag icke undgå att erinra om att den medelsram, som stått till statens järnvägars förfogande, ej kunnat utnyttjas. Jag kan nämna, att under budgetåret 1947/48 var maximiramen för statens

järnvägars förbrukning 140 miljoner kronor men den faktiska förbrukningen 110 miljoner kronor. För budgetåret 1948/49 låg maximiramen vid 155 miljoner kronor, medan den faktiska förbrukningen stannade vid 123,3 miljoner. I fråga om budgetåret 1949/50 var maximiramen 140 miljoner kronor och den faktiska förbrukningen 124,3 miljoner. Det kan sålunda, herr Swedberg, icke enbart vara den omständigheten, att icke tillräckliga medel ställts till statens järnvägars förfogande, som gjort att man försatts i denna situation.

Sedan är det måhända riktigt som herr Swedberg anför, att man skulle kunna med taxepolitiska åtgärder komma till rätta med vissa av de svårigheter man brottas med. Jag vet att järnvägsstyrelsen har sin uppmärksamhet inriktad på detta. Jag tror också att man i samband med den utredning, som äger rum om förslag till nya taxebestämmelser, har tagit vederbörlig hänsyn till dessa omständigheter. Därför kan man kanske räkna med att i varje fall på vissa avsnitt en rättelse kan komma till stånd inom en icke alltför avlägsen framtid.

Herr SJÖLIN: Herr talman! Den framställda interpellationen berör omständigheter, som ofta varit påtalade. Järnvägsstyrelsens talesmän ha upprepade gånger i pressen framfört den meningen, att svårigheterna bottna i rådande brist på rullande materiel. Detta framskymtar också i interpellationssvaret. Den persontågsindragning, som ägde rum den 10 februari, har framtvingsats av brist på dragkraft. Man hänvisar i dylika sammanhang ofta till tillverkarna av rullande materiel, som sägas försena leveranserna. I årets statsverksproposition åberopas också »industriens bristande leveransförmåga».

Det är alldeles riktigt att leveransförseningar uppkommit under och efter kriget. Men detta beror nästan uteslutande på de allmänt kända svårig-

Svar på interpellation i anledning av tågförseeningarna vid statens järnvägar.

heterna under kristiden att erhålla material och arbetskraft. Om man alltså ger järnvägsstyrelsen delvis rätt, måste man å andra sidan framhålla, att förhållandena skulle varit bättre om statsmakterna tidigare ställt erforderliga medel till förfogande. I brist på anslag har järnvägsstyrelsen många gånger måst uppskjuta anskaffningen av rullande materiel alltför länge. Detta omdöme jävas inte av den omständigheten, att järnvägsstyrelsen inte alltid förbrukat tillgängliga medel. Dessa reflexioner ha på nytt fått näring genom inträffade tågförseeningar och företagna tågindragningar.

Trots ett mycket väl dokumenterat behov av godsvagnar, som det ansetts »oundgängligen nödvändigt» att tillgodose, och trots att järnvägsstyrelsen ansett det »ofrånkomligt att anskaffningen sker snabbt för att råda bot på nuvarande synnerligen otillfredsställande förhållanden» har kommunikationsministern ansett sig nödsakad att pruta ner anslaget på tilläggsstat II för innevarande budgetår från begärda 10 miljoner till 5 miljoner kronor. Därigenom ha endast 500 godsvagnar kunnat anskaffas i stället för de 1 000, som ansetts som ett minimum.

Statens järnvägar ha nu i runt tal, exklusive malmvagnarna, 36 000 normalspåriga godsvagnar och 6 000 smalspåriga sådana. Av dessa normalspåriga vagnar är mer än tredjedelen, nämligen 12 400, anskaffade före 1910. De äro alltså över 40 år gamla. Den normala ekonomiska livslängden för en godsvagn är enligt gängse begrepp högst 35 år. Även om trafiken skulle gå ner så att alla vagnar över 40 år skulle kunna avvaras, skulle anskaffningen behöva uppgå till 750 stycken per år under fem år och under 5-årsperioden därefter till 900 per år. På grund av investeringsbegränsningen ha under senare år kunnat anskaffas endast 500 vagnar årligen. Transportbehovet ökar emellertid numera fullt tyd-

ligt, varför det inte gärna är tillrådligt att spekulera i en fallande tendens. En intressant siffra kan nämnas beträffande vagnsefterfrågan, nämligen att under första hälften av september 1949 fanns det en brist på 335 vagnar per dag, medan under samma tid 1950 bristsiffran tiodubblats; den var då 3 342.

Det har som bekant nyligen hörts ett nödrop från Göteborgs kolimportörer, vilka påstå att statens järnvägar inte förmå ställa erforderligt antal vagnar till förfogande. Vid närmare undersökning av denna sak visar det sig, att två kolfirmor, som tillsammans svara för 40 procent av all kolimport till Göteborg, fått i ena fallet 40 procent och i andra fallet endast 37 procent av antalet behövliga vagnar. För den ena firman fattades i januari 175 vagnar och för den andra firman 255 stycken under de sju första dagarna av februari.

Det är tydligt och klart, att denna återhållsamhet vid godsvagnsanskaffningen måste gå ut över trafikanterna. Ytterst är det dock landet och folket i dess helhet som bli lidande. Att uppskjuta godsvagnsbeställningarna måste betraktas som synnerligen olämpligt, då det finns risk för att näringslivets funktionsduglighet därigenom äventyras.

Ett annat typiskt exempel på en sådan förhållningspolitik finner man i årets statsverksproposition vid behandlingen av järnvägsstyrelsens förslag till anskaffning av smalspåriga ånglok. I följd beviljades medel för anskaffning av 10 normalspåriga och 12 smalspåriga lok, men järnvägsstyrelsen fann det då bättre att använda de beviljade medlen för beställning av uteslutande normalspåriga ånglok och att koncentrera anskaffningen av smalspårlok till nästa budgetår; därigenom kunde priset på loken reduceras ganska väsentligt. Dessutom var detta både ur rationaliserings- och försvarssynpunkt en mycket välbetänkt åtgärd. Enligt det upp-

Svar på interpellation i anledning av tåg förseningarna vid statens järnvägar.

gjorda anskaffningsprogrammet räkna- de järnvägsstyrelsen alltså med att i år få medel för beställning av 24 smalspå- riga ånglok. — Jag vill här inflika det påpekandet, att järnvägsstyrelsen vid uppgörandet av programmet helt natur- ligt beaktat önskvärdheten av att i så stor utsträckning som möjligt övergå från ångdrift till rälsbussdrift. Det be- hov som här föreligger avser alltså så- dana trafikuppgifter, som rälsbussar ej kunna avverka. Styrelsen anförde: »Be- hovet av smalspåriga lok kvarstår allt- jämt i lika hög grad. Styrelsen anser det nödvändigt att under budgetåret 1951/52 få disponera medel för gäldan- de av förskottslikvid för tillhoppa 24 smalspårslok för en totalkostnad av i runt tal 7 900 000 kronor, varav 2 600 000 kronor beräknas erforderliga under budgetåret 1951/52. Styrelsen hemstäl- ler, att 3 600 000 kronor anvisas för nä- sta budgetår till anskaffning av ång- lok.»

Departementschefen anförde till detta: »— — — Av detta belopp avse 1 miljon kronor dellikvider för 20 re- dan beställda normalspåriga ånglok och 2,6 miljoner kronor förskottslikvider för 24 nya smalspårslok.» — »Jag anser mig», säger kommunikationsministern vidare, »endast kunna tillstyrka att er- forderliga medel anvisas till likvider för normalspårslok.» Detta är hela mo- tiveringens för avslaget på järnvägssty- relsens framställning om medel för ett behov, som styrelsen anser i hög grad nödvändigt att tillgodose.

Man måste ur allmänhetens och det allmännas synpunkt reagera mot att ett så angeläget behov eftersättes. Ett upp- skov är ur trafiksäkerhetssynpunkt inte utan risker. Dessutom förhindras där- igenom en välbehövlig rationalisering med förbättrad driftsekonomi som mål. Det gäller nämligen här att ersätta myc- ket gamla, synnerligen omoderna och naturligtvis därför också mycket oeko- nomiska lok. Av befintliga smalspårs- lok är det inte mindre än 79 procent,

som varit med i över 30 år, cirka 55 procent över 40 år, cirka 21 procent över 50 år och cirka 4 procent i över 60 år. Som den yttersta tiden för slop- ning av lok brukar man räkna 40 år. Över hälften av SJ:s smalspårslokpark är sålunda slopningsmässig, och det delvis redan för länge sedan. På Got- land t. ex. finnas i regelbunden daglig tjänst tre systerlok levererade åren 1877 och 1878; de äro alltså snart tre kvarts sekel gamla. Som en kuriositet kan jag i detta sammanhang tala om att ett av dessa lok var med på utställ- ningen i Paris 1878, där det fick både pris och diplom.

För att ge ett litet begrepp om vad det är för slags lok, som enligt järn- vägsstyrelsens mening skola slopas, vill jag som exempel nämna, att denna Got- landstyp har en vikt av endast cirka 16 ton och en dragkraft av 1 900 kg. Dragkraften hos de gamla lok, som här i övrigt åsyftas, torde växla mellan 1 500 och 3 500 kg. Den loktyp, som järnvägsstyrelsen begärt att få anskaffa, har däremot en dragkraft av 6 300 kg. Den totala vikten är 52 ton. Man kan sålunda säga, att den nya loktypen skulle få omkring tre gånger så stor ka- pacitet som de nu befintliga, omoderna loken i medeltal ha. Denna nya loktyp skulle bli en enhetstyp av standardka- raktär och ersätta den mångfald av oli- ka typer, som finns i den nuvarande lokparken för smalspår.

Att dessa gamla lok kräva betydligt högre kostnader för underhåll, reserv- delar och förbrukningsartiklar än mo- derna lok ligger i öppen dag. Dessa sma lok behöva lika stor bemanning som stora lok, och driftkostnaderna bli även i övrigt onödigt höga för sådana här föråldrade typer, som ha liten dragkraft och dålig bränsleekonomi. Ett 60-tal av loken saknar överhettning, och bränsle- förbrukningen för dessa lok är cirka 25 procent större än för moderna lok, vil- ket innebär att man i onödan förbrukar ungefär 6 000 ton stenkol per år, motsva-

Svar på interpellation i anledning av tåg förseningarna vid statens järnvägar.

rande en kostnad av över 600 000 kronor. För att göra en jämförelse av aktuellt intresse kan nämnas att 6 000 ton stenkol räcka till varmvatten i tre månader för hela landet utom Stockholm och Göteborg.

En ångpannas optimala ålder beräknas till 30 år. Pannorna till de här nämnda 60 loken äro över 40 år gamla. Det är förbundet med stor risk att ha dylika överåriga pannor i drift. Ur ren driftsynpunkt äro lokförhållandena på sina håll verkligt prekära. Detta kan t. ex. sägas beträffande Västgötabanan. Det är klart, att det under här relaterade förhållanden är mycket svårt för att inte säga omöjligt för järnvägsstyrelsen att sköta trafiken rationellt och att undvika förseningar. Nu säger man kanske, att det inte är så kinkigt med den här saken eftersom det gäller banor, som i allmänhet endast ha sekundär betydelse. Men det finns också smalspåriga järnvägar, som ingalunda äro så obetydliga. Detta är just fallet med t. ex. Västgötabanan. Under vissa förhållanden kan den nämligen få särskilt stor betydelse.

Sammanfattningsvis skulle jag vilja anföra följande beträffande de smalspåriga ångloken. Genom att ersätta de äldre loken med moderna standardlok skulle man vinna en förbättrad driftsekonomi, lägre underhållskostnader och större lämplighet ur trafiksynpunkt. De moderna loken kunna ta större tåg, och tågantalet kan i vissa fall begränsas. I förhållande till de lok, som nu stå i tur att slopas, räknar man enbart i fråga om driftsekonomi och underhållskostnader med en besparing av 10 000 å 15 000 kronor per år och lok, vartill kommer den besparing, som kan nås genom minskat tågantal och högre hastighet. Jag tror inte att jag misstar mig mycket om jag säger, att på nuvarande kostnader för driften med smalspårslok skulle man vid genomförandet av den ifrågasatta rationaliseringen kunna göra en besparing på 30 procent.

Järnvägsstyrelsens utsikter att kunna sköta trafiken på ett anmärkningsfritt sätt skulle därigenom också bli betydligt bättre.

Enligt uppgift skulle det på grund av den anbefallda investeringsbegränsningen inte heller bli möjligt att i år beställa redan för rätt länge sedan projekterade tre elektriska provlok för expresståg, de s. k. rapidloken. Då det här gäller en ny typ, som kräver lång tid för konstruktion, tillverkning och utprovning, är det mycket beklagligt att detta arbete inte nu kan igångsättas. Denna loktyp har varit föremål för studium under flera år både inom järnvägsstyrelsen, hos Asea och lokfirmorna. Sedan någon tid tillbaka föreligger också från 1948 års lokkommitté förslag om denna loktyps utförande. Dess tillkomst skulle betyda ett stort framsteg och skulle ge SJ ökade möjligheter att på ett tillfredsställande sätt sköta trafiken.

Att behovet av elektriska lok inte på långt när är tillgodosett får man ofta bevis för. Det måste t. ex. anses i hög grad olämpligt att ånglok skola behöva användas på elektrifierade linjer, men detta är som bekant ingalunda ovanligt. Det kan också ifrågasättas, om inte den för närvarande ovanligt långa omloppstiden för godsvagnar åtminstone delvis kan tillskrivas lokbristen. Man kan dock inte lasta järnvägsstyrelsen för bristen på lok och rullande materiel i övrigt, så länge nämligen styrelsen inte får de anslag som begäras. Det är statsmakterna som ha ansvaret för att investeringarna varit för små. Järnvägsstyrelsen har framhållit, att den i sin 10-årsplan räknat med ett totalt investeringsbehov av 230 miljoner kronor per år. Styrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1951/52 uppgingo emellertid endast till 188 miljoner kronor. Men inte heller detta investeringskrav kunde godkännas av kommunikationsministern, utan anslaget reducerades till 155 miljoner kronor, ett belopp som absolut

Svar på interpellation i anledning av tåg förseningarna vid statens järnvägar.

ej får överskridas utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t. Det är tydligen för att inte riskera att komma över detta »tak» som järnvägsstyrelsen anser sig förhindrad att beställa de elektriska rapidloken.

Herr talman! Jag skulle tro, att man inte kan göra några berättigade invändningar mot det förda resonemanget. Med hänvisning till det finansiella läget menar man dock, att investeringarna måste begränsas, men då frågas, om en riktig avvägning skett mellan de behov som anmälts. Om jag för min del begränsar denna bedömning till SJ, måste jag ifrågasätta om det t. ex. finns anledning att bevilja 2 miljoner kronor till inlösen av bilinjer, detta samtidigt som departementschefen inte anser sig kunna förorda anslag för sådan rullande materiel, som järnvägsstyrelsen anser i hög grad nödvändig. De ifrågavarande bilinjerna drivas väl nu och komma väl att trafikeras även i fortsättningen, fastän i privat regi. Att då offra 2 miljoner kronor bara för nöjet att överföra dem i statens ägo kan väl inte vara motiverat i dessa knapphetstider, då all sparsamhet är påbjuden. Det kan synas som om ifrågavarande belopp, 2 miljoner kronor, skulle vara så litet att det inte betyder mycket för de anskaffningar jag här berört. I det avseendet vill jag emellertid framhålla, att beloppet i fråga torde vara tillräckligt för den förskottslikvid för 24 smalspåriga ånglok, som järnvägsstyrelsen ansett det nödvändigt att få disponera medel till under nästa budgetår, eller också till anskaffningen av cirka 200 godsvagnar eller också som förskottslikvid för cirka 600 stycken sådana vagnar eller, om järnvägsstyrelsen skulle föredraga det, ger möjlighet till anskaffning av de tre elektriska rapidloken.

Herr talman! Jag har velat begagna detta tillfälle att framföra mina betänkligheter mot den av kommunikationsministern tillämpade anskaffningspoli-

tiken vad beträffar statens järnvägar, och jag vill uttrycka den förhoppningen, att statsutskottet ägnar denna sak allvarlig uppmärksamhet.

Herr WIKLUND i Stockholm: Herr talman! Jag tillåter mig vid detta tillfälle rikta uppmärksamheten på en liten detalj i det problemkomplex som kammaren här är sysselsatt med. Om det händer att ett tåg blir stående på linjen eller det inträffar försening av annan anledning, är det ibland icke så lätt att få besked om orsaken, hur lång förseningen eventuellt kan bli o. s. v., därför att man måste i så fall rikta en direkt fråga till vederbörande tågpersonal. Men det går icke alltid att utan svårighet få tag i en konduktör. På stationerna är upplysningstjänsten betydligt bättre ordnad; såvitt jag kan förstå är denna tjänst där mycket bra skött. Beträffande tågen har jag däremot det intrycket, att man skulle kunna göra något ytterligare för att till den resande allmänheten ombord på tågen sprida kännedom om hur det ligger till vid en inträffad försening. Skulle det icke vara möjligt att utfärda någon sorts order till tågpersonalen, att denna personal vid sådana tillfällen — i varje fall då det är fråga om större förseningar — självmant skall gå igenom tåget och meddela de upplysningar, som äro tillgängliga, så att man på detta vis kunde lugna den resande allmänheten? Jag begär icke att statsrådet skall vara beredd att svara på denna min fråga omedelbart, men jag tillåter mig likväl fråga, om statsrådet möjligen är villig att medverka till att en sådan bestämmelse utfärdas.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON: Herr talman! Beträffande det önskemål som togs upp av den senaste ärade talaren tycker jag att detta är helt befogat. Jag

Svar på interpellation i anledning av tågförseeningarna vid statens järnvägar.

har själv vid åtskilliga tillfällen gjort samma reflexion som han i fråga om önskvärdheten av att den väntande allmänheten skulle få besked om orsaken till tågförseeningen och hur lång tid man kan beräkna att tåget kan bli försenat. Jag har också personligen till järnvägsstyrelsen framfört önskemålet att åtgärder vidtagas för att rätta till detta missförhållande. Järnvägsstyrelsen och dess generaldirektör ha förklarat att de tänka taga upp denna sak.

Vidkommande herr Sjölin's anförande är det ju så, att denna debatt skulle röra sig om tågförseeningar. Han har emellertid tagit upp en diskussion, som jag förutsätter kan komma att äga rum i samband med kapitalbudgetens behandling i denna kammare. Jag skall därför fatta mig synnerligen kort beträffande de synpunkter han framförde. Jag kan emellertid ej underlåta att understryka, att hans resonemang är en aning enkelspårigt. När vi skola besluta om investeringar kunna vi nämligen icke enbart ägna oss åt högläsning av järnvägsstyrelsens äskanden av det slag herr Sjölin nyss berörde, utan vi tvingas faktiskt att avvåga våra möjligheter till investeringar för statens järnvägars vidkommande i jämförelse med de möjligheter vi ha att tillmötesgå telegrafstyrelsens, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens samt vattenfallsverkets yrkanden. Därtill kommer att vi icke kunna tänka enbart på de investeringar som verkställas inom den statliga sektorn av näringslivet, utan vi måste också jämföra och avvåga dessa våra möjligheter mot de önskemål som man framfört från det privata näringslivet.

Herr Sjölin förklarade nyss, att i det företaget, där han är anställd, och även i andra företaget, som hade hand om el-lokleveranser, hade man svårigheter med arbetskraft och material. Men det är likadant på vilket område vi än välja av näringslivet, beroende på kända omständigheter. Det är därför jag icke kan se så enkelspårigt på problemet

som jag tyckte att herr Sjölin nyss gjorde. Men det kan finnas skäl att noga taga del av och beakta de synpunkter han anförde för att ha dem i åminnelse, när debatten om kapitalbudgeten en dag kommer.

Herr SJÖLIN: Herr talman! Jag vet mycket väl vilka svårigheter kommunikationsministern har att brottas med. Jag har därför också inskränkt min bedömning till statens järnvägars investeringar. Då måste man väl ändå hålla med om att det borde vara onödigt att investera två miljoner kronor till en busslinje, som redan nu trafikeras och fyller sin uppgift utan att statens järnvägar äger den. Dessa två miljoner kronor tycker jag bättre kunde användas för de olika behov jag skisserade i mitt anförande.

Påståendet att mitt anförande var enkelspårigt vill jag tillbakavisa. Det är sant att det är svårigheter. Men orsakerna till situationen bottna otvivelaktigt i det förhållandet, att det tidigare investerats alltför litet i statens järnvägar i fråga om rullande materiel.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON: Herr talman! Eftersom herr Sjölin ännu en gång tog upp frågan om anslagen för inrättande av nya billinjer vill jag ändå göra honom uppmärksam på att det för det första kan vara så att det finns trafikanter ute i landet — jag har åtskilliga bevis därför — som uttrycka önskemål om att statens järnvägar skola övertaga en viss busslinje, lika väl som — det vet herr Sjölin också — det fanns människor i Västergötland som voro mycket angelägna att staten skulle övertaga de smalspåriga järnvägarna där. Jag säger detta därför att herr Sjölin i sitt förra anförande nämnde, i vilket bedrövtligt skick loken vid västgötajärnvägarna befunno sig. Men kom ihåg

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att nedbringa antalet järnvägsolyckor.

att statens järnvägar icke haft ansvaret för dessa lok förrän under de allra senaste åren, alldenstund det var en privatägt bana ända till 1949!

Det finns, som jag nämnde, anledning för oss att närmare gå in i debatt om dessa problem, när kapitalbudgeten behandlas. I anslutning till vad herr Sjölin sade i sitt föregående anförande anser jag mig emellertid också böra säga, att vad beträffar Gotland, varifrån han anförde mycket drastiska exempel, som naturligtvis för en åhörare kunna te sig märkliga, finns det kanske anledning för oss att över huvud taga upp problemet om järnvägarnas framtid på ön. Som herr Sjölin känner till föreligger redan nu ett utredningsresultat, där utredningsmännen beträffande färjetrafiken till fastlandet framkastat tanken, att man kanske skall ersätta järnvägarna på Gotland med andra trafikmedel. Även där finns det avvägningsproblem, som inte äro så lätt avfärdade som herr Sjölin nyss tycktes vilja göra gällande.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att nedbringa antalet järnvägsolyckor.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON, erhöll på begäran ordet för att besvara herr Nilssons i Svalöv interpellation angående åtgärder i syfte att nedbringa antalet järnvägsolyckor.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter, och herr statsrådet Nilsson gav nu endast en kort sammanfattning av huvudpunkterna i svaret.

Det i kammaren utdelade svaret hade följande lydelse:

Herr talman! I en interpellation har herr Nilsson i Svalöv frågat mig om jag har för avsikt att vidtaga några åtgär-

der i syfte att nedbringa frekvensen av järnvägsolyckor av olika slag och i möjligaste mån lindra verkningarna av sådana olyckor.

För att belysa denna fråga vill jag ge en kort orientering om säkerhetsanordningarna och säkerhetstjänsten vid S. J.

På vissa starkt trafikerade järnvägssträckor, huvudsakligen dubbelspårsträckor, finnes automatisk linjeblockering, varigenom tågrörelsen regleras utan att direkt påverkas av den stationära personalens handlande. Detta system, som har en mycket hög grad av säkerhet, har bl. a. av ekonomiska skäl hittills kunnat införas endast på ca 2 % av den totala linjelängden.

Där automatisk linjeblockering saknas, d. v. s. bl. a. på nästan alla enkelspåriga bandelar, äro skyddsåtgärderna manuella. Tågens inverkan på blocksignalerna får här ersättas av ett tåganmälningsförfarande mellan stationerna. De tjänstehavare på stationerna, som svara för tåganmälan och för att två tåg ej samtidigt utsläppas på en tåganmälningssträcka, benämnas tågklarerare.

Innan ett tåg får avsändas från en station, skall tågklareraren på nästa station ha anmält klart för tåget. När tåget avsänts anmäles från avgångsstationen till nästa station »tåg ut». Sistnämnda station skall sedan anmäla »tåg in», så snart tåget inkommit dit.

Föraren på ett tåg erhåller tillstånd att avgå från en station genom att tågklareraren visar avgångssignal. Innan tågklareraren får visa avgångssignal, skall tågbefälhavaren — i regel en tågmästare eller konduktör, men på rälsbussar rälsbussföraren — ha anmält, att tåget är klart för avgång. Denna anmälan innebär, att tågbefälhavaren förvisat sig om bl. a. att de tåg, som enligt tidtabellen eller särskild order skola mötas på stationen, ha inkommit. Tågklareraren skall givetvis även ha förvisat sig om att tåg ej finns på den sträcka, på vilken tåget skall utsändas.

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att nedbringa antalet järnvägsolyckor.

och ha tillsett, att tågens fastställda ordningsföljd ej rubbas. Även föraren skall förvissa sig om att mötande tåg har inkommit och får ej lyda en avgångssignal förrän så skett. Finns biträde på loket, åligger det också honom att kontrollera mötet.

Ett tågmöte kan sålunda komma att kontrolleras av intill fem personer — tågklararen på de båda stationerna, tågbefälhavaren, föraren och lokbiträdet på tåget. Denna kontroll kan dock inskränkas till att omfatta ett mindre antal. Ett rälsbusståg t. ex. bemannas i regel med endast en man, föraren, som även är tågbefälhavare. Härigenom reduceras antalet personer, som kontrollera mötet, till två personer, tågklararen och föraren. Detta innebär dock fortfarande den »dubbla säkerhet», som eftersträvas.

Under de tider på dygnet, då trafiken är av mindre omfattning, kunna tåganmälningssträckornas längd utökas genom att en eller flera stationer lämnas obevakade. På en obevakad station måste sådana åtgärder vidtagas, att växlar bli förreglade i läge till genomfartsspåret och ej kunna rubbas, samt att fordon ej kunna rulla ut i genomfartsspåret. Föraren måste då ha klart för sig vilka stationer, som äro bevakade eller ej. Detta framgår av den tidtabell, som föraren skall medföra.

Den enligt tidtabellerna fastställda ordningsföljden mellan tågen kan behöva ändras vid tågförseningar e. d. Skall ett möte flyttas från en station till en annan, ger tågledaren order här om till den nya mötesstationen. Den största risken härvid uppkommer för det tåg, som skall kvarhållas — i synnerhet om det ej normalt skall stanna på den nya mötesstationen. Säkerhetsföreskrifterna föreskriva vittgående åtgärder härvidlag.

För att tågklararen skall kunna ha tågrörelsen i sin hand fordras signaler till skydd för stationen. Med dessa signaler ger tågklararen tillstånd till fö-

raren att införa tåget på stationen. Signalerna benämnas infartssignaler. I vissa fall finnas även signaler, som gälla för tågs utfart från stationen — utfartssignaler; vanligtvis ännu så länge endast till skydd av växel eller vägkörning på angränsande tåganmälningssträcka. Säkerhetsanläggningarnas utförande på stationerna variera med hänsyn till trafikens intensitet och karaktär. Anläggningarna utformas dels i avsikt att underlätta personalens arbete, t. ex. centralomläggning av växlar, dels med hänsyn till trafiksäkerheten.

Säkerhetssystemet på sådana bansträckor, som ej äro utrustade med automatisk linjeblockering, är sålunda mer eller mindre byggt på förutsättningen att personalen handlar bestämmelseenligt och är därför i högre grad än linjeblockeringssystemet baserat på den mänskliga faktorn. Urvalet av den personal, som skall tjänstgöra som tågklarare eller förare, har därför mycket stor betydelse. Statens järnvägar ställer också stora fordringar på sin personal.

Vid anställning av järnvägspersonal företages en noggrann undersökning i olika avseenden av de anställningssökandes lämplighet för järnvägstjänst. Även efter den fackutbildning, som de nyanställda få genomgå, kontrolleras deras tjänsteduglighet bl. a. genom periodiska läkarundersökningar och genom årliga förhör rörande säkerhetsföreskrifterna. Blivande lok- och rälsbussförare samt tågklarare måste genomgå praktisk och teoretisk specialutbildning samt fullgöra viss övnings-tjänstgöring under handledares tillsyn.

En annan viktig detalj inom säkerhetstjänsten är den inspektion och tillsyn, som sker i avsikt att övervaka, att föreskrifterna efterlevas och rätt tillämpas. I första hand ansvarar det lokala befälet för underlydande personal i detta hänseende. Stationsföreståndare skall dagligen inspektera bangården,

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att nedbringa antalet järnvägsolyckor.

särskilt säkerhetsanordningarna. Han skall även uppmärksam söka iakttaga säkerhetstjänstens utövande, så att slentrian ej insmyger sig.

Sektionsföreståndarna skola vid sina tjänsteresor noggrant söka iakttaga personalens handhavande av säkerhetstjänsten. Trafikinspektörerna äro dessutom ålagda att göra minst två grundliga inspektioner per år avseende säkerhetstjänstens utövande på stationerna.

Överinspektören för säkerhetstjänsten företager regelbundna inspektioner. Härvid undersökes ej blott säkerhetsanläggningarnas ändamålsenlighet utan även säkerhetstjänstens planläggning och utövande. Inspektionerna ske dels vid besök på stationerna, dels vid färd på lok. För viss särskild inspektion av säkerhetstjänstens utövande på olika bandelar har styrelsen dessutom förordnat en trafikinspektör, som tidvis uteslutande ägnar sig härät.

Ärligen utges en redogörelse för verksamheten inom säkerhetstjänsten. Denna innehåller bl. a. en sammanställning av gjorda iakttagelser vid inspektioner och en kortfattad framställning av inträffade olyckshändelser i tåg-tjänst. Redogörelsen utdelas till all personal, som är sysselsatt i säkerhetstjänst.

Vidare brukar tillfälle ges till information om aktuella olyckshändelser och deras orsaker vid de stationsföreståndarmöten, som trafikinspektörerna årligen anordna.

Enär det framstått som önskvärt, att vid en inträffad olyckshändelse få så många som möjligt med olyckan sammanhängande tekniska och andra orsaker registrerade och klariagda utan att behöva avvakta den formella och mera juridiska undersökningen, överväger järnvägsstyrelsen f. n. att tillsätta en särskild utredningsman, som skulle handha och svara för detta utredningsarbete. Arbetsordning för utredningsmannen håller på att utarbetas.

Sammanstötningarna i tåg-tjänst, vil-

ka utgöra de allvarligaste olyckshändelserna, ha under åren 1945—1950 uppgått till följande antal för respektive år, nämligen 44, 31, 37, 33, 34 och 28. Såsom framgår av denna sifferserie visar antalet sammanstötningar i tåg-tjänst en sjunkande tendens. Ännu tydligare framträder denna tendens vid en jämförelse av antalet olyckshändelser med trafikintensiteten mätt i tåg- och vagnaxelkilometer. — Av de angivna antalen sammanstötningar i tåg-tjänst under åren 1945—1950 hänföra sig följande antal till olyckshändelser, i vilka rälsbusståg förekommit, nämligen resp. 4, 6, 9, 2, 6 och 6.

Verkställda orsaksundersökningar utvisa att det stora flertalet olyckshändelser skulle ha kunnat förebyggas om tekniska hjälpmedel, som eliminerat den mänskliga faktorn, hade funnits. Olyckorna vid Mariedam och Kinstaby förorsakades av att föraren ej avvaktade avgångssignal. Liknande fall ha under perioden 1943—1949 förekommit 12 gånger, varav 2 gånger med olyckor som följt. Sannolikt skulle dessa händelser ej ha inträffat, om stationerna varit utrustade med utfartssignaler. Men även om utfartssignaler finnas, förebygger ej detta, att tågklararen ställer utfartssignal till kör och avsänder ett tåg, innan ett mötande tåg inkommit eller ett tidigare tåg i samma riktning inkommit till nästa station. Under perioden 1943—1949 ha 68 sådana händelser inträffat. Dessa händelser kunna förebyggas endast om blockeringsanordningar finnas, som förhindra att körsignal visas så länge ett tåg befinner sig på den kontrollerade sträckan. Men säkerhetssystemen — bortsett från de allra mest komplicerade och för vanlig tågdrift ekonomiskt oantagbara — bygga på att stoppsignalerna respekteras. Även ett fulländat system är till ingen nytta, om föraren kör förbi en stoppsignal. Detta har under perioden inträffat 23 gånger.

Men ju större fordringar som ställas

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att nedbringa antalet järnvägsolyckor.

på anläggningen desto mer komplicerat blir utförandet och kostnaderna stiga i proportion härtill, och med den relativt svaga trafiken på det stora flertalet linjer i vårt land torde möjligheterna att införa komplicerade säkerhetsanläggningar vara begränsade.

Även utformningen av tidtabellen kan emellertid ha en viss betydelse för trafiksäkerheten på järnvägarna. I den mån det är möjligt att förlänga tågens ordinarie uppehåll på stationerna i samband med tågmöten synes detta kunna vara ägnat att befrämja säkerheten. Jag syftar härvid också på tidtabellsändringar, som ge ökade tidsmarginaler för att möta tågförseningar och de ökade risker i tågklaringsarbetet, som tågförseningarna otvivelaktigt medföra. Huru stora möjligheter som finnas att på här antytt sätt öka trafiksäkerheten är svårt att bedöma. Jag förutsätter emellertid att järnvägsledningen ägnar uppmärksamhet även åt dessa synpunkter vid sina strävanden att tidtabellsmässigt förbättra tågföringen. I detta sammanhang vill jag erinra om vad jag tidigare i dag anfört i mitt interpellationssvar rörande tågförseningarna.

Eftersom interpellanten även varit inne på frågan om järnvägarnas hjälpberedskap skall jag till slut i korthet beröra denna fråga.

Hjälpbereidskapen vid SJ består av ambulansvagnar, redskapsvagnar och viss förbands- och sjukvårdsutrustning på tåg och stationer samt av avtal om bistånd med läkare, sjuksköterskor och Röda korset.

Ambulans- och redskapsvagnarna, vilka äro bemannade med samaritutbildad personal, äro placerade på vissa större stationer. Sammanlagt finnas vid SJ f. n. 15 ambulansvagnar och 52 redskapsvagnar för hjälpberedskap.

Vid utryckning brukar vanligtvis längsta tiden krävas för inkallandet av hjälpvagnspersonal samt för anskaffning av lok och hjälptågets iordning-

ställande. I syfte att underlätta en hastig utryckning finnas upprättade bemannings- och larmplaner. Vidare skola hjälpvagnarna vara så uppställda, att de äro lätt åtkomliga. Övningar med hjälpvagnsutryckning ske minst två gånger årligen.

Innan hjälpvagnståget kan avsändas från uppställningsstationen brukar åtgå $\frac{1}{2}$ till en timme efter alarmeringen. Därtill kommer gångtiden till olycksplatsen. Redskapsvagnarna äro emellertid — frånsett övre Norrland — placerade med relativt korta mellanrum. Ambulansvagnarna, som äro utplacerade med större mellanrum, komma däremot i regel sent fram till olycksplatsen. De ha knappast heller kommit till någon verklig användning, trots den inventiösa utrustningen med t. o. m. operationsmöjligheter. Vid inträffade olyckshändelser ha de skadade i regel långt före hjälptågets ankomst transporterats med ambulans- eller sjukbilar till sjukhus. I södra och mellersta Sverige är landsvägsnätet tätt förgrenat och några svårigheter att komma fram till olycksplatsen föreligga i allmänhet icke. I anslutning härtill kan nämnas, att, enligt vad järnvägsstyrelsen meddelat, tidningsuppgifterna vid Kinstabyolyckan om den långa tid de skadade fått vänta på borttransport äro felaktiga. Olyckan inträffade kl. 19.38. Kl. 19.46 fick ambulanspersonalen i Söderhamn larm och kl. 19.58 var ambulansen framme i närheten av olycksplatsen. Det tog 8 min. att gå fram till själva olycksplatsen. Vid denna tidpunkt hade alla skadade, som kunnat frigöras ur spillrorna, placerats i de uppvärmda andraklasskupéerna i persontåget. Här placerades de skadade i avvaktan på borttransport och den tid någon har legat på banvalven har endast rört sig om minuter. Såväl läkare som landsfiskal ha i uttalanden dementerat tidningsuppgifterna om det långa dröjsmålet.

Även tidningsuppgifterna om brist-

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att nedbringa antalet järnvägsolyckor.

fällig förbandsmateriel vid nämnda olycka lära vara felaktiga. Den förbandsmateriel, som användes, hämtades från persontågets förbandslåda och materielen i denna låda räckte till att förbinda de 15 skadade. Förbandslådan på rälsbussen var oskadad, men behövde aldrig användas. Ej heller den förbandslåda, som en läkare hämtat på Kinstaby station, behövde användas.

Till sist vill jag i förevarande sammanhang nämna, att frågan om hjälpberedskapen vid SJ utredes av en kommitté, som tillsatts ej minst med tanke på att om möjligt ersätta ambulansvagnarna med något annat snabbare utryckningsklart fordon.

Mitt svar på interpellationen blir sammanfattningsvis följande. Ett målmedvetet arbete bedrivs vid statens järnvägar på att minska antalet järnvägsolyckor och att lindra verkningarna av sådana olyckor. Jag anser mig kunna utgå från att järnvägsledningen kommer att undersöka varje ytterligare möjlighet att öka säkerheten som kan yppa sig. Det är slutligen min förhoppning att ekonomiska förutsättningar för att forcera utbyggnaden av de tekniska säkerhetsanordningarna inom en nära framtid skola inträda.

Härefter yttrade:

Herr BRACONIER: Herr talman! Då interpellanten, herr Nilsson i Svalöv, tyvärr är förhindrad att närvara i dag, har jag fått talmannens tillåtelse att framföra interpellantens tack för det snabba och utförliga svaret.

Interpellationen har tyvärr fått förnyad aktualitet genom den i torsdags inträffade olyckan i Ange, som visserligen icke krävde något människoliv men där dock elva personer synas ha blivit skadade. Det är naturligt att folk bli oroliga varje gång en järnvägsolycka inträffat, särskilt om den är så svårartad som den i interpellationen berörda Kinstaby-olyckan. Allmänheten

frågar sig då, om myndigheterna vidtaga alla de åtgärder som behövas för att säkerställa trafikanternas säkerhet. Det är säkerligen lugnande för många att nu få höra från kommunikationsministern, att järnvägsledningen försöker göra allt vad i dess förmåga står för att undvika trafikolyckor. Det kan naturligtvis ändå inte undvikas att olyckor uppstå, men olika personer kunna givetvis också ha olika uppfattning om vad som bör göras i en fråga som denna.

Kommunikationsministern betonar bland annat att säkerhetsanordningarna äro en ekonomisk fråga, och det är självfallet riktigt. Med vår uppfattning om värdet av människoliv får man emellertid inte trycka alltför hårt på den rent ekonomiska synpunkten. Snarast har man väl rätt att säga, att de pengar som användas för att bevara människoliv eller för att över huvud taget förhindra svårare kroppsskador alltid äro väl använda pengar. Men man kan också fråga sig, om inte kostnader för förbättrande av säkerhetsanordningarna kunna betraktas som ett slags försäkringsavgift — händer ingenting är utgiften kanske i och för sig onödig, men skulle en situation uppstå som kunnat föranleda en stor katastrof, om icke den eller den åtgärden varit vidtagen, kan man nog inte påstå annat än att utgiften varit berättigad.

När det nyss framhölls, att det kan finnas olika uppfattningar rörande vilka åtgärder som böra vidtagas för att hindra trafikolyckor, tänkte jag i första hand på de olyckor som inträffa med rälsbussarna. Om jag tolkat kommunikationsministerns angivna statistik rätt, förefaller det som om detta slag av olyckor något ökat i jämförelse med andra slag av järnvägsolyckor. Å andra sidan äro ju de tal det här gäller så obetydliga, att man inte av statistiken kan draga några bindande slutsatser, men det är ett faktum att antalet rälsbussolyckor snarare ökat än minskat,

Svar på interpellation ang. åtgärder i syfte att nedbringa antalet järnvägsolyckor.

medan antalet övriga olyckor enligt de senaste årens statistik visar en fallande tendens.

Detta kan naturligtvis bero på att ett större antal rälsbussar nu insatts i trafiken, men det kan också sammanhånga med att bussförarna ha ett under tjänstgöringstiden alltför betungande arbete. De skola tjänstgöra som förare, som biljettmottagare, som godsutlämnare o. s. v. Man kan nog icke komma ifrån att en rälsbussförare många gånger, samtidigt som han utför ett visst slag av dessa arbeten, kan ha sina tankar koncentrerade på någon eller några av sina övriga arbetsuppgifter.

Som kommunikationsministern antydde har den mänskliga faktorn ofta en för säkerhetstjänstens effektivitet avgörande betydelse — det framgår ju också av uppgiften i svaret, att under perioden 1943—1949 föraren kört förbi stoppsignal 23 gånger. Detta visar att den mänskliga faktorn gör att man alltid måste räkna med olyckor såvida man inte anslår oerhört stora belopp till säkerhetsanordningar. Det synes angeläget att uppmärksamheten i synnerhet inriktas på möjligheterna att begränsa de arbetsuppgifter vid sidan av förartjänsten och iakttagandet av säkerhetsföreskrifterna, som nu åvila rälsbussförare.

I detta sammanhang har också påpekats, att många olyckor, som väl också kunna hänföras till kategorien järnvägsolyckor, uppkomma genom kollision med vägfordon. Härvid är det utan tvekan så, att vägtrafikanten många gånger själv är skuld till olyckan, men i åtskilliga fall synas olyckorna bero på att från järnvägens sida icke vidtagits de säkerhetsåtgärder vid järnvägsövergångarna som kunnat vara behövliga. Det finns fall då det från vägtrafikanternas sida framförts önskemål till järnvägsledningen om vidtagande av viss säkerhetsanordning vid särskilt utsatta korsningar mellan landsväg och järnväg. Dessa framställningar ha i de fall

jag tänker på ej lett till resultat förrän en eller flera olyckor inträffat vid de berörda korsningarna, och det kan ju inte anses vara ett rationellt förhållande.

Jag vill, herr talman, till sist uttala den förhoppningen, att järnvägsledningens fortsatta strävan att nedbringa antalet trafikolyckor vid våra järnvägar skall krönas med framgång.

Herr MOESSON: Herr talman! Jag skall be att till herr talmannen få rikta en vördsam hemställan, att när föredragningslistorna för våra plena uppgöras det om möjligt måtte ordnas så, att detta blir sista gången som en interpellationsdebatt, som berör så viktiga ärenden som de nu behandlade, skall behöva hållas en dag, när tyvärr kammaren är tom.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Föredrogos var efter annan följande på kammarens bord vilande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionen nr 398 av herr *Senander m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionen nr 399 av herr *Fagerholm m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 400 av herrar *Hansson* i Skegrie och *Hansson* i Önnarp;

nr 401 av herr *Nilsson* i Göteborg; och

nr 402 av herr *Jansson* i Kalix *m. fl.*; samt

till jordbruksutskottet motionen nr 403 av herr *Svensson* i Stenkyrka.

§ 6.

Föredrogos den av herr *Hjalmarson* vid kammarens nästföregående sam-

manträde gjorda, men då bordlagda anhängan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

Kammaren biföll denna anhängan.

§ 7.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tillägsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tillägsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tillägsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser civildepartementets verksamhetsområde; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1951/52 till vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.;

från första lagutskottet:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.;

från andra lagutskottet:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fort-

satt giltighet av utlänningslagen den 15 juni 1945 (nr 315); och

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag; samt

från tredje lagutskottet:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

§ 8.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 51 § lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm;

nr 4, i anledning av väckta motioner angående inrättande av särskilda kulturnämnder i kommunerna; och

nr 5, i anledning av väckt motion om sådan ändring av tryckfrihetsförordningen, att krigspropaganda blir straffbelagd;

statsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tillägsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tillägsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tillägsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tillägsstat II till riksstaten för budget-

året 1950/51, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser staten för försvarets fastighetsfond;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1951/52 till viss beredskapsutrustning åt Aktiebolaget Radiotjänst;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1951/52 till oförutsedda utgifter;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1951/52 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1951/52;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

nr 7, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar; och

nr 8, i anledning av väckt motion om skattefrihet intill en viss gräns för gåvor till sociala hjälpinstitutioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om höjning av den i 13 kap. 12 § andra stycket giftermålsbalken upptagna värdegränsen;

nr 5, i anledning av väckt motion angående sådan ändring av allmänna strafflagen, att krigspropaganda blir straffbelagd; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om änd-

rad lydelse av 60 och 193 §§ utsökningslagen;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;

Jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en allmän jordbruksräkning under år 1951; och

nr 4, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan, m. m.; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 1, över motion angående viss ändring av gällande bestämmelser angående sittplatsbiljetter å tåg; och

nr 2, över motion om viss ändring av gällande persontaxor vid statens järnvägar.

§ 9.

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner och skrivelse tillställts kammaren, nämligen:

nr 47, angående Sveriges anslutning till Internationella rådgivande bomullskommittén (ICAC);

nr 49, angående godkännande av tilläggsprotokoll till handels- och betalningsavtalet den 23 november 1948 mellan Sverige och Argentina;

nr 50, med förslag till lag om tillfällig förlängning av skyddstid för litterära och musikaliska verk;

nr 51, angående ökade lånemöjligheter för den mindre skeppsfarten m. m.;

nr 54, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarå-

Svar på fråga ang. gällande bestämmelser om befrielse för svenska medborgare, som äro anställda hos utländsk beskickning, från skyldighet att erlägga skatt för inkomster av sådan anställning.

dets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut;

nr 55, om godkännande av överenskommelse angående varuutbytet mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland;

nr 56, angående anslag till stödjande av priset å hamphalm och linhalm av 1950 års skörd m. m.;

nr 57, angående frågor om befrielse från betalningsskyldighet till kronan;

nr 58, med redogörelse för de åtgärder som vidtagits på grund av riksdagens skrivelse den 26 maj 1950, nr 319, i anledning av riksdagens år 1949 församlade revisorers berättelse;

nr 59, med anhållan om riksdagens yttrande angående en av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1950 vid dess trettiofjärde sammanträde antagen rekommendation;

nr 60, angående ersättning till B. O. O. Ekdahl m. fl.; och

nr 61, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag å sjätte huvudtiteln m. m.

Nämnda propositioner och skrivelse bordlades.

§ 10.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen

nr 404, av herr *Malmborg* i Stockholm, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 43, angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till riksförsäkringsanstalten; och

nr 405, av herr *Sjölin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 52, angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplansförordning, m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 3 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 20 februari.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 13 och den 14 innevarande februari.

§ 2.

Svar på fråga ang. gällande bestämmelser om befrielse för svenska medborgare, som äro anställda hos utländsk beskickning, från skyldighet att erlägga skatt för inkomster av sådan anställning.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**, som yttrade: Herr talman! Herr Dickson har riktat följande fråga till mig: Är herr statsrådet i tillfälle meddela de bärande skälen till att svenska medborgare, anställda hos utländsk beskickning eller konsulat i Sverige, icke behöva erlägga skatt för inkomster av sådan anställning?

I anledning härav får jag anföra följande.

Den befrielse från skattskyldighet, som svenska medborgare åtnjuta för inkomst av tjänst vid främmande makts

Svar på fråga ang. gällande bestämmelser om befrielse för svenska medborgare, som äro anställda hos utländsk beskickning, från skyldighet att erlägga skatt för inkomster av sådan anställning.

härvarande beskickning eller lönade konsulat, har motiverats med internationell sedvänja och med de praktiska svårigheter och friktioner, som vid en beskattning knappast skulle kunna helt undvikas. Skattefriheten har gällt åtminstone sedan tillkomsten av 1883 års bevillningsförordning.

Förslag har ett par gånger framställts om upphävande av denna skattefrihet, senast av riksdagens år 1950 församlade revisorer. Revisorernas framställning har remitterats till kammarrätten och överståthållarämbetet, vilka tillstyrkt framställningen; kammarrätten har emellertid samtidigt fäst uppmärksamheten på att den omedelbara effekten av en lagändring bleve ringa med hänsyn till de dubbelbeskattningsavtal, som Sverige slutit med åtskilliga främmande stater.

Riksdagen får alltså anledning att behandla frågan vid prövningen av vad revisorererna anfört i sin berättelse.

Vidare anförde:

Herr **DICKSON**: Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för det nyss upplästa svaret på min fråga.

Jag måste till min skam erkänna, att jag inte hade läst riksdagsrevisorernas berättelse, när jag framställde min fråga. Men jag tror ändå att den var motiverad. Man träffar nämligen ganska många människor ute i det allmänna livet, som undra över det förhållande, som jag i min fråga berört. Här har en svensk medborgare anställning i huset nummer 6 på en gata och betalar skatt för vad han eller hon där förtjänar, en annan har anställning i nummer 8 på samma gata och har samma inkomst och samma förmåner som svensk medborgare men bidrager inte med skatte-medel till gäldande av statens utgifter för dessa förmåner. Det har sålunda varit en allmän undran rörande dessa förhållanden. Jag har den uppfattning-

en, att institutet med de enkla frågorna är till för att man skall kunna framställa en fråga såsom jag här har gjort och få ett svar som allmänheten sedan kan rätta sig efter.

Nu är väl detta ett mycket framstående svar, skulle jag förmoda. Jag hade nog önskat, att det hade varit något mera lättbegripligt. En del av det förstår jag inte riktigt själv, och fråga är väl, om finansministern riktigt förstår innebörden av det sista stycket, där kammarrätten är inblandad. Jag kanske helt kort skulle säga, att vad jag med kännedom om hans person hade väntat ifrån finansministerns sida hade varit ett mera rakt på sak gående svar. Jag hade frågat efter de bärande skälen för den skattefrihet det här gäller, och han hade då kunnat säga, att några bärande skäl finnas strängt taget inte. Nu motiverades emellertid de rådande förhållandena med internationell sedvänja. En sådan har nog funnits på detta område men är nog numera mycket sparsamt förekommande. Det är mycket få främmande länder som numera hålla på denna sedvänja, och i ett rätt stort antal länder råder det inte alls någon ömsesidighet i detta hänseende.

Sedan skriver finansministern — det är kanske inte finansministern själv som skriver utan den som han bett hjälpa sig, om jag får uttrycka mig så vanvördigt — att denna befrielse från skattskyldighet förutom av internationell sedvänja har motiverats »med de praktiska svårigheter och friktioner, som vid en beskattning knappast skulle kunna helt undvikas». Herr Sköld har ju varit finansminister tillräckligt länge för att veta, att praktiska svårigheter och friktioner kunna uppstå även när vi andra vanliga medborgare skola betala vår skatt och inte bara när det gäller dem som råka ha dessa speciella anställningar.

Nu är det ju så, att riksdagen får an-

Svar på fråga ang. gällande bestämmelser om befrielse för svenska medborgare, som äro anställda hos utländsk beskickning, från skyldighet att erlagga skatt för inkomster av sådan anställning.

ledning att senare behandla frågan i sak, och jag skall därför inte mera detaljerat gå in på den. Det är tydligt att någonting bör göras. Det är också ganska tydligt, att man inte har ägnat tillräcklig uppmärksamhet åt dessa förhållanden. Man kan kanske säga att det här gäller en bagatell och att det inte rör sig om så stora summor. Men jag tror det skulle bidra till en bättre enhetlighet i skattebetalningen och medföra en viss lättnad i sorgen hos dem som få betala litet mera i skatt, om denna grupp av människor finge deltaga i de andra medborgarnas omsorger om att klara de svenska statsfinanserna.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Man kan väl inte undgå att finna, att även herr Dicksons svar på svaret var något finurligt. Han kom inte alls in på de märkvärdigheter, som kammarrätten lär ha skrivit, och då behöver jag väl heller inte gå in på dem. Jag skall bara yttra ett par ord om det lilla avsnitt i mitt svar, som rörde praktiska svårigheter och friktioner. Herr Dickson sade, att sådana ofta möta även när vi andra skattebetalare skola betala skatt och att de alltid kunna övervinnas. Ja, det kan ju hända, men det finns i detta fall en viss skillnad, som gör det mycket svårt att övervinna dessa praktiska svårigheter och friktioner. Det är det, att dessa svenska medborgares arbetsgivare åtnjuta diplomatisk immunitet, vilket gör, att våra lagar om införsel i lön och kanske källskattebetalning och åtskilliga andra sådana bestämmelser inte gälla för dem. Där ligger naturligtvis en praktisk svårighet, som inte är så lätt att övervinna som när det gäller svenska medborgare, där den fiskaliska makten alltid kan tillämpas.

För övrigt har jag helt naturligt inte gått djupare in på saken, då det visar sig — det visste inte herr Dickson när

han framställde sin fråga och det beror inte på oss andra att han inte visste det — att det inte var jag i första hand, som skulle svara på herr Dicksons fråga, utan riksdagen själv. Riksdagen skall ta ståndpunkt till statsrevisorernas förslag. Det är då ganska naturligt att jag håller mig lugn och väntar och ser vad riksdagen tänker säga i denna fråga, innan jag för min del närmare tar ståndpunkt i sak.

Herr **DICKSON**: Herr talman: Det är naturligtvis riktigt som herr finansministern säger, att det är svårt att vidtaga stränga fiskaliska åtgärder i sådana här fall. Men man får väl inte utgå ifrån att dessa speciella skattebetalare — eller de som nu inte äro skattebetalare — äro potentiella skatteskokkare, vilket jag inte har förutsatt. Jag tänker mig att de liksom varje annan person, som inte har A-skatt, deklarerar för den inkomst de ha och sedan betala skatt på densamma i vanlig ordning. Det är möjligt att en och annan kan komma undan på grund av de föreliggande speciella omständigheterna, men då får man väl ta det med jämnmood. Huvudprincipen måste vara, att en grupp svenska medborgare icke skola åtnjuta alla samhällseliga förmåner utan att med sin skattekraft bidra därtill. Det är nog en rättssynpunkt som man inte riktigt kan komma ifrån.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts på bordet liggande propositioner och skrivelse; och remitterades därvid

till utrikesutskottet propositionerna: nr 47, angående Sveriges anslutning till Internationella rådgivande bomullskommittén (ICAC); och

nr 49, angående godkännande av till-

Interpellation ang. subventioneringen av hönsfodertillverkningen, m. m.

läggsprotokoll till handels- och betalningsavtalet den 23 november 1948 mellan Sverige och Argentina;

till behandling av lagutskott propositionen nr 50, med förslag till lag om tillfällig förlängning av skyddstid för litterära och musikaliska verk;

till statsutskottet propositionen nr 51, angående ökade lånemöjligheter för den mindre skeppsfarten m. m.;

till utrikesutskottet propositionerna:

nr 54, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut; och

nr 55, om godkännande av överenskommelse angående varuutbytet mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland;

till jordbruksutskottet propositionen nr 56, angående anslag till stödjande av priset å hamphalm och linhalm av 1950 års skörd m. m.;

till statsutskottet propositionerna och skrivelsen:

nr 57, angående frågor om befrielse från betalningsskyldighet till kronan;

nr 58, med redogörelse för de åtgärder som vidtagits på grund av riksdagens skrivelse den 26 maj 1950, nr 319, i anledning av riksdagens år 1949 församlade revisorers berättelse;

nr 59, med anhållan om riksdagens yttrande angående en av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1950 vid dess trettiotredje sammanträde antagen rekommendation;

nr 60, angående ersättning till B. O. Ekdahl m. fl.; och

nr 61, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag å sjätte huvudtiteln m. m.

§ 4.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet följande på bordet vilande motioner, nämligen:

nr 404 av herr *Malmberg* i Stockholm; och

nr 405 av herr *Sjölin*.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 3—5, statsutskottets utlåtanden nr 15, 16, 21, 24, 25 och 27—30, bevillningsutskottets betänkanden nr 5, 7 och 8, första lagutskottets utlåtanden nr 4—6, andra lagutskottets utlåtanden nr 3 och 4, jordbruksutskottets utlåtanden nr 3 och 4 samt andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 1 och 2.

§ 6.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att konstitutionsutskottets utlåtande nr 5 måtte uppföras näst efter första lagutskottets utlåtande nr 5 bland två gånger bordlagda ärenden å morgondagens föredragningslista.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 7.

Interpellation ang. subventioneringen av hönsfodertillverkningen, m. m.

Herr **HÆGGBLOM**, som på begäran erhöll ordet, anförde: Herr talman! I ett föredrag i Skara söndagen den 18 februari har statsrådet Sträng gjort uttalanden, som, då de beröra prisregleringarna på jordbrukets område, även måste intressera riksdagen som medbestämmande part i fråga om jordbrukspriserna.

I motsats till jordbruksnämndens ordförande, som inför tillkallade representanter för Svenska ägghandelsförbundet uttalat sig för långtgående åtgärder på kort sikt för att nedbringa den svenska äggproduktionen till att ej lämna exportöverskott, talade statsrådet Sträng

Interpellation ang. subventioneringen av hönsfodertillverkningen, m. m.

om att utan alltför tvära kastningar försöka prismässigt styra efter vad läget anvisar. De rekommendationer, som gavs för ökad brödsäds- och oljeväxtodling, komma emellertid att gå ut över det mindre jordbrukets möjligheter att inom landet uppköpa fodermedel för den animaliska produktion, det mindre jordbruket sedan lång tid tillbaka bedriver utöver den, vartill den egna foderproduktionen räcker. Det mindre jordbruket — med under 10 ha åker — som disponerar 34 procent av åkern, hade vid sista jordbruksräkningen 50 procent av korna, 42 procent av svinen, 53 procent av fåren och 62 procent av hönsen. Förädlingen av inköpta fodermedel genom dessa husdjur betyder avsevärt för småbrukarnas ekonomi, och rubbningar i produktionen kunna för många småbrukare medföra katastrofala verkningar.

Statsrådet synes vara fullt på det klara med att brödsplanmål och oljevaxter äro typiska storjordbruksgrödor men tycks inte ha beaktat, att den rekommendation han ger i fråga om den animaliska produktionens inriktning, nämligen ökad fläskproduktion och minskad äggproduktion, också direkt går småbruket emot, då småbruket på kort sikt har minst möjlighet att få upp en hög fläskproduktion men däremot redan har investeringar som äro gjorda för äggproduktionen. Syftar man, som statsrådet uttalar, till ett något så när jämspelt inkomstläge bland jordbrukarna, måste detta sakläge beaktas, och i den mån staten uppmuntar odling av brödsäd och oljevaxter till nackdel för de mindre jordbrukarnas möjlighet att inköpa fodermedel, bör staten, så länge den uppehåller sitt importmonopol på fodermedel, stå småbruket till tjänst med den fodermedelsimport, som är behöfvig för vidmakthållande av det mindre jordbrukets produktion enligt jordbrukskalkylens beräkningar. Eller också bör genom importmonopolets avskaffande

möjlighet beredas för de animalieproducerande småbrukarna att genom sina organisationer ordna den behöfviga fodermedelsanskaffningen.

I fråga om jordbruksministerns varning mot ökad äggproduktion har jag ingenting att erinra och beklagar endast att varningen givits med en motivering, som i viss mån förtar varningens värde, därför att motiveringen inte ger en riktig bild av de verkliga förhållandena. När statsrådet uttalar: »Vi kunna helt enkelt inte med pengar ur statskassan köpa dyrt foder utifrån och sälja det i form av billiga hönsfoderblandningar för att sedan få den överskottsproduktion av ägg, som det svenska folkhushållet ej själv kan konsumera, utan medför en ytterligare förlust på exporten», sammanställas förhållanden, som ej till tiden sammanfallit och delvis ej nu äro aktuella.

Vad den påstådda förlusten på exporten beträffar, måste den härleda sig från tiden före hösten 1949, enär från denna tidpunkt exportpriset aldrig varit lägre än hemmamarknadspriset men upprepade gånger varit högre, så att det inhemska äggpriset av hänsyn till index måst hållas lägre än exportpriset genom uttagande av exportavgifter på sammanlagt 3,6 milj. kronor. Vad statens förluster på export av ägg, lagrade i början av år 1949, beträffar, finns inga skäl att därför lasta producenterna. Från Svenska ägghandelsförbundets sida hade hösten 1948 begärts att statsmakterna skulle tillmötesgå Englands önskan om svensk äggexport. Då livsmedelskommissionen motsatte sig detta, fick den som konsekvens därav ordna en mycket stor ägglagring i början av år 1949. Av dessa lager exporterades sedan, efter det kvalitetsförsämring skett, med stora förluster, vilka torde kunnat undvikas, om man tillmötesgätt äggproducenternas önskan om exportens påbörjande i rätt tid.

Den inkomstminskning, som staten genom exportavgifters upptagande vin-

Interpellation ang. subventioneringen av hönsfodertillverkningen, m. m.

tern 1949/50 och hösten 1950 förorsakade äggproducenterna genom att alla på hemmamarknaden sålda ägg höllos nere under exportpriset, torde ha uppgått till sammanlagt 29 milj. kronor. Det är inte någon oansenlig subventionering av livsmedelspriserna som äggproducenterna presterat. De subventioner, som kommit hönsfodermedlen till del, torde inte ha uppgått till detta belopp under samma tid.

Med subventioneringen av hönsfodermedlen förhåller det sig så, att medan kraftfodret ransonerades fick hönsfodertillverkaren betala in regleringsavgifter, så att kraftfodret till hönsen fick mindre subvention än det som tillhandahölls åt korna. När foderhandeln blev fri, fanns ingen möjlighet att hålla hönsfodringredienserna dyrare än ingredienserna i kraftfodret till korna, och sedan dess har hönsfodret subventionerats efter samma grunder som kokraftfodret. Det är den favör som kommit äggproducenterna till del men som de aldrig gjort framställning om. Om man nu siktar till förändringar innevarande regleringsår, finns anledning framhålla, att när staten sedan hösten 1949 hindrat äggproducenterna att komma i åtnjutande av 29 milj. kronors merinkomst, bör staten honnett fullgöra sina motprestationer så länge nu gällande prisregleringsavtal varar.

Av statsrådets uttalande om »att prismässigt styra efter vad läget anvisar», sammanställt med från jordbruksnämnden yppade planer om äggexportens beläggande med utjämningsavgifter, ha äggproducenterna oroats och skulle sätta värde på ett förtydligande uttalande från statsrådets sida.

Jag får därför i anslutning till det anförda hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framställa följande frågor:

1. Med vilka belopp har hönsfodertillverkningen subventionerats under regleringsåret 1949/50 samt under hit-

tills förflutna del av innevarande regleringsår?

2. Vilka åtgärder mot äggproduktionen under innevarande regleringsår åsyftar statsrådet med sitt uttalande om att försöka prismässigt styra produktionen?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Anmälades, att Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående förslag till lag angående nedsättning av allmän kommunalskatt i anledning av övergångsbidrag, m. m., tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 9.

Anmälades, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 33, med förslag till förordning angående en tillfällig skatt i syfte att motverka vissa investeringar i varulager och inventarier (investeringsskatt) motionerna:

nr 406 av herr *Kollberg*;

nr 407 av herr *Edström m. fl.*;

nr 408 av herrar *Edström* och *Gustafson* i Göteborg;

nr 409 av herrar *Norup* och *Nilsson* i Svalöv;

nr 410 av herr *Strandh m. fl.*;

nr 411 av herr *Hagberg* i Malmö m. fl.;

nr 412 av herr *Birke m. fl.*; och

nr 413 av herrar *Åqvist* och *Rosén*;

samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 30, med förslag till vägtrafikförordning m. m., motionerna:

nr 414 av fru *Sandström m. fl.*;

nr 415 och 416 av herrar *Edström*

och *Dickson*;

nr 417 av herr *Norup m. fl.*;

nr 418 av herr *Ståhl*;

nr 419 av herr *Hæggblom m. fl.*;

Svar på fråga ang. import av frukt, besprutad med kvicksilverhaltiga preparat.

nr 420 av herr *Wiklund* i Stockholm
m. fl.;

nr 421 av herr *Wiklund* i Stockholm;
nr 422 av herrar *Nilsson* i Göteborg
och *Forsberg*;

nr 423 och 424 av herr *Widén m. fl.*;
nr 425 av herr *Håstad*;
nr 426 av herr *Pettersson* i Norregård
m. fl.;

nr 427 av herr *Sköldin*;

nr 428 av herr *Bergstrand*;

nr 429 av herr *Nilsson* i Göteborg;

och

nr 430 av herr *Hagård*.

Dessa motioner bordlades.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 4.17 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 21 februari.

Kl. 11 fm.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Svar på fråga ang. import av frukt, besprutad med kvicksilverhaltiga preparat.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **MOSSBERG**, som yttrade: Herr talman! Herr Nilsson i Bästekille har frågat handelsministern om han ämnade medgiva import av frukt, som besprutats med kvicksilverhaltiga preparat.

Då frågan har samband med livsmedelslagstiftningen, har den överlämnats till mig för besvarande.

Jag vill då först framhålla, att av en undersökning gjord hösten 1950 vid statens institut för folkhälsan framgått, att äpplen besprutade med ett kvicksilverhaltigt medel, Midol-Tio, icke innehållit kvicksilver vare sig i skal eller fruktkött.

Har emellertid frukt genom besprut-

ning med dylikt preparat blivit skadlig att förtära, så blir den vid import i princip behandlad på samma sätt som andra hälsovådliga livsmedel. Några generella föreskrifter om särskild undersökning eller kontroll ur hälsosynpunkt finnas ej. En mera vidlyftig kontroll av varor i tullen för att hindra att livsmedel införas till riket utan att deras beskaffenhet ådagalagts genom analys har avvisats av de sakkunniga, som utarbetat förslag till ny livsmedelslagstiftning. Bl. a. framhålles att en sådan kontroll skulle kräva högst betydande utvidgningar av antingen tulllaboratorierna eller andra laboratorier. Vidare skulle varorna bli starkt försenade. I det förslag till ny livsmedelsstadga, som i dag kommer att underställas riksdagen, har jag i motiveringen av propositionsförslaget anslutit mig till de sakkunniga. Riksdagen får då tillfälle att ta ställning till detta spörsmål.

Mitt svar på den framställda frågan blir, att något principiellt förbud mot import av frukt besprutad med kvicksilverhaltiga preparat icke synes böra komma i fråga.

Svar på fråga ang. import av frukt, besprutad med kvicksilverhaltiga preparat.

Härpå anförde:

Herr NILSSON i Bästekille: Herr talman! Först skall jag be att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra ett tack för svaret på min enkla fråga.

En hel del av kammarens ledamöter anse måhända att detta är en liten fråga, men jag är inte övertygad om den saken. Orsaken till att jag framställde frågan här i kammaren är, att en del äldre fruktodlare, som ha mångårig erfarenhet — något som jag inte har, det kan jag gärna erkänna — ha frågat, varför det finns olika bestämmelser när det gäller den besprutning, som får ske av de svenska äpplena, och den som skett med de äpplen, som importerats.

Nu hörde jag av statsrådet att man på statens institut för folkhälsan förklarar, att man vid undersökning av äpplen, besprutade med Midol-Tio, icke upptäckt några skadeverkningar av kvicksilver. Jag tror nu inte precis att det är detta besprutningsmedel de svenska fruktodlarna äro mest bekymrade för, utan det är i stället det preparat, som danskarna använda och om vilket det råder en allmän mening att det innehåller kvicksilver i sådana mängder, att det inte kan vara nyttigt.

Man kan fråga hur det kommer sig, att man här i Sverige inte får använda ifrågavarande preparat. Man har motiverat det med att folkhälsan skall skyddas. För mig och för alla dem som ha samma syn som jag på denna fråga står det dock ganska klart, att om man skall skydda folkhälsan här i landet genom att förbjuda besprutning av de svenska äpplena, så bör man också ta samma hänsyn till folkhälsan när det gäller den utländska frukten. Jag anser därför att de bestämmelser, som gälla för fruktodlarna här i Sverige vid användande av besprutningsmedel, även böra gälla vid import av utländsk frukt.

Herr talman! Med detta låter jag mig nöja.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet MOSSBERG: Herr talman! Jag kan nämna, att jag i dag på morgonen fick ett meddelande från statens institut för folkhälsan, i vilket det omtalas, att man på institutet ännu en gång har undersökt i allmänna handeln inköpta äpplen, som blivit besprutade med Midol-Tio, men att man inte heller vid denna förnyade undersökning kunnat påvisa något kvicksilver vare sig i skalet eller i själva fruktköttet.

Herr Nilsson i Bästekille sade, att det råder förbud för svenska fruktodlare att bespruta äpplen med vissa preparat. Jag vill genast säga ifrån att detta är en fråga, som jag inte närmare känner till och alltså inte nu är beredd att säga något definitivt om. Det kanske förhåller sig så att det hinder, som de svenska fruktodlarna anse föreliggande, hänför sig till stadgandet i § 27 i giftstadgan. Där står det nämligen, att livsmedel icke får saluhållas, försäljas eller eljest överlåtas, om det är försatt med gift av första eller andra klassen. Kviksilverföreningarna äro, med vissa här icke aktuella undantag, att betrakta som gift av första klassen. Det är klart, att så länge man efter en besprutning med ett kvicksilverpreparat kan finna kvicksilver i konstaterbar mängd på eller i ett livsmedel eller en frukt, så länge är varan i fråga försatt med gift av första klassen, och då får den icke saluföras.

Jag kan också meddela, att vi ha erhållit uppgifter om att man vid några danska analyser av besprutade äpplen hittat spår av kvicksilver, särskilt i skalet. Den frukten kan alltså vara farlig. Vid de svenska undersökningarna däremot ha vi icke funnit några sådana spår. Helt preliminärt skulle jag därför vilja säga, att jag förmodar att § 27 i giftstadgan måste tolkas så, att om man

Svar på fråga ang. av riksdagen begärd modernisering av almanackans namnlängd.

behandlar frukt med kvicksilverhaltiga preparat på sådant sätt, att en verkställd analys visar att det efter någon tid icke finns något kvicksilver kvar på skalet, bör det icke vara otillåtet att sälja frukten. Men att här i kammaren nu ta definitiv ställning till en så känslig och vetenskapligt betonad fråga förmodar jag är omöjligt.

Jag vill som min åsikt framhålla, att när nu denna fråga kommit upp, bör det finnas anledning för Sveriges fruktodlares förening att ta kontakt med statens institut för folkhälsan och hemställa, att institutet måtte verkställa sådana undersökningar att det blir möjligt att lämna ett mera definitivt omdöme om vilka medel och behandlingsmetoder som kunna anses vara så ofarliga, att frukten kan få säljas, och vilka som äro av sådan farlighetsgrad, att de icke böra användas.

Herr NILSSON i Båstekille: Herr talman! Beträffande den första av de två frågor, som herr statsrådet berörde, nämligen det eventuella besprutningsförbudet för svenska fruktodlare, är det nog så att alla fruktodlare äro ense om att giftstadgans § 27 förbjuder dem att använda ifrågavarande preparat.

Vad sedan gäller Midol-Tio och de undersökningar som gjorts på frukt, som besprutats med det preparatet, så håller det nog streck att man i den frukten icke — åtminstone inte i någon större utsträckning — har funnit något kvicksilver i skalet. Men, herr statsråd, Midol-Tio hör inte till de giftigaste preparaten. Det används också i Sverige. Det var inte det medlet jag åsyftade utan Midol-Mercury, som danskarna använda. Jag skulle önska att herr statsrådet låte statens institut för folkhälsan undersöka också sådan frukt, som blivit besprutad med det preparatet. Det kan hända att han då kommer till ett annat resultat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2.**Svar på fråga ang. av riksdagen begärd modernisering av almanackans namnlängd.**

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet WEIJNE, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Ledamoten av andra kammaren herr Christenson i Malmö har frågat mig, när jag ämnar taga initiativ med anledning av 1944 års riksdags beslut om en modernisering av almanackans namnlängd. Härpå vill jag svara, att en översyn av almanackans namnlängd är motiverad och bör komma till stånd men att detta spörsmål icke har ansetts tillhöra de mera angelägna under en tid, då ecklesiastikdepartementet varit överhopat med utredningsuppdrag. Icke heller i dagens läge kan jag angiva tidpunkten för en sådan utrednings igångsättande.

Härpå anförde

Herr CHRISTENSON i Malmö: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret.

Vid 1944 års riksdag väckte som bekant Rickard Lindström en motion, i vilken han påyrkade revision av almanackans namnlängd. Han framhöll därvid bl. a., att denna namnlängd över huvud taget borde bli föremål för en översyn åtminstone vart femtionde år. Motionen remitterades till Vetenskapsakademien, och i sitt yttrande framhöll också denna, att de föråldrade namnen borde slopas och att man i stället för dessa skulle sätta in sådana namn, som faktiskt användas. Riksdagen biföll motionen.

Sista gången almanackan blev föremål för en översyn var år 1900. Initiativet kom också den gången från riksdagen.

Herr statsrådet anser, om jag inte misstolkade svaret, att detta är en liten fråga. Gentemot det vill jag bara säga,

Svar på fråga ang. av riksdagen begärd modernisering av almanackans namnlängd.

att det inte är mycket som fångslar folkfantasierna i så hög grad som just personnamnen. Under 1950 sökte cirka 4 200 svenskar ändring av sina efternamn, och det bör också erinras om att årligen flera hundra personer söka få sina förnamn ändrade i kyrkoböckerna. Eftersom man numera fordrar att efternamn vid namnbyte skall vara svenskt, är det logiskt och lika viktigt att förnamnen ha svensk karaktär — i synnerhet de namn, som ingå i almanackans förteckning.

När föräldrar söka förnamn till sina barn, är almanackan den uppslagsbok man lämpligast använder. Då är 358 namn allt vad man har att välja på för cirka sju miljoner människor. I andra länder är det något bättre ställt. Där har man nämligen i regel två namn för varje dag, ofta ett manligt och ett kvinnligt.

Det bör kanske tilläggas, att namnen i almanackan f. n. fördelas med 60 procent manliga och 40 procent kvinnliga.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3.

Vid nu skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 62, angående förslag till lag angående nedsättning av allmän kommunalskatt i anledning av övergångsbidrag, m. m., hänvisades propositionen, såvitt anginge lagförslaget, till konstitutionsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

§ 4.

Föredrogs var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 406 av herr *Kollberg*;

nr 407 av herr *Edström m. fl.*;

nr 408 av herrar *Edström* och *Gustafson* i Göteborg;

nr 409 av herrar *Norup* och *Nilsson* i Svalöv;

nr 410 av herr *Strandh m. fl.*;

nr 411 av herr *Hagberg* i Malmö m. fl.;

nr 412 av herr *Birke m. fl.*; och

nr 413 av herrar *Åqvist* och *Rosén*; samt

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 414 av fru *Sandström m. fl.*;

nr 415 och 416 av herrar *Edström* och *Dickson*;

nr 417 av herr *Norup m. fl.*;

nr 418 av herr *Ståhl*;

nr 419 av herr *Hæggbloom m. fl.*;

nr 420 av herr *Wiklund* i Stockholm m. fl.;

nr 421 av herr *Wiklund* i Stockholm;

nr 422 av herrar *Nilsson* i Göteborg och *Forsberg*;

nr 423 och 424 av herr *Widén m. fl.*;

nr 425 av herr *Håstad*;

nr 426 av herr *Pettersson* i Norregård m. fl.;

nr 427 av herr *Sköldin*;

nr 428 av herr *Bergstrand*;

nr 429 av herr *Nilsson* i Göteborg; och

nr 430 av herr *Hagård*.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Hæggbloom* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående subventioneringen av hönsfodertillverkningen, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 51 § lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Motioner ang. inrättande av särskilda kulturnämnder i kommunerna.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner angående inrättande av särskilda kulturnämnder i kommunerna.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr JOHANSSON i Mysinge: Herr talman! Herr Larsson i Luttra och jag ha i en motion till årets riksdag hemställt om utredning av frågan om införande av särskilda kulturnämnder i kommunerna. Behovet av dylika nämnder kommer säkerligen så småningom att göra sig gällande, kanske främst ute i landsbygdskommunerna.

Det skall villigt medges, att detta behov hittills icke har varit så starkt framträdande i de små kommunerna med deras begränsade arbetsuppgifter, vilka ha varit lätta att överblicka. Men läget blir något annorlunda när de nya storkommunerna nästa år träda i verksamhet, när stora områden med olika struktur och med befolkning med skiftande behov och önskemål föras samman. I storkommunerna måste kulturintressena och andra därmed jämställda intressen tillgodoses på ett annat sätt än i de gamla småkommunerna. Det kommer då att finnas en rik flora av lokala organisationer av olika typer, t. ex. på bildningslivets, föreläsningverksamhetens, gymnastikens, idrottens och biblioteksverksamhetens områden. Likaså när det gäller att tillgodose behovet av samlingslokaler, den frivilliga utbildningen och alla dessa andra intressen, kommer man av naturliga skäl att ofta söka kommunalt stöd för sin verksamhet, åtminstone i den mån som de enskilda människornas och organisationernas ekonomiska resurser äro otillräckliga. En del av dessa organisationer ha kanske också åtnjutit stöd av sina gamla hemkommuner.

Det tycks mig då vara självklart, att

om en stor kommun skall kunna få en tillfredsställande överblick av det föreliggande behovet och möjligheter till kontroll av medlens användning samt till initiativ i fråga om kulturlivets utveckling i bygderna, så erfordras ett särskilt organ, enär uppgifterna i många fall kunna komma att överstiga en arbetstyngd kommunalnämnds eller eventuellt en skolstyrelses krafter. Oss motionärer förefaller det därför som om denna fråga borde prövas, och då framför allt ur synpunkten om det här behövs stöd av en lagstiftning. Av naturliga skäl kan detta knappast av oss — såsom varande lekmän — bedömas, utan frågan bör nog prövas i ett större sammanhang.

Utskottet och motionärerna tyckas vara överens om att de föreslagna nämnderna skulle fylla en uppgift och att kommunerna redan nu ha möjligheter att frivilligt inrätta dylika nämnder. Jag förmodar också, att utskottet och motionärerna kunna vara överens om att nämndernas verksamhet är av grannliga natur och att den måste handhavas så, att det fria kulturlivet ute i kommunerna icke blir på något sätt kommunalt dirigerat, än mindre kommunalt lett, utan endast syftar till att ge erforderligt stöd för främjande av kulturlivets intressen och likartad verksamhet.

Det torde därför inte vara förmätet att uttala det önskemålet, att härmed sammanhängande problem bli föremål för prövning. Ur resultatet av en sådan utredning skulle kommunerna sedan kunna utläsa och få en uppfattning om dessa nämnders lämpliga form och möjligheter. Utskottet har dock, enligt mitt förmenande, litet väl snävt behandlat våra önskemål. Sälunda skriver utskottet på s. 4 i förevarande betänkande: »Något behov av en närmare reglering på förevarande område kan näppeligen anses vara för handen.» Sedan fortsätter utskottet: »På grund härav och då den legala regleringen av kommunernas organisation är föremål för utred-

Gåva för Förenta Nationernas byggnader i New York.

ning genom 1946 års kommunallagskommitté, saknar utskottet anledning tillstyrka en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning i motionernas syfte.» Innebär detta, att utskottet menar, att en utredning av detta speciella spörsmål är onödig? I så fall tillåta vi oss ha en motsatt uppfattning. Menar däremot utskottet, såsom man kanske kan utläsa av den sista meningen, att kommunallagskommittén även kommer att behandla och pröva detta spörsmål och att det därför är en onödig omgång att skriva till Kungl. Maj:t, förstår jag utskottet mycket väl. Utskottet och motionärerna äro ju då i sak eniga om detta, även om meningarna beträffande formen för att få denna prövning till stånd något gå isär. Är det så, har jag för min del, herr talman, ingen anledning att ställa något yrkande, även om jag inte kan värja mig för en känsla av att utskottet kunnat vara något mera positivt i sitt ställningstagande härvidlag. Utskottet har, visserligen i mild form, föreslagit avslag på motionerna. Men ur vår synpunkt hade det nog i alla fall, herr talman, varit önskvärt, att utskottet med några ord velat gå motionärerna till mötes och åtminstone hänvisa till att den sittande utredningen kommer att ta upp denna fråga. Jag hoppas under alla omständigheter, att så sker, och jag tror, att detta är ett spörsmål, som i varje fall så småningom kommer att tränga sig fram.

Herr HALLEN: Herr talman! Den ärade motionären har ju inte ställt något yrkande, och det är därför nästan onödigt att jag anför något skäl för bifall till utskottets hemställan. Men jag måste tyvärr vara nog hjärtlös att beröva herr Johansson i Mysinge hans ljusa förhoppning om att utskottet och han strängt taget skulle vara på samma linje. Det är inte alls så, herr Johansson i Mysinge. Vad beträffar kommunallagskommittén, som vi i utlåtandet

omnämnt, så ha vi från denna kommitté inhämtat, att den inte alls har för avsikt att ifrågasätta inrättande av några kultur nämnder, och vi ha vänt oss emot motionens förslag i detta avseende, emedan vi anse det fullständigt onödigt. Det finns redan nu kultur nämnder i vissa kommuner, och kommunerna kunna redan med de organ de ha och andra som de kunna tillsätta tillgodose alla de uppgifter motionärerna nämnt.

Jag kan bara peka på ett sådant organ som de s. k. ungdomsråden, som finnas i hundratal av våra församlingar. De ha inte behövt något stöd av lag utan ha ändå kunnat i mån av behov överta uppgifter, som eljest skulle åligga skolstyrelser, barnavårdsnämnder, biblioteksstyrelser och andra. Inga av de uppgifter, som herr Johansson i Mysinge nämnde, äro sådana, att de inte kunna handhavas antingen av de redan nu existerande nämnderna eller — i den mån dessa äro alltför arbets-tyngda — av frivilligt inrättade organ. En speciallagstiftning på detta område är därför helt enkelt onödig. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Utgifter å tilläggsstat II (utrikesdepartementet).

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion.

Punkten 1.

Gåva för Förenta Nationernas byggnader i New York.

I propositionen nr 2 hade Kungl. Maj:t (bilaga 2, punkt 1, av bilaget ut-

Gåva för Förenta Nationernas byggnader i New York.

drag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 3 januari 1951) föreslagit riksdagen att till Gåva för Förenta Nationernas byggnader i New York å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 160 000 kronor.

I en inom andra kammaren av herr *Rubbestad m. fl.* väckt motion (II: 320) hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 320 till Gåva för Förenta Nationernas byggnader i New York å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 160 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Rubbestad*, som ansett, att utskottet i denna punkt bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionen II: 320 avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till Gåva för Förenta Nationernas byggnader i New York.

Utskottets i punkten gjorda hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Såsom framgår av föreliggande utskottsutlåtande föreslås där, att riksdagen skall bevilja ett anslag av 160 000 kronor till inredande och prydnad av ett sessionsrum i Förenta Nationernas nybyggnader i New York. Jag har vid denna punkt fogat en reservation som går ut på avslag på framställningen om detta anslag.

Utskottet säger att det anser, att Sverige inte lämpligen bör undandraga sig att medverka till inredningen av ifrågasvarande byggnader. Jag vet ju inte vilka motiv som ligga bakom detta uttalande. Om motivet är, att utskottet menar att vi böra göra det därför att vi äro med i Förenta Nationerna och att det nu har kommit en uppmaning från generalsekreteraren, att vi skola skänka 160 000 kronor som gåva för att pryda denna

sessionsaal, så vill jag säga, att jag har en helt annan uppfattning. Alltså att vi ej böra vara med om detta.

Jag har både i min motion och i reservationen påpekat, att vi redan tidigare gått in för att bevilja 4 325 000 kronor för Förenta Nationernas verksamhet. Enligt min mening är denna summa av den storleksordning, att den mycket väl bör räcka till också för inredande av ett enda rum. Det är på sin plats, tycker jag, att man i Sveriges riksdag någon gång säger ifrån, att det bör vara måtta på det slöseri med pengar, som enligt min mening förekommer inom detta förbund. Om man t. ex. gör en jämförelse med vad hela svenska riksdagen kostar per år, så finner man, att den inte kostar mer än tre fjärdedelar av det belopp, som vi anslå till Förenta Nationerna. Då måste väl var och en finna att den summa av 4 325 000 kronor, som anvisas under tredje huvudtiteln, är så högt tilltagen att den också bör räcka till för inredande av ett enda sessionsrum i denna nybyggnad.

Vi ha ju lagt märke till hur man med hänsyn till det trängda ekonomiska läget här i vårt land på skilda punkter i statsverkspropositionen försöker göra besparingar på t. o. m. ganska angelägna anslag. Jag har i min reservation pekat på ett som jag tycker ganska typiskt exempel. Västerbygdens vatten- och värmen i Vänersborg, som nu skall flytta in i nya byggnader och där skall få ta 11 rum i anspråk för sin verksamhet, har för förflyttning och möblering av dessa 11 rum begärt 25 600 kronor, men detta belopp har av Kungl. Maj:t prutats ned till 15 000 kronor. Var och en måste väl tycka att det är orimligt, att man, när man inte har råd att möblera 11 rum här i Sverige för mer än 15 000 kronor, skall för möblering av ett enda rum i Förenta Nationernas hus anslå 160 000 kronor.

Jag vill säga att svenska folket kräver litet mera hushållsamhet med våra

Gåva för Förenta Nationernas byggnader i New York.

pengar. Våra skattedragare tycka inte om att man så slösar med folkets pengar. Jag är kanske den ende, som vågar säga detta i riksdagen, men jag vet, att ute i landet har jag flertalet bakom mig, när jag här menar, att vi bör spara på detta anslag. Herr talman! Jag vill med dessa ord yrka bifall till den reservation, som jag vid denna punkt antecknat och som går ut på avslag på det anslagsäskande som här föreligger.

Herr WARD: Herr talman! Med all respekt för Västerbygdens vattendomsstol tror jag att det är ganska olämpligt att göra jämförelser mellan dess behov och den fråga, som här föreligger.

Herr Rubbestad efterlyste de skäl, som statsutskottet har att anföra i frågan. Man kan kort och gott svara, att vårt land inte bör undandraga sig en uppgift som andra länder åtaga sig motsvarigheten till. Det skulle väl i alla fall se ganska egendomligt ut. Det är alltså ur denna synpunkt som statsutskottet har bedömt frågan.

Herr Rubbestad återkommer till sin klagan över att Förenta Nationerna är en organisation, som kräver stora kostnader, och därvidlag är han ju i sin fulla rätt. Alla anse vi, att allt bör göras som göras kan för att nedbringa kostnaderna. Nu kan jag också trösta herr Rubbestad med att när statsutskottets utlåtande rörande tredje huvudtiteln kommer, skall det visa sig, att herr Rubbestads önskemål komma att i ganska stor utsträckning infrias.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Det var ju en glädjande nyhet herr Ward meddelade. Det är inte en dag för tidigt, att statsutskottet försöker iaktta sparsamhet på detta område. Men tillfälle att kunna göra det finns också nu, alltså på ett tidigare stadium än när tredje huvudtiteln skall behandlas.

Herr Ward sade, att vi inte gärna kunna undandraga oss att vara med om denna sak, så länge alla andra stater äro med. Ja, jag tycker ju inte, att det resonemanget är hållbart. Amerika är ju en av de ledande krafterna i Förenta Nationerna, och det är självklart, att detta förmögna land kan kosta på sig vad som helst. Men skola därför alla andra finna sig i att vara med om att slösa? Jag tycker att det vore på sin plats, att det från litet var av dessa stater sades ifrån, att de inte orka med att deltaga i den ruljans, som tillämpas i Förenta Nationerna. Ett uttalande från vår sida om att vi vilja spara dessa 160 000 kronor kanske vore en fingervisning för vederbörande i Förenta Nationerna att låta bli att komma med uppmaningar om frivilliga gåvor till Förenta Nationerna.

Herr WARD: Herr talman! För att inte bibringa herr Rubbestad några illusioner är jag skyldig att göra den beaktelsen, att den besparing, som kan uppstå beträffande vårt bidrag till Förenta Nationerna, inte är statsutskottets förtjänst utan andras.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rubbestad begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1:o i utskottets förevarande utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Tygmaterieförråd i berg.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Rubbestad begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 156 ja och 30 nej, varjämte 18 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 2—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Utgifter å tilläggsstat II (försvarsdepartementet).

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Tygmaterieförråd i berg.

Sedan punkten föredragits, yttrade

Herr STÅHL: Herr talman! Jag har ingen avvikande mening och har inte heller i utskottet anmält någon avvikan-de mening. Men jag skall be att få med ett par ord fästa kammarens uppmärksamhet på att samtliga de punkter på tilläggsbudgeten, under vilka vi nu bevilja anslag, äro sådana punkter, som avse ändamål, till vilka det tidigare ifrån olika håll i riksdagen begärts större anslag, vilka Kungl. Maj:t och riksdagens majoritet motsatt sig.

Jag vill alltså, herr talman, visa på att de förslag om ökade anslag, som här ha framställts bl. a. från vårt håll, efteråt av erfarenheten visat sig vara i hög grad befogade och att det vore därför en riktigare och ur budgetsynpunkt bättre och mera förutseende politik, om man både från regeringens och från riksdagsmajoritetens sida ville göra en realistisk bedömning framåt av det kommande behovet. Det vore bättre, säger jag, än att använda det nuvarande tillvågagångssättet att liksom invagga sig i den illusionen, när man står inför ett anslagskrav, att det inte behövs så mycket pengar, och sedan lyfta över erforderligt anslag på tilläggsbudget — inte bara på tilläggsstat I utan, som här skett, t. o. m. på tilläggsstat II. Jag vill understryka att detta är en betydelsefull fråga, som vi återkomma till, när vi skola ta ställning till fjärde huvudtiteln för nästkommande budgetår. Det är av betydelse att man har principen klar för sig och inte tror, att man därför att Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln sagt, att det inte behövs mer än ett visst belopp, är ifrån saken. Man måste räkna med att riksdagen kan få äta upp för små anspråk genom att i efterhand få bevilja betydande tilläggsanslag. Jag tror att ett motsatt förfarande, herr talman, vore bättre i synnerhet som det har rekommenderats från olika grupper i båda kamrarna.

Vidare anfördes ej.

Utskottets hemställan i punkten bifölls.

Punkterna 13—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 10.

Föredrogos vart efter annat: statsutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å till-

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

läggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser staten för försvarets fastighetsfond;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1951/52 till viss beredskapsutrustning åt Aktiebolaget Radiotjänst;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1951/52 till oförutsedda utgifter;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1951/52 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1951/52; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 11.

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 7, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

rande beskattning av äkta makar.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 210 av fröken *Andersson* och herr *Lundqvist* samt II: 364 av herr *Edström* hade hemställts, »att riksdagen för sin del ville antaga följande

1) Förslag
till

lag om ändring av 52 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Härigenom förordnas att 52 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla följande ändrade lydelse.

52 §.

1 mom. Äkta makar, som under beskattningsåret levt tillsammans, taxeras envar för sin inkomst samt mannen därjämte för boets gemensamma inkomst. Har vid dylik taxering avdrag, som i 46 § 1 och 2 mom. medgives, helt eller delvis ej kunnat utnyttjas å den därtill närmast berättigade makens taxerade inkomst, må bristen avräknas å den andre makens inkomst i samma kommun. Skatteplikt enligt 51 § bedömes med hänsyn till båda makarnas sammanlagda inkomst. Ortsavdrag beräknas för varje make till hälften av det belopp, som i 48 § 2 mom. andra stycket sägs, dock att, om Ortsavdrag helt eller delvis ej kan utnyttjas å den därtill närmast berättigade makens taxerade inkomst, bristen må avräknas å den andre makens taxerade inkomst.

2) Förslag
till

förordning om ändring av 11 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Härigenom förordnas att 11 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt skall erhålla följande ändrade lydelse.

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.**11 §.**

1 mom. Äkta makar, som under beskattningsåret levt tillsammans, taxeras envar för sin inkomst samt mannen därjämte för boets gemensamma inkomst. Har vid dylik taxering avdrag, varom i 4 § 1 mom. förmåles, helt eller delvis ej kunnat utnyttjas å den därtill närmast berättigade makens inkomst, må bristen avräknas å den andre makens inkomst. Frågan om skatteplikt enligt 9 § 5 mom. bedömes med hänsyn till de båda makarnas sammanlagda beräknade taxerade inkomster. Ortsavdrag beräknas för envar av makarna till hälften av det belopp, som i 8 § 1 mom. andra stycket sägs, dock att, om orsavdraget helt eller delvis ej kan utnyttjas å den därtill närmast berättigade makens taxerade inkomst, bristen må avräknas å den andre makens taxerade inkomst. Skatten beräknas efter det sammanlagda beloppet av makarnas beskattningsbara inkomster och fördelas å makarna efter förhållandet mellan nämnda inkomster.»

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 210 av fröken Andersson och herr Lundqvist samt II: 364 av herr Edström om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Velander, Ebbe Ohlsson* och *Edström*.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **EDSTRÖM**: Herr talman! Som reservant och motionär i denna skatte-tekniska fråga vill jag gärna framlägga några synpunkter.

I bevillningsutskottet och i riksdagen i dess helhet har utbildat sig en mycket olycklig kutym, nämligen den att man inte skall företaga sig någonting och inte fatta ett enda litet reformbeslut, om det råkar pågå en utredning, som

kan tänkas beröra det som man vill reformera. Det har sagts förut av mig och många andra — och jag måste säga det igen — att det är ett alltför lättvindigt sätt att argumentera bort sakligt riktiga förslag från oppositionshåll.

I det nu aktuella fallet tycker jag, att man har drivit förfaringsättet in absurdum. Här har framlagts ett förslag, som har lovordats av alla. Såvitt jag kan se har inte någon velat gå emot det i sak. Sambeskattnings-sakkunniga ansågo i sitt betänkande år 1949, att en halvering av äkta makars gemensamma orsavdrag skulle vara bättre än nu gällande ordning. Enda hindret var den s. k. bankningsregeln vid den kommunala beskattningen. Om den regeln avskaffades, borde enligt de sakkunniga den nuvarande fördelningen ersättas med en bestämmelse om hälftindelning av orsavdraget för äkta makar. Detta förordade sambeskattnings-sakkunniga livligt.

Nu ha vi tagit bort bankningsregeln, men utskottet vill ändå inte vara med om att genomföra det rent praktiska och tekniskt sett vällovliga förslaget att orsavdraget skall tudelas. Utskottet hänvisar till att sambeskattnings-sakkunnigas förslag om äkta makars skatt inte föranledde något beslut. Därav drar utskottet den ologiska slutsatsen, att intet förslag, som de sakkunniga yttrat sig om, bör genomföras.

Det är uppenbart, att man kan införa den föreslagna hälftindelningen av orsavdraget oberoende av hur sambeskattningsfrågan kommer att lösas. Såvitt jag kan se, herr talman, har denna fråga inte någon som helst politisk betydelse. Det gäller en rent praktisk detalj, och jag vill upppepa, att ett genomförande av detta förslag skulle underlätta taxeringsmyndigheternas arbete högst väsentligt. Det skulle också medföra den psykologiska fördelen, att den gifta kvinnan inte skulle behöva känna sig orättvist behandlad ur skattesynpunkt därför att hon ingått äktenskap.

Motioner om ändrade bestämmelser rörande beskattning av äkta makar.

Vad beträffar den tidpunkt, då förslaget skulle få praktisk verkan, är det riktigt som utskottet säger, att principen om hälftindelning inte skulle kunna tillämpas förrän vid 1953 års taxering, men det innebär å andra sidan, att man redan vid beräkning av 1952 års preliminärskatt kan taga hänsyn till den föreslagna förbättringen. Faran är nu, att vi fullständigt i onödan skjuta upp en god reform fem eller sex år eller kanske mer. Även om 1949 års skattekommitté, som nu skall fortsätta att utreda sambeskattningsfrågan, skulle bli klar med sitt arbete redan i höst eller nästa år, lär det dröja ytterligare någon tid, innan en proposition kan lämnas och bli behandlad. Ett sådant uppskov med denna praktiska detalj kan jag inte finna motiverat.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Jag har alltid inbillat mig, att högern var ett parti, som hade till motto att befrämja en lugn och väl avvägd utveckling och att all brådska och allt ruseri tillhörde andra samhällsklasser och partier. Jag beklagar, att högern på sista tiden mer än en gång har visat, att man håller på att växa ifrån de gamla tendenserna.

Vad är nu egentligen det föreliggande förslaget? Det är ett förslag — eller rättare sagt en tanke — som framfördes av sambeskattningsakkunniga. De kunde inte göra mera, ty de hade inte i uppdrag att framlägga något förslag angående bankningens avskaffande. Nu har riksdagen beslutat att avskaffa bankningen från och med år 1952, men samtidigt har hela sambeskattningsfrågan sänts till förnyad utredning. Jag skulle nog kunna tänka mig, att den föreslagna vägen kommer att väljas. Jag är inte säker på det, men jag skulle tro att det är möjligt. Emellertid kan man ju bättre överskåda konsekvenserna, när hela frågan har blivit klarlagd. Man

bör inte i dag taga ett steg, som man nästa år kanske behöver taga tillbaka.

Det är min förhoppning, herr talman, att 1949 års skatteutredning skall kunna avsluta sitt arbete i så god tid att det är möjligt att, om man vill ha en lösning av denna fråga och inte några hinder för övrigt föreligga i fråga om sambeskattningen, nästa års riksdag skall kunna taga ställning till den. Det innebär inte något dröjsmål, ty vad högern här föreslår kan inte tillämpas förrän vid taxeringen år 1953.

Jag tycker, att brådskan är en liten smula underlig, herr Edström. Jag har försökt fundera över vad som egentligen kan ligga bakom den. Jag har kanske inte nått sanningen fullständigt, men jag tror att det är att man har ett behov av att säga: Det var vi som löste den frågan. Det är emellertid inte något motiv för riksdagen i detta sammanhang.

Jag hemställer om bifall till vad bevillningsutskottet har föreslagit.

Herr EDSTRÖM: Herr talman! Jag är ledsen, om jag är en besvikelse för vår högt ärade ordförande i bevillningsutskottet, men det kan jag tyvärr inte ändra på.

Vad som föreslagits är ju en praktisk regel, som kan genomföras utan något som helst samband med sambeskattningen i övrigt. Därför tycker jag att det är klokt, om man inför den så fort som möjligt.

Vår av mig högt värderade utskottsordförande sade till sist, att han tror, att bakom förslaget ligger den baktanken, att jag vill kunna slå mig för mitt bröst och säga: Tänk, så duktig jag är! Det har inte med den saken att göra; det är helt och hållet ett intresse av att hjälpa till att finna en lycklig lösning på frågan, inte någonting annat.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Jag vill gärna tro herr Edström, men jag är ju inte född någon gång under

Motion ang. sådan ändring av allmänna strafflagen, att krigspropaganda blir straffbelagd.

de sista tio åren utan litet längre tillbaka i tiden. Jag har varit med om åtskilligt, och jag erinrar mig, att för inte längre tid sedan än under förra valrörelsen stod det på en massa plakat här i staden, att högern var det enda parti i landet som ville lösa sambeskattningsfrågan. Jag undrar, om inte vad man här kommer med är en svag återklang från den ljuvliga tid, då man trodde det.

Herr KRISTENSSON i Osby: Herr talman! Jag skall inte rikta någon kritik mot motionen. För min del tror jag, att den är sakligt grundad, men det är ändå uppenbart, att förslaget inte kan träda i funktion förrän vid taxeringen år 1953, eftersom bankningen först då tages bort vid den kommunala beskattningen. Under sådana förhållanden bör man vänta på den utredning, som 1949 års skattekommitté beräknas bli klar med under detta år. Även ur motionärernas synpunkt bör det vara tillräckligt att vi fatta beslut i denna fråga vid nästa års riksdag.

Ur dessa synpunkter vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Föredrogs vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av väckt motion om skattefrihet intill en viss gräns för gåvor till sociala hjälpinstitutioner; och

första lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om höjning av den i 13 kap. 12 § andra styck-

ket giftermålsbalken upptagna värdegränsen.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtande hemställt.

§ 13.

Motion ang. sådan ändring av allmänna strafflagen, att krigspropaganda blir straffbelagd.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion angående sådan ändring av allmänna strafflagen, att krigspropaganda blir straffbelagd.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 5, av herr *Hagberg* i Luleå m. fl. I motionen hade hemställts, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådan ändring av allmänna strafflagen, att krigspropaganda blir straffbelagd».

Utskottet hemställde, att förevarande motion, II: 5, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr JOHANSSON i Stockholm: Herr talman! Konstitutionsutskottet har i dag i en för utskottet och första lagutskottet gemensam fråga överlämnat argumenteringen åt första lagutskottet, vars utlåtande är ett ganska säreget aktstycke. Först kommer ett korrekt referat av motionärernas uppfattning, att svenska folkets stora majoritet är fredsälskande och att det därför bör finnas gehör för en kriminalisering av krigspropaganda, som syftar till att draga in människorna i den ohyggliga ödeläggelse, som ett modernt atombombskrig innebär. Därefter övergår utskottet till att söka sätta en del lagrum, som redan finnas, i samband med detta. Det finns lagar mot

Motion ang. sådan ändring av allmänna strafflagen, att krigspropaganda blir straffbelagd.

högförräderi, mot uppror, mot viss verksamhet för främmande makts räkning och mot samhällsfarlig ryktes-spridning. Jag går gärna med på att det i den sista punkten finns ett visst samband med det krav, som vi ha framställt, men det är också det enda. Det övriga är ungefär detsamma som om utskottet, därest någon hade föreslagit högre straff för anstiftande av mordbrand, skulle ha kommit och talat om att vi ha bra lagar mot dråp, bedrägeri, förfalskning och hembränning och att vi dessutom tänka stifta en lag som står i klar motsats till motionen. Det hade varit ungefär adekvat med första lagutskottets uttalande i dag.

I en av de uppräknade lagarna stadgas straff mot den som söker sprida osanna rykten när det gäller regeringens vilja att stå utanför krig. Det förekommer en mycket högröstad propaganda i den riktningen just nu, men jag har ännu inte hört, att exempelvis den inom folkpartiet och högern bedrivna propagandan mot den svenska linjen att vi skola stå utanför en blockbildning har satts i förbindelse med upprors- och högförräderiparagraferna.

Det finns ett annat intressant avsnitt i utskottets uttalande. Där hänvisas till att straffrättskommittén har i uppdrag att utarbeta en förändrad upprorslag och att man i anslutning därtill skall med anknytning till ny dansk och norsk lagstiftning om statsförbrytelser göra vissa ändringar i lagstiftningen om brott mot staten. Enligt utskottet är detta en fråga som hör dit.

Vad är det då för lagstiftning man hänvisar till? Jo, det är den som på amerikansk anstiftan har åstadkommit i Norge och Danmark i samband med dessa länders anslutning till Atlantpakten. Det är en lagstiftning, vilken av allt som återstår av liberalism i exempelvis Norge utdömes såsom en fascistisk lagstiftning och en ny upplaga av de värsta undantagslagarna från nazis-

mens tid. I motiveringarna omtalas t. ex. som förebildligt, att under Hitlerregimens sista tid var endast dödsstraff och tortyr tillräckligt avskräckande. Vidare förekommer i det vid antagandet mycket litet ändrade första utkastet en passus, som i vissa fall stadgar dödsstraff för den som uppmanar till eller deltar i beslut om olovlig lockout, strejk eller bojkott, som är ägnad att försvaga Norges motståndskraft, detta under den mycket lösliga bestämningen »i tid av krigs fara». Detta kan tolkas hur långt som helst, något som även gäller uttrycket »ägnad att försvaga Norges motståndskraft». Om en sådan lag funnes i Sverige, skulle den således mycket väl kunna leda till dödsstraff för en sådan aktion som hamnarbetarnas strejk, vilken just i dag har avslutats.

Det är en lag, som värdigt ansluter sig till lagen om öronmärkning av de soldater, som skola stå under general Eisenhowers befäl i framtiden, en lag som förelagts Norges storting. Det är en lag, som kan passa en regering, som har avskaffat landets självständighet och ställt landets ungdom under befäl av en general från en främmande stormakt, men det är sannerligen inte någon lag att efterapa i Sverige. Herr Hjalmarson har efterlyst en sådan, och det blir väl tillfälle att återkomma till den saken, när hans motion behandlas. Framför allt äro de anförda lagarna inte riktade mot krigspropaganda, utan mot fredspropaganda och fredsarbete. Det är alltså en lag med ett syfte rakt motsatt det som vi här ha avsett.

Beträffande själva avslagsyrkandet hävdar utskottet, att tanken på en kriminalisering av krigspropaganda berör ett så vittomfattande och till sin betydelse obestämbart begrepp, att detta näppeligen lämpar sig att använda som grundval för en brottsbeskrivning. Är det sant? Det finns dock ett flertal länder i Europa, som nyligen ha stiftat lagar mot krigspropaganda, och det

Motion ang. sådan ändring av allmänna strafflagen, att krigspropaganda blir straffbelagd.

vore väl inte otänkbart, att första lagutskottet därifrån hämtade vissa vinkar om hur man skall skriva en lagtext i hithörande frågor.

Den fråga vi ha väckt är en gammal fråga. Den har också förts fram inför Förenta Nationerna, och efter en sovjetrysk hemställan och vissa omredigeringar fattade i slutet av 1947 Förenta Nationernas generalförsamling, med hänvisning till att i Förenta Nationernas stadga folken förklarat sig beslutna att rädda kommande släktled undan krigets gissel, som två gånger under vår livstid tillfogat mänskligheten outhärliga lidanden, ett beslut om »1. att fördöma alla slag av propaganda, varhelst den bedrivs, som är avsedd eller ägnad att framkalla eller uppmuntra varje hot mot freden, fredsbrott eller angreppshandling; 2. att anmoda varje medlemsstats regering att inom ramen för sin konstitution vidtaga lämpliga åtgärder för att: a) med alla för dem tillgängliga publicitets- och propagandamedel främja vänskapliga förbindelser mellan nationerna grundade på stadgans ändamål och grundsatser; b) främja spridandet av alla upplysningar avsedda att giva uttryck åt alla folks obestriddliga önskan om fred».

Denna vädjan från Förenta Nationerna har svenska utrikesdepartementet sänt ut till de svenska tidningsredaktionerna, men med mycket magert resultat, ty framför allt i den amerikanska men också i den övriga Marshallpressen i världen har krigspropagandan sedan dess tilltagit oerhört.

I utskottsutlåtandet säges att det är svårt att grunda en brottsbeskrivning på begreppet krigspropaganda. Jag tror att utskottet överdriver svårigheterna. Vi ha i motionen klargjort att viss propaganda för passivitet och undfallenhet inte gärna kan falla under detta begrepp. Men är det verkligen så svårt att också i lagtext utmärka vad som är

klar och uppenbar krigspropaganda? Att en sådan bedrivits och bedrivs systematiskt kunna vi ju se varje dag. Och varför den bedrivs talar den amerikanska tidskriften *United States News* om i sitt augustinumner för föregående år, när den skriver: »En krigshysterikampanj måste återigen igångsättas för att vapenhjälpsprogrammet skall vinna erforderligt stöd. Avsiktligt utspridda krigsrykten är ett bedrägeri, men de anses nödvändiga för att sporra kongressen i tillräcklig utsträckning och på så sätt få fram det erforderliga antalet röster för vapenprogrammet.»

Som exempel på hur man bedriver denna propaganda kan jag visa på en mängd uttalanden som gjorts också inför Förenta Nationerna. Den amerikanska rektorn Nances från Tenye, Florida, yttrade sig vid ett tillfälle på följande sätt: »Jag är av den meningen att vi måste förbereda kriget efter djungelns lagar. Var och en måste lära sig dödadets konst. Jag tror inte att ett krig bör inskränkas till arméns, krigsmarinens och luftvapnets operationer. Det får inte ges några inskränkningar vid valet av metoder eller vapen för förintelse. Jag kommer att rösta för förändring av bakteriekrig, användandet av gaser, atom- och vätebomber och rymdraketer. Jag kommer icke att engagera mig för försiktighetsåtgärder när det gäller sjukhus, skolor, kyrkor eller enskilda delar av civilbefolkningen.»

Jag hänvisar i detta sammanhang till det förut i kammaren citerade uttalandet av en amerikansk tidning om att man skall »dräpa barnen i vaggan, arbetaren i hans arbete och mormödrarna i bönen». Eller för att gå litet högre upp i graderna kan jag citera den amerikanske, alltjämt i tjänst varande marinministern Matthews, som förklarar — uttalandet är nyss citerat även i första kammaren — att Förenta staterna äro beredda att också förklara krig för att framtvunga ett samarbete

Motion ang. sådan ändring av allmänna strafflagen, att krigspropaganda blir straffbelagd.

för freden och att Förenta staterna skola åtaga sig den för en demokrati nya uppgiften att vara »initiativtagare till ett anfallskrig».

Om inte detta klart faller under begreppet krigshets, vet jag inte var man skall kunna finna en klarare begreppsbestämning.

Även i den svenska pressen finns det uttalanden som förtjäna att citeras också i denna kammare. Dagens Nyheter hade nyligen en artikel där man fullkomligt frossade i tanken på den utrotning som skulle kunna anställas med vätebomben — ett sadistiskt frosseri som vi här i landet knappast sett maken till. Det heter bl. a.: »En dylik bomb skulle ha förintat hela invasionsarmén 1944; den förintar en stad som New York eller London. — — — En sådan skulle förinta ett par stora svenska landskap, respektive Belgien eller Holland eller en medelstor amerikansk stat. Om bomberna därjämte skulle vara vad Laurence kallar utriggade, d. v. s. utrustade med radioaktiv strålverkan, kunde med ett fåtal bomber allt liv utplånas på en kontinent. Genom den nya bomben synes alltså gränsen praktiskt taget vara nådd för människans möjlighet till självförgörelse.» Det var inte här bara fråga om en saklig redogörelse eller referat av en bok, utan hela artikeln gav uttryck åt ett så omiskännligt frosseri i tanken att det genom vätebombens tillkomst skulle vara möjligt att låta den amerikanska kapitalismen regera och bestämma här i världen. I varje fall måste de av mig först citerade uttalandena falla under begreppsbestämningen krigshets, ty man syftar där till att skapa en stämning av att kriget dels är oundvikligt, dels är önskvärt för att åstadkomma en viss förändring i världen. Dit hör också propaganda för preventivkrig och propaganda för att man skall ingripa i andra staters inre angelägenheter och

hindra dem att själva bestämma över sina öden.

Det har i utskottsutlåtandet hänvisats till att det här i Sverige redan finns lagar, enligt vilka man kan bestraffa dem som uppmana till brott eller förläda till brottslig gärning. Ja, det finns exempelvis rätt stränga straff för den som anstiftar mordbrand eller mord och andra ogärningar. Men varför finns det bara straff för den som anstiftar ett mord och inte för dem som anstifta massmord? Jag erinrar om Nordahl Griegs ord gentemot talet om att ingenting är så dyrbart som ett människoliv: »Ingenting är så dyrbart som tiotusen människoliv.»

Vad vi här vilja få kriminaliserat är en propaganda, som direkt avser att kasta ut mänskligheten i ett förödande krig, vilket icke skulle skona vare sig kvinnor, barn eller civilbefolkningen i övrigt och som skulle kunna — även om Dagens Nyheter skildring är överdriven — inom vissa områden leda till en massutrotning, sådan som den som redan påbörjats i vissa av Asiens länder.

Om man verkligen vill motarbeta detta, måste det också vara möjligt att i lagstiftningen skriva in de tankar, som kommit till uttryck i Förenta Nationernas uttalande av år 1947. Visserligen har man där, när man senare i underutskottet diskuterat frågan om längre gående åtgärder, kommit till det resultatet, att ett förbud mot krigspropaganda skulle medföra att pressfriheten äventyrades. Det skall alltså vara förbjudet att i pressen hetsa till mord på en människa men inte till mord på miljoner människor! Jag antar att en sådan tolkning av begreppet pressfrihet blir särdeles svår att försvara.

Sannolikt kommer vår motion i dag att avfärdas av riksdagen. Jag skall inte här gå in på konstitutionsutskottets uttalande. Men den tanke, som vi fört

Motion ang. sådan ändring av allmänna strafflagen, att krigspropaganda blir straffbelagd.

fram, rör dock en sak som har starkt gehör ute bland folkets stora massa. Det är för människorna av i dag klart att något måste göras för att motverka de uppenbara strävandena att dra in folken i en ny världsbrand, och dit hör också att söka stävja dem som genom propaganda eller med andra medel medvetet driva utvecklingen i sådan riktning. Därför kommer vårt förslag igen och då säkerligen med ett ännu starkare underlag än i dag.

Jag yrkar bifall till motionen.

Herr RYLANDER: Herr talman! Vid stiftandet av all lag är det synnerligen angeläget att lagens gränser bli klart angivna, så att man vet vad lagen avser och vad som faller utanför den reglering som sker genom lagen. Särskilt vid stiftandet av strafflagar är det mycket viktigt, att gemene man själv skall kunna avgöra vad som är brottsligt och vad som inte är brottsligt.

Jag tror inte, att jag behöver använda många ord för att kammarens ledamöter skola förstå, hur utomordentligt svårt det måste vara att draga upp gränserna för en lagstiftning, där man kort och gott kriminaliserar krigspropaganda. De exempel, som motionärerna ha lämnat, ge sannerligen inte någon ledning för hur gränserna skola dragas. Kan verkligen någon tänka sig, att man skulle kunna finna en gräns, som gjorde det möjligt att kriminalisera den i motionen angivna tidningsrubriken »Tredje världskriget har börjat», men som icke medförde en kriminalisering av pessimistiska uttalanden om ett krigs oundviklighet o. s. v., även om en sådan uppfattning uttalades rätt ljudligt och på många ställen? På en viss del av jordklotet göra nog de som bo där klokt i att tåga med det allra minsta lilla pessimistiska uttalande om hur det kan komma att gå med ett krig.

Det är alltid mycket svårt att draga

upp gränser härvidlag, och jag tror också att herr Johansson i Stockholm får svårt att övertyga kammaren om lämpligheten av att vi här i landet skola öster om järnridån söka förebilder för vår strafflagstiftning. Det är nog ganska omöjligt redan av det skälet, att det är mycket svårt att få höra någonting om hurudana lagarna där äro och hur de fungera. Det kan vara så att man i dessa länder — alltså i det »flertal länder» som herr Johansson talar om — har en lagstiftning med kautschukparagrafer, som göra det möjligt att ingripa när man har lust och att låta bli att ingripa vid andra tillfällen. Det är möjligt att tusentals människor just nu försmäkta någonstans i ett fångläger eller slavläger därför att de ha förmenats utöva krigspropaganda — kanske ha de pessimistiskt uttalat sig om ett krigs oundviklighet. Jag tror att man skall akta sig för att i svensk straffrätt införa sådana kautschukparagrafer.

Enligt gällande svensk rätt finns det ju också redan möjlighet att under vissa omständigheter bestraffa krigspropaganda. Herr Johansson i Stockholm har här försökt göra sig så lustig som han nu kan över utskottets skrivsätt, och jag förstår att herr Johansson varit särskilt illa berörd av att man i samband med en av honom väckt motion kunnat omnämna sådana brottsbeskrivningar som högförräderi, uppror, olovlig värvning, straff för tagande av utländskt understöd och samhällsfarlig ryktes-spridning. Men icke förty kan under vissa omständigheter krigspropaganda bestraffas enligt bestämmelserna angående dessa brott. Dessutom är det ju så att det pågår en utredning inom det område av straffrätten, som här avses, och enligt gammal kutym skall man ju inte föregripa en utredning och taga upp en del av de problem som det gäller utan ställa sig avvaktande och se vad utredningen ger. Den som sedan i anslutning till en proposition om lag-

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

ändring är sinnad att väcka en motion må ju gärna göra det.

Det synes mig alltså som om herr Johansson i Stockholm och hans medmotionärer här ha att göra vad vi alla många gånger ha fått göra, d. v. s. vänta till dess en utredning framlägger sitt resultat och sedan eventuellt till detta resultat knyta vissa reflexioner. Herr Johansson i Stockholm har ju också möjlighet att på andra sätt än genom ett sådant förslag som det nu förevarande manifesteras sin fredsvilja och sin fredskärlek.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till motionen II: 5; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14.

Föredrogos vart för sig:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om sådan ändring av tryckfrihetsförordningen, att krigspropaganda blir straffbelagd; och

första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 60 och 193 §§ utsokningslagen.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

Föredrogos andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 29 december 1950 dagtecknad proposition, nr 10, vilken hän-

visats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

I berörda lagförslag var 2 § av följande lydelse:

2 §.

Konungen äger förordna, att den som genomgått för ändamålet erforderlig utbildning må biträda behörig utövare av tandläkarkonsten med utförande av tand- och munhygienisk behandling.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen nr 281 i första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson m. fl.* och nr 376 i andra kammaren av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.*

I motionerna, som voro likalydande, hade yrkats att riksdagen för sin del måtte antaga Kungl. Maj:ts förslag till lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten, dock med den ändringen att 2 § finge följande lydelse:

2 §.

Konungen äger förordna, att medhjälpare i viss omfattning må biträda behörig utövare av tandläkarkonsten med utförande av till denna konst hänförlig behandling, samt föreskriva de villkor, som skola gälla för dylika medhjälpares verksamhet.

Därjämte hade i motionerna yrkats, att av medicinalstyrelsen föreslagen utredning av frågan, huruvida och i vad mån tandläkare borde äga erhålla biträde av tandtekniker med utförande av till tandläkarkonsten hänförlig behandling, måtte komma till stånd.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen i anledning av förevarande proposition samt med avslag

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

å motionerna I: 281 och II: 376, såvitt motionerna avsåge ändrad lydelse av 2 § förslaget till lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten, måtte — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda lagförslaget — för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen, att 8 § erhöles närmare angiven lydelse;

B. att riksdagen i anledning av förevarande motioner I: 281 och II: 376, såvitt dessa innefattade begäran om utredning rörande behörighet för tandtekniker att utföra viss till tandläkarkonsten hänförlig behandling, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t med beaktande av de synpunkter utskottet anfört ville låta allsidigt och förutsättningslöst utreda frågan om och i vad mån tandläkare borde erhålla biträde av tandtekniker med utförande av sådan behandling.

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Norman, Wistrand, Nils Elowsson, Hellbacken, Nilsson* i Göteborg och fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottet i punkten B. bort hemställa, att förevarande motioner I: 281 och II: 376, såvitt dessa innefattade begäran om utredning rörande behörighet för tandtekniker att utföra viss till tandläkarkonsten hänförlig behandling, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) av herrar *Jacobsson* i Igelsbo, *Sunne* och *Ericsson* i Näs, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava annan, av dessa reservanter angiven lydelse.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr GUSTAFSON i Göteborg: Herr talman! Det kan kanske synas egenodligt att en lekman, som inte tidigare sysslat med tandvårdsfrågor, nu engagerar sig så hårt som jag har gjort

i syfte att få fram en utredning om möjlighet för tandläkare att för vissa arbeten i sanerad munhåla få anlita hjälp av tandtekniker. Innan jag kom att syssla med denna fråga hade jag — liksom antagligen de flesta av kammarens ledamöter — en ganska oklar uppfattning om tandteknikernas arbetsområde. Jag kom kanske i första hand att tänka på en del kvacksalvare, vilka kalla sig tandtekniker, men som ha en mycket bristfällig utbildning och bedriva en omfattande, illegal tandvårdspraktik och genom felaktiga behandlingsmetoder ofta orsaka skador hos patienter. Jag vill genast säga — och det så högt, att det hörs upp till pressläkaren — att jag är en bestämd motståndare till kvacksalveri, och jag vill inte vara med om att låta utbildat folk arbeta i patienternas munnar. Det förhållandet att motionärernas förslag helt sammanfaller med den ståndpunkt, som i medicinalstyrelsen intagits av lagbyråchefen och medicinalstyrelsens överdirektör och dessutom tillstyrkts av bl. a. länsstyrelserna i Östergötlands och Malmöhus län, förste stadsläkaren i Norrköping, förste provinsialläkarna i Göteborgs och Bohus län samt Västerbottens län och styrelsen för Svenska landstingsförbundet, visar med all tydlighet, att det här inte är fråga om att få till stånd en försämrad tandvård utan i stället att få en god tandvård åt flera och till lägre kostnad. Det är därför som jag, tillsammans med kamrater ur alla de demokratiska partierna, utträder som motionär i denna fråga.

Nu äro ju inte heller de verkliga tandteknikerna en samling utbildade människor. De få numera en grundlig utbildning för protesarbete i av staten upprättade tandteknikerskolor. Denna utbildning är visserligen inriktad på laboratoriearbete — de bli alltså fackmän när det gäller att förfärdiga och färdigställa tandproteser av olika slag såsom lösgommar, bryggor etc. Vi motionärer mena emellertid nu, att tand-

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

teknikerna med denna grundliga utbildning — kompletterad med en kortare kurs i munhygien och avtrycks-tagning — skulle kunna avlasta en hel del av tandläkarnas tekniskt-mekaniska arbete. Därmed skulle vinnas, att tandläkarna i större utsträckning skulle kunna ägna sig åt mera kvalificerad tandvård.

Härmed ha vi kommit fram till den egentliga meningsskiljaktigheten mellan motionärerna och propositionen. Vi äro överens med inrikesministern om att den gamla lagen är otidsenlig och att den behöver ändras. Det är egentligen endast när det är fråga om tandläkares rätt att anlita hjälpkrafter som meningarna gå isär. En läkare har som bekant rätt att anlita den hjälpkraft, som han finner lämplig, vid behandlingen av patienter. Om t. ex. en sjuksköterska kommer och vill taga ett blodprov, så faller det inte någon av denna kammares ledamöter in att protestera och säga: Nej, jag vill inte veta av något kvacksalveri, det här ingreppet får endast en legitimerad läkare göra. — Vi förstå alla, att det är en sund ekonomi och en god arbetsfördelning att en läkare avlastar en del mindre kvalificerade uppgifter på lämpliga medhjälpare.

Nu vill emellertid propositionen, att hjälpkrafter — med ett undantag, som jag senare skall beröra — inte skola få utföra något som helst arbete i patients mun. Vi motionärer däremot mena att det vore lämpligt att undersöka, huruvida inte väl utbildade tandtekniker skulle kunna få göra arbetsmoment, för vilka de äro särskilt lämpade. De skulle givetvis inte få företaga plomberingar eller tandutdragningar och över huvud taget inte få intränga i vital vävnad. All sådan behandling skall skötas av tandläkaren. Men när sedan munhålan är sanerad och utläkt, skulle tandteknikerna få göra vaxavtryck, inprova proteser o. d. — allt på tandläkarens ansvar. Just dessa arbetsmoment — sär-

skilt inprovning av proteser — äro mycket tidsödande, och därför skulle en sådan avlastning av tandläkarens arbete betyda, att flera patienter skulle kunna behandlas minst lika bra och till en lägre kostnad.

Nå, detta tycker man ju låter så förnuftigt, att ingen egentligen skulle ha något att invända mot en sådan arbetsfördelning. Vi ha ju för övrigt en så högtstående tandläkarkår här i landet, att man skulle kunna fråga sig om inte tandläkarna borde ha samma rätt som läkarna att använda hjälpkrafter, som de finna lämpliga. Så långt ha emellertid inte vi motionärer gått.

Nu inträffar emellertid det egendomliga förhållandet, att Sveriges tandläkarförbund inte vill ha någon sådan hjälp av tandtekniker. Vad kan detta bero på? Det finns givetvis flera förklaringar till detta. Jag har inte kunnat värja mig för den tanken att en av orsakerna är den, att Sveriges tandläkarkår inte bara är en mycket högtstående kår, utan kanske också är den kår, som bäst har förstått att slå vakt om sina intressen. Det är ju inte på något sätt anmärkningsvärt att en kår försöker att tillvarata sina intressen i så stor utsträckning som möjligt, men jag tror nog att Sveriges tandläkare förstå att den lagstiftande församlingen, som har att väga de olika intressena mot varandra, inte hundraprocentigt kan uppfylla alla önskemål från en viss kårs sida. Ett bifall till propositionen skulle emellertid innebära detta när det gäller frågan om hjälpkrafterna.

Det är självklart, att man vid behandlingen av sådana här frågor måste taga mycket stor hänsyn till vad den odontologiska vetenskapen säger. Medicinalstyrelsen hörde också givetvis sitt vetenskapliga råd i odontologi. Detta råd representerar en mycket stor sakkunskap, även om man givetvis får komma ihåg, att medlemmarna i detta råd knappast kunna göra anspråk på att vara ojäviga i frågor, som beröra kårens in-

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

tressen, eftersom de alla synas vara privatpraktiserande tandläkare och goda förbundsmedlemmar. Nå, detta vetenskapliga råd svävar sannerligen inte på målet. För det första säger man, att frågan varit föremål för grundlig behandling vid två tidigare utredningar. Man säger vidare, att ett sådant arbete av tandtekniker skulle kunna få svåra sekundära skadeverkningar. Till slut säger man följande i utlåtandet: »För den på området erfarne fackmannen framträder det därför såsom absurt att vid den situation, som nu föreligger, räkna med något resultat av ytterligare utredning över eventuell utvidgning av teknikers verksamhet till att även omfatta de delar av munbehandlingen, som innebära de terapeutiska momenten vid protetisk vård.»

Här har man alltså fått klart besked. Den vetenskapliga instansen har sagt, att man inte kan tänka sig en sådan medverkan, och efter ett så övertygande uttalande tycker man, att medicinalstyrelsen omedelbart borde ha avvisat tanken. Men det är det som medicinalstyrelsen *inte* gör. Styrelsen vet nämligen att det finns tandläkare, som ha en helt annan åsikt och att det även finns en trettioårig erfarenhet av teknikers arbete i sanerad munhåla. Denna erfarenhet har inte bestyrkt det vetenskapliga rådets farhågor.

Som exempel kan jag här taga en ansedd tandläkarpraktik i Göteborg. En tandläkare har där under årens lopp haft tillsammans ett fyrtiotal skickliga tandläkare anställda som assistenter hos sig men också låtit skickliga tandtekniker utföra avtryckstagning och inprovning av proteser i sanerad munhåla. På grund av anmälan från tandläkarhåll blevo såväl tandteknikerna som tandläkaren anmälda till åtal. Tandteknikerna blevo dömda till böter i ett mycket uppmärksammat utslag. Detta utslag föranledde herr Lundqvist i Rotebro att år 1948 i första kammaren framställa en interpellation, där han

tog upp förslaget om en lagändring i syfte att utvidga tandteknikernas arbetsområde. — Jag vill nämna denna interpellation från herr Lundqvists sida med tanke på den inställning, som högers representanter intagit vid behandlingen i utskottet. — Ävenså ägnade en juris professor, tidigare ledamot av riksdagen, hela sitt inlägg i Svensk Juristtidnings festskrift till Karl Schlyter åt att kritiskt granska detta rättsfall. Ifrågavarande professor hade av medicinalstyrelsen inhämtat, att en av dessa tandtekniker hade arbetat i 30 år som assistent åt tandläkare, och det hade inte kunnat påvisas något fall, där ett mindre förstklassigt arbete utförts. Vid rättegången avgavs också ett intyg från en känd tandläkare och forskare, som själv varit anställd hos innehavaren av denna praktik. Denne fackman säger bl. a., att ifrågavarande tandteknikers arbete i patients munhåla näppligen torde kunna karakteriseras som mer riskfyllt för patienten än t. ex. en försiktig matning med sked, som har väl avrundade kanter. Tandläkaren säger vidare i sitt intyg, att kvaliteten av de arbeten, som utförts vid denna praktik, icke oväsentligt har höjts därigenom, att i allmänhet icke tandläkare utan hantverksmässigt utbildade tekniker fått utföra de arbeten, som fordra hantverksskicklighet.

Där ha vi alltså uttalanden, som gå i en annan riktning än det vetenskapliga rådets. Nu vet också medicinalstyrelsen en sak till, när den på detta sätt har desavouerat sitt vetenskapliga råd. Det vet nämligen, att trots vad som sägs av det vetenskapliga rådet har icke frågan om tandteknikers arbete i sanerad munhåla under tandläkares ledning och på dennes ansvar blivit ingående utredd. Jag har använt det senaste veckoskiftet till att gå igenom de tre betänkanden som åberopas och ytterligare fem äldre utredningar i denna fråga, och jag kan om så önskas i detalj styrka detta påstående, att frågan trots veten-

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

skapliga rådets försäkringar icke blivit utredd. Men jag tror inte att jag behöver det, eftersom det räcker med att hänvisa till medicinalstyrelsens yttrande. Vi komma alltså ihåg, att medicinalstyrelsens vetenskapliga råd kategoriskt förklarar, att frågan är utredd och att det vore absurt att räkna med ytterligare resultat. Men den enhälliga medicinalstyrelsen säger följande på s. 12 i propositionen: »Däremot har vid utredningsarbetet icke ägnats nämnvärd uppmärksamhet åt de möjligheter, som kunna föreligga att i ökad utsträckning taga i anspråk exempelvis tandtekniker, som *icke* arbeta självständigt.» Medicinalstyrelsen hemställer därefter *enhälligt* — jag vill understryka detta, ty det framgår icke tydligt av propositionen — att en utredning skall komma till stånd. Det är sant, att medicinalstyrelsen inte på förhand är övertygad om att utredningen skall ge några väsentliga resultat. Medicinalstyrelsen anför: »Även om det icke kan förutsägas, om en utredning kan giva mera väsentliga resultat, har styrelsen, i samförstånd med de i ärendet deltagande medlemmarna av sitt vetenskapliga råd, funnit sig icke böra motsätta sig att genom särskilda sakkunniga en förutsättningslös utredning verkställas av frågan, huruvida och i vad mån tandläkare bör äga erhålla biträde av tandtekniker med utförande av till tandläkarkonsten hänförlig behandling.»

Medicinalstyrelsen slutar dock med en enhällig hemställan till Kungl. Maj:t om en utredning. Och varför? Jo, medicinalstyrelsen konstaterar, att frågan är omstridd och att medicinalstyrelsen för sin del icke är beredd att i dagens läge taga en mer definitiv ställning. Styrelsen säger vidare, att det knappast kan vara försvarligt att underlåta att ingående pröva frågan huruvida ett ökat ianspråktagande av biträdespersonal skulle kunna ifrågakomma. Medicinalstyrelsen är alltså inte beredd att taga ställning i denna fråga, men de

sex reservanterna äro beredda att avvisa frågan utan utredning. Jag kan inte neka till att jag tycker att det är answerslöst — det är ett hårt ord, men jag kan inte finna att det är lämpligt att använda något mjukare ord — att i nuvarande tid med dess oerhört stora brist på tandläkare avvisa denna tanke utan utredning.

Den tidigare nämnde göteborgstandläkaren har i ett uttalande för Göteborgs Handelstidning sagt, att 1 000 tandläkare, som göra protesarbeten med teknisk medverkan, åstadkomma lika mycket som 2 000 utan teknisk assistans. Denna siffra får givetvis stå för tandläkarens egen räkning, men den är dock grundad på en trettioårig erfarenhet. Det är också känt, att protesarbeten hittills varit billigare hos denne tandläkare än hos andra.

Motionen innehåller ytterligare ett yrkande, nämligen om en ändring av lagens andra paragraf i överensstämmelse med byråchefen Rahms och överdirektören Björkquists förslag. Det skulle innebära, att Kungl. Maj:t erhöles befogenhet att genom särskilda bestämmelser möjliggöra för t. ex. de två skickliga tandtekniker, som vi tidigare ha talat om, att fortsätta sitt arbete. Detta förhindras emellertid genom den av utskottet förordade lagtexten, som innebär att tandtekniker skulle kunna få ett sådant tillstånd endast efter en senare av riksdagen beslutad lagändring. Resultatet måste ju bli, att vissa tandläkare, som hittills använt tandtekniker, finge sluta med detta och i stället anställa ytterligare tandläkare och samtidigt höja sina taxor.

Detta yrkande har inte fått något stöd i utskottet. Jag ber emellertid, herr talman, att under punkten A få yrka, att § 2 i lagen får den i motionen föreslagna lydelsen, nämligen: »Konungen äger förordna, att medhjälpare i viss omfattning må biträda behörig utövare av tandläkarkonsten med utförande av till denna konst hänförlig behandling, samt

Lag om behörighet att utöva tandläarkonsten.

föreskriva de villkor, som skola gälla för dylika medhjälparens verksamhet.»

Men någon kanske invänder, att genom tillskapandet av den nya kår, som heter tandhygienister och som skall få skrapa tandsten, putsa fyllningar o. s. v., komma tandläkarna att avlastas mycket arbete. Jag tror inte att vi kunna räkna för mycket med hygienisterna. Förslaget kom fram första gången 1946. År 1951 har man kommit så långt, att man vill föreslå en försöksutbildning av 20 hygienister. Dessa skola sedan efter avslutad utbildning prövas, och först där-efter skall man taga ställning till om man över huvud taget skall införa en sådan kategori av hjälpkrafter.

Så komma vi till den allra sista invändningen, och det är denna: Få vi inte snart en så stor ökning av tandläkarkåren att våra tandvårdsbekymmer försvinna? Vetenskapliga rådet har ett uttalande i sin skrivelse, som departementschefen av barmhärtighetsskäl inte har tagit med i propositionen. Det rör problemet om tandläkare till folktandvården, och där säger man följande: »Problemet kan förvisso på olika vägar snabbt tillrättaläggas, kanhända helst i samband med den utredning, som måste komma angående en framtida fördelning på de intellektuella yrkena av det tillgängliga folkmaterialiet i de åldrar, som här komma i fråga.» Jag undrar vad de tandläkarlösa kommunerna i Norrland t. ex. säga om ett sådant yttrande. Kan det ge någon tröst i den nuvarande tandläkarbristen? Säkerligen inte. Och jag är säker på att läkarförbundets uttalande på s. 16 i propositionen, att bristen på tandläkare snart nog nedbringas, då tandläkarhögskolan i Malmö trätt i verksamhet, inte heller ger någon tröst. Vi ha bevis för att behovet av tandläkare vid flera tillfällen underskattats på ett uppseendeväckande sätt. Vi torde för närvarande ha knappt 3 500 tandläkare. Det finns experter som anse, att vi skulle behöva minst 5 000 tandläkare. Om man tänker sig, att vi kan

utexaminera högst 250 om året, förstå vi hur lång tid man skulle behöva för att komma upp till en sådan siffra. Och det finns auktoriteter, som gå ännu längre. Professor Westin uttalar t. ex. i Svensk Tandläkaretidskrift: »Om nu hela Sveriges befolkning enligt vår önskan — det betyder således så mycket som man över huvud taget kan få fram — skall ha en fullödlig tandvård enligt våra moderna fordringar, fordrar detta en stab av tandläkare som är så oerhört stor, att svenska staten och den svenska allmänheten aldrig kan betala denna kår.»

Om vi nu ha en så stor brist på tandläkare, finner jag det underligt om man avvisar åtgärder, som skulle kunna medverka till god tandvård till lägre kostnad och för flera patienter. Jag hoppas därför att denna utredning, som majoriteten inom utskottet har tillstyrkt, kommer till stånd. Samtidigt vill jag uttrycka den förhoppningen, att i denna utredning skall få plats — förutom givetvis företrädarna för det vetenskapliga rådet i odontologiska frågor — också någon känd tandläkare, som inte är så allierad med tandläkarförbundet, samt givetvis även representanter för tandteknikerna.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Då jag tillsammans med ett par andra ledamöter i utskottet har avgivit en reservation beträffande ullåtandets motivering, skall jag be att få säga några ord. Efter den utförliga argumentering för sin motion, som herr Gustafson i Göteborg här presterat, skall jag försöka att fatta mig mycket kort.

Utskottet har för sin del ansett sig böra tillstyrka en utredning av frågan huruvida tandteknikerna böra givas befogenhet att på tandläkares ansvar och under tandläkares överinsende utföra arbeten i sanerad munhåla. Skillnaden mellan utskottets motivering för en utredning och den motivering som jag

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

samt herrar Sunne och Ericsson i Näs i vår reservation anført är den, att vi ställt oss mera positiva till själva det krav som utredningen avser.

Den kungliga propositionen upptar förslag om utbildande av vissa hjälpkrafter — s. k. tandhygienister — till tandläkares biträde, och man kan med skäl fråga sig, varför man inte skulle kunna använda sig av skickliga och väl utbildade tandtekniker för viss begränsad tandvårdsverksamhet i sanerad munhåla. I reservationen ha vi bl. a. framhållit de möjligheter, som föreligga för läkare att i sin verksamhet anlita olika slag av hjälpkrafter. De arbetsuppgifter, som åvila en sjuksköterska, äro stundom av ganska ingripande art. Hon gör injektioner, tager blodprov, verkställer narkoser o. s. v. För läkarna föreligger det sålunda ganska goda möjligheter att erhålla befrielse från åtskilliga arbetsuppgifter, som ur deras synpunkt måste te sig såsom mindre kvalificerade.

Vi som anslutit oss till kravet på en utredning ha haft avsikten att finna en form, varigenom tandläkarna på liknande sätt skulle komma att avlastas mindre kvalificerat arbete inom tandvården. Enligt vårt förmenande aktualiserar den stora brist, som för närvarande råder inom tandläkaryrket, på ett alldeles särskilt sätt frågan om hjälpkrafter till tandläkarna. Medicinalstyrelsen har också förordat en förnyad utredning av saken. Som herr Gustafson i Göteborg talade om ha också två reserveranter inom medicinalstyrelsen inlagt den ståndpunkten, att Kungl. Maj:t borde ha lämnats möjlighet att undantagsvis giva särskilt kunniga och erfarna tekniker rätt att biträda tandläkarna vid behandling av patient.

Vid behandlingen av denna fråga lutade jag i början åt ett yrkande om bifall till motionärens krav, och detta för att snarast möjligt kunna ge tandläkarna erforderlig hjälpkraft. Jag har emel-

lertid stannat för att så starkt, som det varit mig möjligt, yrka på en utredning, och detta bl. a. på grund av att departementschefen mycket klart och tydligt sagt ifrån, dels att han inte anser att en förnyad utredning bör komma i fråga, dels att frågan om tandteknikernas befogenhet bör regleras av en av Konung och riksdag gemensamt stiftad lag — en principiell synpunkt, som jag för min del inte har mycket att invända emot; man bör ju inskränka dispensförfarandet till det minsta möjliga. Departementschefen uttalar också, att han ej kan gå med på att man blott som ett provisorium skulle ge vissa tandtekniker behörighet att arbeta i patients munhåla. Jag anser detta förslag ur dessa synpunkter oantagligt, då vederbörande statsråd som skulle bevilja denna dispens har denna uppfattning. Ur praktisk synpunkt skulle detta inte komma att medföra den lättnad, som man skulle ha kunnat förvänta genom att följa motionärens förslag beträffande § 2.

Av denna orsak ha vi reserveranter stannat för att föreslå en något positivare motivering än den av utskottet föreslagna. I likhet med utskottsmajoriteten äro även vi reserveranter angelägna betona, att vi inte på något sätt skulle gilla en utveckling, som skulle komma att leda till ökat kvacksalveri och en kvalitetsförsämring inom folktandvården eller till att laboratorierna komme att sakna nödig tillgång på tandtekniker. Vi anse, att man skulle kunna komma fram till en lösning av frågan om ett ökat antal hjälpkrafter till tandläkarna utan att hamna i dessa icke önskvärda förhållanden.

Herr talman! Med vad jag nu anført ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkt A. Då det gäller motiveringen till punkt B yrkar jag bifall till reservationen nr 2 av under-tecknad m. fl.

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

Herr ERICSSON i Näs: Herr talman! Det mesta av vad som behöver sägas i denna fråga har visserligen sagts i debatten hittills, men det är dock en sak som jag särskilt skulle vilja poängtera.

När denna fråga diskuterats man och man emellan har man kunnat avlyssna den uppfattningen, att vi reservanter skulle vilja gå på en linje, som skulle göra det möjligt för dessa tandtekniker och tandsköterskor att uppträda som kvacksalvare i yrket. Detta är emellertid inte meningen. Vi önska att denna utredning kommer till stånd och vi önska att den skall få det resultatet, att tandläkarna bli jämställda med läkare och apotekare när det gäller rätten att använda lämplig och skicklig hjälpkraft. Detta utnyttjande av hjälpkraft skall ske under tandläkarens eget ansvar. Det skall naturligtvis inte bli tal om att dessa tandtekniker skola friställas, så att de kunna öppna egna kliniker e. d.

Det är egentligen bara detta, som jag ville ha sagt. Jag tror för min del att vi kunna lita på Sveriges högststående tandläkarkår när det gäller att påtaga sig det ansvar, som behövs för att utnyttja den hjälpkraft, som det här har talats om.

Fröken WETTERSTRÖM: Herr talman! Då jag reserverat mig gentemot utskottsmajoriteten beträffande förordandet av en utredning avseende tandteknikers behörighet att utföra arbeten i sanerad munhåla, ber jag med några ord få motivera mitt ställningstagande.

I första hand har det stått klart för mig, att om denna utredning kommer till stånd och om resultatet av denna skulle gå i den riktningen att tandteknikernas nuvarande befogenheter utökades, så skulle detta ej medföra en sådan avlastning av tandläkarnas arbete, att patientvården skulle kunna utökas. Det är ju nämligen ej tal om att tandtekniker skulle arbeta självständigt

på patient utan under tandläkares överinseende och ledning. Resultatet skulle bli, att det nödvändiga laboratoriearbetet skulle eftersättas. Man måste ju komma ihåg, att det inte blott är brist på tandläkare utan även på tandtekniker, särskilt på kompetenta sådana, ja, att det nuvarande antalet tandtekniker icke ens är till fyllest i förhållande till det nuvarande antalet tandläkare. Dessutom, enbart tanken på att utöka tandteknikernas nuvarande befogenhet förefaller mig vara att vrida utvecklingen tillbaka. Riksdagen har ju för icke länge sedan varit med om att öka tandläkarutbildningen från tre till fem år och därmed insett och erkänt, att detta ansvarsfyllda yrke för att dess utövare kunnigt och skickligt skola kunna fullgöra sitt arbete fordrat utökad kompetens. Skulle riksdagen då nu, endast några få år senare, låt vara i en prekär situation, genom att förorda den ifrågasatta utredningen icke ställa sig avvisande för tanken att äventyra den standard och det goda anseende, som den svenska tandläkarkonsten har? Det vore, tycker jag, inkonsekvent och egendomligt. Att förfärdiga och inpassa proteser är icke något hantverk. Det kräver icke enbart tekniskt kunnande utan i långt högre grad kunskaper i anatomi, fysiologi, biologi och fysik, kunskaper som en tandtekniker ej besitter.

Det ligger nära till hands att tro, att om tandteknikerna gäves tillåtelse att arbeta direkt på patient, så skulle det innebära en lockelse för långt flera än vad nu är fallet att avvika från lagens bestämmelser och övergå till patientvårdande verksamhet. Vad folktandvården beträffar finns det en risk för att allmänhetens förtroende för dess arbete kunde rubbas, om den komme att utnyttja arbetskraft, som i det allmänna medvetandet kunde anses mindre kompetent. Dessutom tror jag inte, att det blir folktandvården, som i första hand kommer att få ett tillskott av tandtek-

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

niker, utan det kanske snarare blir de mera kommersiellt inriktade klinikerna.

Utvecklingen i de europeiska länderna, och i Amerika i än högre grad, ger också klart besked om att man där alltmera skärpt kraven och antagit lagar, som ge endast legitimerade tandläkare rätt att utföra patientbehandling. Skulle då Sverige vara berett eller ens ifrågasätta att ge avkall på liknande bestämmelser, som nu gälla här?

Det kan sägas, att en utredning i och för sig icke innebär någon risk att man icke innan utredningsresultatet föreligger skall ha någon förutfattad mening. Häremot vill jag invända, att en utredning ändå alltid kostar pengar och att man enligt mitt förmenande icke i onödan skall tillsätta sådana.

För övrigt vill jag sluta med att säga, att det förefaller mig som om man angriper det onda i galen ända. Utan att kunna hänvisa till direkta kliniska resultat av hitintills bedrivna undersökningar vågar jag ändå tro, att så länge barnens snaskätande tilltar i stället för avtar, så länge kommer tandläkarkåren icke att räcka till för den ökade kariesfrekvensen. Hundratals miljoner kronor lägger det svenska folket ned årligen på snask. Jag hoppas på den dag, då vi inom detta område främst skola sätta in våra krafter på att genom förebyggande åtgärder decimera antalet patienter, som nu strömma till våra folk-tandvårdskliniker. I avvaktan på denna lyckliga tidpunkt och med hänsyn till vad jag här framhållit yrkar jag, herr talman, bifall till den av herr Norman m. fl. avgivna reservationen.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (kort genmäle): Herr talman! Fröken Wetterström avvaktar den lyckliga tidpunkt, då våra barn ha slutat äta snask och man därigenom skulle kunna få en mindre tillströmning av patienter till tandläkarnas kliniker. Det återstår för fröken Wetterström att bevisa i vad

mån ett avslag på detta yrkande om utredning kan bidra till att barnen äta mindre snask. Jag är gärna villig att samarbeta med fröken Wetterström för att främja detta syfte, men vi böra väl inte lita så till framgången i våra bemödanden, fröken Wetterström, att vi omedelbart kunna förminska tandläkarkåren. Vi måste dock slå fast, att vi för närvarande ha en kolossal brist på tandläkare, och det är den det gäller att försöka komma över. Det skola vi göra genom att utöka tandläkarkåren i största möjliga utsträckning, men det visar sig ju att vi inte hinna med i denna utveckling.

Sedan säger fröken Wetterström, att om tandteknikerna skulle få göra detta arbete, skulle det inte medföra någon avlastning av tandläkarens arbete och inte heller möjliggöra behandling av flera patienter, eftersom tandteknikerna ju måste arbeta under tandläkarens ledning och tillsyn. Men resonerar man på det sättet, skulle man lika gärna kunna tänka sig, att sjuksköterskor, som arbeta under läkares ledning och tillsyn, inte avlasta arbetet för läkaren. Man behöver bara dra denna parallell för att se, att detta resonemang inte kan hålla.

Fröken Wetterström säger också, att en utredning här skulle betyda, att vi vrida utvecklingen tillbaka. Riksdagen har tidigare uttalat sig för att vi skola ha en högtstående tandvård. Det är inte tal om något annat. Men medicinalstyrelsen har sagt, att frågan är omstridd och att medicinalstyrelsen icke är beredd att i dagens läge taga ställning. Men fröken Wetterström och övriga reserveranter äro beredda att i dagens läge taga ställning mot medicinalstyrelsen och avvisa tanken på en utredning av denna fråga.

Fröken WETTERSTRÖM (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara gentemot herr Gustafson säga, att det finns

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

läkare här i landet som faktiskt anse, att tandläkarkåren så småningom rent av skulle kunna avskaffas om detta snaskätande upphör, som jag tillät mig tala om. Detta kanske inte hör till ämnet, men jag tycker att det är nära förknippat därmed. Jag anser, att man inte kan dra en exakt parallell mellan den assistans, som läkaren får av en sjuksjuksköterska, och den som tandläkaren får av en tandtekniker. Det är betydligt svårare att dra upp gränslinjer när det gäller tandtekniker, och det finns därför större risk för att man skall överskrida sin lagliga befogenhet.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru JOHANSSON i Norrköping: Herr talman! Egentligen är det ju inte så förfärligt stor skillnad på ståndpunkts-tagandet från utskottets sida och från reservanternas sida. Vi ha ju varit överens när det gällt den stora saken, nämligen att godkänna föreliggande proposition med förslag till lag angående tandläkarkonstens utövande, avsedd att ersätta en gammal, ända ifrån 1861 gällande förordning. Det är endast på en punkt — kanske ganska väsentlig; jag vill inte säga annat — där åsikterna ha gått isär i utskottet, och den gäller frågan om de medhjälpare, som skola biträda med behandlingen direkt på patient vid en tandläkarmottagning. Man har ju i propositionen talat om att möjliggöra användandet av s. k. tandhygienister, som skulle kunna utföra vissa arbeten, t. ex. tandstensskrapning, tvättning, spolning, rengöring och polering av tändernas yttre ytor.

Statsrådet har i propositionen pekat på att man i åttonde huvudtiteln i år också har föreslagit anvisande av medel för utbildning av dessa tandhygienister. Men det har ju också i statsverkspropositionen sagts, att någon försöksverksamhet inte har kommit i gång och väl

inte heller kommer i gång inom den närmaste framtiden när det gäller tandhygienister, och då kunde ju utskottet inte annat än beklaga, att man inte har kunnat få de medhjälpare vid tandläkarnas yrkesutövning, som tandhygienisterna skulle ha blivit. Vi ha då sagt oss i utskottet: När det är en sådan brist på tandläkare, skall man då stoppa möjligheten att få en medhjälpare i tandteknikerna?

I den motion, som väckts i anledning av propositionen, föreslår man att Kungl. Maj:t skall kunna giva dispens för vissa skickliga tandtekniker som medhjälpare till tandläkare. Utskottet vill icke gå så långt. Motionärerna uttala i motionen, att vi icke ha tillräckligt utbildade tandtekniker men att man hoppas få det under den närmaste framtiden genom de tekniska skolor som vi ha. Vi ha sagt oss, att om man skall komma någon vart med frågan, kan det ej ske på annat sätt än genom en utredning beträffande möjligheten att låta tandteknikerna få hjälpa till vid tandläkarnas yrkesutövning.

Man har också framhållit, att det härvidlag ej är fråga om kvacksalveri. Det är stor skillnad mellan vanligt kvacksalveri, när t. ex. en person, som icke har den utbildning som erfordras, försöker sig på att bota sjukdomar. Här är icke fråga om annat än att en tandtekniker genom att få rätt att arbeta i en sanerad munhåla skall kunna avlasta en del av tandläkarens arbete. Den tandtekniker, som ändå skall utföra arbetet med proteser, bör också ha möjlighet att ta det avtryck av munhålan som behövs för hans arbete. Man kan i detta sammanhang icke tala om kvacksalveri.

I utskottets utlåtande har man också tryckt på att man visst icke vill ha till stånd en utveckling som skulle leda till en utökning av kvacksalveriet.

I reservationen nr 2 uttrycker man precis samma mening som kommer fram i utskottets utlåtande. Det är bara

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

en nyansskillnad i utskottets motive- ring. Man kan ta vilket man vill av de olika förslagen. Herr Jacobsson i Igelsbo påstod i sitt anförande att utskottet inte var så positivt inställt till frågan som reservanterna. Utskottet har varit litet mera försiktigt i sitt uttalande. Om man på något sätt skall komma till rätta med de stora svårigheter vi för närvarande ha på detta område, skadar det icke, tror jag, att pröva olika vägar.

I sjukvården, där det råder stor brist på personal, avlastar man på mindre kvalificerade befattningshavare arbeten av sådan art att risk icke därigenom kan uppstå för skador å patienterna. Jag tycker därför icke att det skulle ligga någon fara i att även från tandläkarna avlasta en del mindre kvalificerat arbete.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till andra lagutskottets hemställan.

Herr **HELLBACKEN**: Herr talman! Jag är lika litet sakkunnig på detta område som de som tidigare talat från denna plats. Jag kan emellertid efter vad som här har sagts och efter vad som förekommit i pressen icke underlåta att vid detta tillfälle yttra några ord.

Vi sträva ju på olika områden efter att få bättre sjukvård och att öka kvalifikationerna för dem som skola ta hand om de sjuka så att dessa få bättre vård. Icke minst gäller detta i fråga om tandläkarna, vilkas behörighet vi nu ha under omprövning. När den föreliggande propositionen och det utskottsutlåtande som vi nu behandla lades fram, kunde jag, efter att ha tagit del av dels propositionen, dels 1946 års folktandvårdssakkunnigas utlåtande, icke finna annat än att propositionen grundade sig på de resultat man hittills kommit till, nämligen att man på detta område måste få ett större antal tandläkare för att ernå en tillfredsställande utveckling

och förbättring av folktandvården.

I de motioner som väckts med anledning av denna proposition har man kommit med förslag om att vidga behörigheten för dem som skola taga hand om tandvården. Härigenom skulle man få ett större antal personer att syssla med tandvården utöver tandläkarna. För oss riksdagsledamöter måste detta i det läge med brist på tillräckligt antal tandläkare som för närvarande råder i landet verka bestickande. Det råder ju brist på tandläkare. Riksdagen har som vi veta fattat beslut om ett nytt tandläkarinstitut, men vi ha ännu ej sett resultatet därav. Men säkerligen kommer det att kläckas ut många duktiga tandläkare, som kunna hjälpa till med att fylla den brist på tandläkare som för närvarande råder. Det kan kanske vara intressant att erinra om att det år 1930 fanns 1 300 tandläkare i landet, medan vi nu ha icke mindre än 3 350 tandläkare. Alltså, på denna 20-årsperiod har antalet ungefär tredubblats. När detta tandläkarinstitut verkat tillräckligt länge kommer det att bli en väsentligt större ökning av antalet tandläkare.

Vad diskutera vi om i dag? Jo, om att vidga ramen för vården av dem som skola ha tandvård genom att låta tandteknikerna få större möjlighet att ingripa än tidigare. För att få detta genomfört har man motionerat om en utredning på detta område.

Jag har kanske, herr talman, tidigare från denna plats reagerat mot utredningsraseriet, och att nu påkalla ytterligare utredning i all synnerhet som spörsmålet alltjämt är under prövning av sakkunniga är obehövt.

Ha motionärerna läst och genomtänkt 1946 års folktandvårdssakkunnigas utlåtande och de remissvar som inkommit? Jag tror det icke. Vi måste slå vakt om att få god tandvård; inte minst när det gäller folktandvården. Jag hoppas att riksdagen i sina uttalanden kommer att hålla på att vi få samma goda standard

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

å tandvården som vi ha haft och att man alltså icke går in för en försämring av tandvården.

De uttalanden, som åtminstone jag tillmäter ett större värde än de uttalanden som gjorts före mig i dag om avvikelser från propositionen, äro uttalandena från Tandläkarförbundet. Jag hänvisar också till vad tandteknikerna själva säga. Tandteknikerna säga, att om det skall bli som de ha tänkt, kommer det endast att bli ett mindre antal tandtekniker som komma att bli legitimerade. Enligt en beräkning av Tandteknikernas förbund kan det röra sig om något hundratal. Var kommer man egentligen att sätta in dem? Inte blir det i Norrland, där det är brist på tandläkare, utan det blir i de större städerna. Självfallet ha motionärerna inte tänkt att dessa skulle arbeta självständigt utan under ledning av tandläkare, och då blir resultatet att tandläkarnas arbete icke bliver lindrat.

Det kan vara intressant att se hur man har det i grannländerna. Som ni veta har man i Norge tidigare haft tandtekniker med utvidgad behörighet, men genom lagändring har man indragit denna rätt. När det var fråga om att vidga behörigheten för tandteknikerna i England, därför att den fria folkandvården krävde en utökning av arbetskraften, uttalade hälsovårdsminister Bevan, att han på det bestämdaste gick emot en sådan åtgärd, därför att det i kvalitativt hänseende skulle försämra tandvården. Han ville alltså för sin del icke gå med därpå.

Herr talman! Jag skulle vilja erinra om vad herr statsrådet sagt. Han anser icke en ny utredning av den här frågan påkallad. Han anser att de tandtekniker vi ha skola, som de nu göra, utföra laboratoriearbete under ledning av tandläkarna, så att man på bästa sätt tar vård om patienterna. Av den anledningen anser sig statsrådet icke kunna gå med på den utvidgning som man här har tänkt sig.

Jag skall, herr talman, icke mera uppehålla mig vid den här saken. Med vad jag nu sagt ber jag att få yrka bifall till punkt A i utskottets utlåtande nr 3 och i övrigt bifall till propositionen.

Herr HUSS: Herr talman! Inledningsvis vill jag säga, att jag helst skulle vilja ansluta mig till den reservation, för vilken redan fröken Wetterström och herr Hellbacken talat. Det är mycket liten skillnad mellan den och utskottsmajoritetens yttrande, som går ut på en utredning. Jag skulle emellertid anse mig vara i viss mån antiliberal om jag motsatte mig förslaget om en utredning, och därför kommer jag att ansluta mig till utskottsmajoritetens förslag.

Det är att märka att ingen reservant, liksom ej heller utskottsmajoriteten, ansluter sig till motionärernas krav om en omedelbar ändring av lagstiftningen i den riktning att Kungl. Maj:t skulle få rätt att giva dispens för dessa tandtekniker, utan utskottsmajoritetens förslag går ut på att en utredning skall komma till stånd.

Herr Normans m. fl. reservation går ut på att frågan skall avföras från dagordningen, och den andra reservationen går i huvudsak ut på detsamma som utskottsmajoriteten påyrkar men med en motivering som jag inte anser mig kunna godtaga.

En viktig men såvitt jag förstår hittills icke fullt klarlagd fråga är de motiv, som från tandteknikerhåll angivits som stöd för den rätt de skulle få att arbeta i patienternas mun. Detta har skymtat framför allt i motionerna. Man måste väl för det första erkänna, att man utan vidare måste avstå från tanken på att den tillsyn från tandläkarnas sida, som det här talats om, skulle få någon större betydelse. Det hela skulle innebära att två personer stå för arbetet vid samma stol, och detta kan

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

ingalunda medföra någon arbetsbesparing. Uppenbarligen har man tänkt sig att tillsynen skulle bli minimal — ja, den skulle kanske fullständigt saknas — vilket vore en i och för sig rätt allvarlig sak.

Vidare har man sagt, att det skulle innebära en mycket betydande tidsvinst för tandläkarna att få en avlastning av sitt arbete. Men då frågar man sig: Är det icke här fråga om att avlasta en del av tandläkarnas arbete på en underordnad yrkesgrupp som tandteknikerna? För att denna avlastning skall låta sig genomföras, måste det uppenbarligen finnas ett antal skolade och modernt utbildade tandtekniker. Nu säger medicinalstyrelsens vetenskapliga råd i odontologi, att eftersom modern utbildning först senare skall börja dels i Stockholm, dels i Malmö, dröjer det årtionden innan vi få en stab tillräckligt modernt utbildade tekniker. Under sådana förhållanden är det uppenbart, att man inte utan skada för den egentliga arbetsuppgift som teknikerna ha kan överlämna till dem en del av tandläkarnas nuvarande arbete. Det måste innebära, att de icke få tillräcklig tid att syssla med sitt ordinarie laboratoriearbete, för vilket de äro utbildade.

Jag kan icke se att motionärerna på den punkten kunna prestera några som helst bärande skäl för sin uppfattning, att det i verkligheten skulle kunna bli någon avlastning utan motsvarande men för arbetet i laboratoriet och inom folktandvården.

Sedan är det nog så, herr talman, att det avgörande skälet för utvidgning av behörigheten för tandteknikerna i och för sig är förstaeligt. Teknikerna, som hittills arbetat illegalt, vilja legalisera sin verksamhet och vilja också av ambition och tekniska och ekonomiska skäl förbättra sin standard. Vi erinra oss alla att ett betydande antal tandtekniker ha dömts för obehörigt utövande av tandläkarkonsten. Då uppstäl-

ler sig frågan hur Kungl. Maj:t skall handla i dessa fall. Är det verkligen meningen att Konungen skall belöna dessa åtalade och dömda tekniker genom att giva dem dispens att arbeta i patienternas mun?

I detta sammanhang intresserar också frågans ställning utomlands, eftersom det bör vara av visst intresse, om det finns något annat land, där tandteknikerna ha den föreslagna ställningen, eller om Sverige med ett bifall till motionärernas förslag skulle bli det enda land, där man har tekniker som arbeta i patienternas mun. Utomlands ligger det så till, enligt vad Tandteknikerförbundet påstått, att tandteknikerna skulle ha rätt att i Finland, Österrike, Tyskland och vissa kantonen i Schweiz bedriva full praktik. En utredning om detta har framkommit, och av denna framgår vad Finland beträffar, att tandteknikerna där endast ha rätt att verkställa reparation av löständer och verkställa insättning och justering av sådana. I Österrike gäller sedan 1945 att de tandtekniker som tidigare haft rätt att utöva yrket fått behålla denna sin rätt. Men de få icke slå sig ned som praktikanter på annan ort och få vid överlåtelse av rörelsen icke överlåta den på annan än tandläkare. Ej heller få de utvidga verksamheten. I Tyskland saknas bestämmelser om vem som har rätt att utöva tandläkarkonsten. Vad Schweiz beträffar gäller i kantonen Zürich, att tandteknikerna ha rätt till praktik, men den är där avsevärt begränsad.

Det bör tilläggas att Internationella tandläkarförbundet bestämt avvisar tandteknikernas arbete i stolen. Det framgår av den enhälliga resolution, som fattades vid förbundets kongress i Milano 1949, där det bland annat heter, att »tandläkaryrket» — jag översätter här från engelskan — »omfattar alla sådana arbeten vid stolen, som ha avseende på tillverkning, inpassning och reparation av proteser. Dessa arbeten

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

utgöra en väsentlig del av de uppgifter, som tillkomma en legitimerad praktiserande tandläkare, och böra endast anförtros en sådan. Detta ligger i den allmänna hälsovårdens intresse.»

Vad tandteknikernas egen inställning till dispensfrågan beträffar framgår den klart av en motion till Svenska tandteknikerförbundets möte den 10 och 11 februari i år, vari föreslås att dispens skall kunna ges äldre tandtekniker. Det hette nämligen i motionen att tandteknikerna på grund av det nervpåfrestande arbetet i laboratorierna »i regel synas i de flesta fall falla för ett tidigt åldersstreck, ca 55 år». Meningens tycks alltså vara att teknikerna skulle, sedan deras arbetsförmåga blivit avsevärt nedsatt, få tillstånd att arbeta med patienter. Man kan åtminstone på denna punkt vara ganska enig om den uppfattningen, att en sådan lösning av problemet minst av allt skulle vara ägnad att gagna tandvården.

Med dessa synpunkter har jag, herr talman, velat framhålla att det ingalunda är så klart, som det tycks framgå av reservationen av herr Jacobsson i Igelsbo m. fl., att en eventuell utredning skulle få ett så positivt resultat som man på det hållet har tänkt sig.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (kort genmäle): Herr talman! Här har av de båda talesmännen för de sex reservanter, som vilja avslå utredningsyrkandet, framhållits att man inte i onödan skall sätta i gång en utredning som kostar pengar, och herr Hellbacken vände sig också emot »utredningsraseriet».

Det är klart att en hel del utredningar kunna vara onödiga, men vi kunna inte säga att vi nu helt plötsligt måste stoppa alla nya utredningar här i landet, utan man får i varje fall avväga huruvida det verkligen finns ett behov av utredning. Där vill jag komma tillbaka till vad medicinalstyrelsen sagt. Den enhälliga

medicinalstyrelsen har sagt, att den för sin del icke är beredd att ta ställning, eftersom frågan är omstridd, och den enhälliga medicinalstyrelsen har hemställt till Kungl. Maj:t om en utredning. När frågan ligger så till tycker jag inte att man kan tala om onödig utredning.

Herr Hellbacken åberopade 1946 års folktandvårdssakkunniga. Det är emellertid känt att det inte ingick i deras direktiv att ta upp frågan om tandteknikernas befogenhet. De ha gjort ett uttalande på några rader om att folktandvårdens uppgifter inte böra övertagas av personal med mindre kvalificerad utbildning, och därmed måste de givetvis mena sådan personal, som inte behärskar de arbetsmoment det är fråga om vid patientbehandling. Jag kan inte finna att 1946 års folktandvårdssakkunniga ha utrett denna fråga; däremot erinrar medicinalstyrelsen om att denna fråga om teknikernas arbete under tandläkarens ledning endast flyktigt berörts i tidigare utredningar.

Sedan har här talats om att inproving av proteser inte är något hantverksmässigt arbete, men det har också gjorts gällande av 1944 års tandläkarutbildningssakkunniga att tandteknikerna inte äro att betrakta som hantverkare. De säga: »De sakkunniga kunna icke dela uppfattningen om tandteknikeryrkets rent hantverksmässiga karaktär», och man talar om att teknikernas arbete i laboratoriet helt måste bygga på »proteslärans kliniska utveckling». Detta visar att det finns en utbildning för teknikerna när det gäller proteslära, fast den måste kompletteras.

Det kan inte bli någon avlastning för tandläkaren på detta sätt, säger herr Huss, därför att två personer skulle vara bundna vid arbetet. Men två personer äro redan nu bundna där, nämligen tandläkaren i praktiken och teknikern i laboratoriet, men om den senare får tillåtelse att exempelvis inprova proteser o. d. måste detta innebära en avlastning av tandläkarens arbete.

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet MOSSBERG: Herr talman! Jag är ledsen att jag inte haft tillfälle att följa debatten här i kammaren, men jag har suttit i första kammaren och åhört den debatt som där föres i samma fråga. Jag ber därför om överseende, om jag under detta anförande kanske kommer att upprepa några argument, som redan äro anförda i denna debatt. Det beror i så fall helt på obekantskap med vad som förekommit här i kammaren tidigare i dag.

Jag skulle, herr talman, vilja säga att den brist på tandläkare, som vi för närvarande ha i vårt land, är mycket besvärande, och den är besvärande framför allt inom folktandvården, där svårigheterna ha tornat upp sig på ett allvarligt sätt. Det är bristen på tandläkare som förorsakat att vi inte kunnat bygga ut folktandvården i den omfattning som alla hoppades, när denna reform principbeslöts 1938. Vi ha heller ingen möjlighet att för framtiden bygga ut folktandvården i snabbare takt än tandläkartillgången medger. Nu skola vi ha klart för oss att tillgången är icke stationär. Antalet tandläkare som arbeta i vårt land ökas för varje år som går, och med de vidgade undervisningsmöjligheter, som vi redan fått och som jag hoppas att vi inom en relativt nära framtid ytterligare skola få, kommer tillgången på tandläkare att med tiden öka i snabbare takt än den hittills gjort.

Jag förfäktar alltså den uppfattningen som utgångspunkt för mitt ställningstagande, att den brist på tandläkare, som nu otvivelaktigt föreligger och som, enligt vad vi alla veta, är besvärande, är av tillfällig natur och något som vi så småningom skola kunna övervinna, när vi hinna fullfölja det utbildningsprogram, som redan är en verklighet eller som planeras. Men icke förty, även om denna brist är tillfällig, är det fullt naturligt och riktigt att sträva efter att lyfta av från de kvalificerade tandläkarnas axlar sådant okvalificerat arbete,

som inte behöver utföras av dem. Här för kunna vi återropa bristen på tandläkare; vi kunna också nöja oss med att återropa sunt förnuft, som bjuder att inte ha mer kvalificerad arbetskraft för en uppgift än som behövs.

Frågan är då, som jag ser saken: Vilka arbetsuppgifter äro av den beskaffenhet, att man kan avlasta dem från tandläkarna? Vi skola ha klart för oss att huvudmomentet i all sjuk- och hälsovård, när det gäller de standardfordringar vi ställa, är att nedbringa riskerna för patienterna för skador genom behandlingen till ett minimum. Därvidlag äro vi inte beredda att säga: Ja, i 90 fall av 100 går det bra, och därför kunna vi nöja oss med mindre kvalificerad arbetskraft. Vi måste kräva att den som skall göra ett arbete skall ha sådan utbildning, att denna borgar för att alla behandlingar lyckas. Det är i varje fall det mål vi måste sträva efter.

När vi utarbetade denna proposition stannade vi för att vi utan några risker kunde gå in för att skapa den nya kår av tandhygienister, som är omnämnd i propositionen. Denna kår skall rekryteras av tandsköterskor, som skola få en relativt kortvarig och mycket enkel efterutbildning för att sedan få tjänstgöra som tandhygienister och arbeta i patienternas munnar. Men jag vill erinra om att de arbetsuppgifter, som vi på detta sätt vilja lasta av från tandläkarna och lägga på tandhygienisterna, äro arbeten som ingen medicinsk aspekt ha. Det är uteslutande fråga om ett renhållningsarbete, om jag så får säga, i munnen. Det är ett praktiskt arbete som utföres i munnen, och för att göra detta arbete — tandstensskrapningar, slipningar och putsningar — behöver man icke ha medicinsk eller odontologisk utbildning.

Men så komma vi till tandteknikerna. Och jag vill betyga kammarens ledamöter att just denna fråga — om vi skulle kunna tänka oss någon vidgad behörighet för tandtekniker — var ett

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

av de spörsmål som vi ägnade den allra största uppmärksamhet under förberedelsearbetet för denna proposition. Jag kom vid dessa överväganden till den bestämda uppfattningen, att det icke nu skulle vara lönt att sätta i gång ännu en utredning på detta område, den tredje inom loppet av ett årtionde. Jag tillåter mig erinra om att det är två kommittéer som nyligen varit inne på detta område, varav den ena, tandläkarutbildningskommittén, mycket grundligt plöjt igenom detta fält, och även folk tandvårdsutredningen har varit ganska långt inne på dessa frågor. Båda dessa kommittéer ha tagit mycket bestämt avstånd från tanken på att tandteknikerna skulle ges rätt till arbete i patienternas munnar.

Vi ha nu äntligen, efter många bekymmer och svårigheter, kunnat ordna tandteknikernas utbildning. Vi ha tre statliga tandteknikerskolor som arbeta. Uppgiften för dessa skolor är att utbilda folk, som är väl kvalificerat att utföra det laboratoriemässiga arbetet — utan att på något sätt vilja nedsätta detta skulle jag vilja säga: den konsthantverksmässiga delen av protesarbetet. Detta är hela utbildningen inriktad på. Men genom att vidga tandteknikernas kompetensområde till att omfatta även arbete i patientens mun komma vi in på ett helt annat slag av arbete. Då måste vi lägga om tandteknikerutbildningen och se till att i densamma ingår ett helt annat, medicinskt och odontologiskt moment, vilket nu inte ingår i denna utbildning.

Det förhåller sig nämligen inte på det sätt, som motionärerna i denna fråga göra gällande, nämligen att det skulle kunna räcka med en mycket kort och enkel tilläggsutbildning utöver den vanliga teknikerutbildningen, en tilläggsutbildning som de tänka sig skulle kunna meddelas av någon tandläkare eller eljest i form av en kortare kompletteringskurs. Jag tror att den som hyser den uppfattningen undervärderar full-

ständigt det medicinska moment, som ingår i tandläkarens arbete på detta område. Vad som leker motionärerna i hågen är att tandteknikerna skulle få kompetens att syssla med avtryckstagning, inprovning av proteser o. s. v. Jag betonar att jag är lekman, men jag har för min del kommit till den uppfattningen att dessa arbetsmoment, bettregistrering och avtryckstagning, äro de mest medicinskt betonade i hela framställningen av en protes. Det är just när detta arbete göres som tandläkaren skall använda sig av sitt odontologiska och medicinska vetande. Därefter återstår det laboratoriemässiga arbetet.

Jag tror alltså, att även om många proteser äro så enkla att en tandtekniker kunde klara saken, skulle detta innebära en standardsänkning så till vida som felprocenten skulle bli mycket, mycket större än för närvarande. Det är inte så enkelt som när man på ett laboratorium försöker få två bitar att passa ihop. Det är fråga om ett vida mer komplicerat övervägande, och därför skulle jag vilja hemställa till kammarens ledamöter att, innan ni bestämma er för hur ni skola votera, läsa sidorna 13 och 14 i propositionen, där medicinalstyrelsens vetenskapliga råd i odontologi gör gällande, att det just vid dessa arbetsmoment är en nödvändig förutsättning att vederbörande har en fullständig tandläkarutbildning bakom sig. Man framhåller också att sådana här tekniska detaljer äro de medicinskt bestämmande delarna i den behandling det är fråga om.

Jag tror således det skulle vara bra litet att vinna på att i nuvarande läge sätta i gång en utredning. Jag är likaså på det klara med att uppfattningarna på denna punkt inte äro samstämmiga; jag är som sagt lekman och kan inte ha någon vetenskapligt grundad åsikt. Men jag säger mig: Denna fråga har utretts två gånger under 40-talet, låt oss nu vänta och se, så kanske uppfattningen stabiliserar sig, innan vi på allvar över-

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

väga en stor sakkunnigutredning på detta område.

Så skola vi komma ihåg att här gäller det inte frågan, om tandteknikern skall arbeta på eget ansvar, utan om han på tandläkarens ansvar skall få utföra vissa arbetsmoment. Och därvidlag får jag säga att jag har mycket svårt att förstå vad det egentligen skulle uppkomma för arbetsbesparing för tandläkaren, om denne ändå — om jag får spetsa till det — bokstavligen skulle stå bredvid och kontrollera arbetet.

En annan sak spelar mycket stor roll för mig, och jag skall be att få sluta med att beröra den. Låt oss anta att vi ginge motionärerna till mötes och att tandteknikerna finge denna behörighet. Var skulle då dessa tekniker komma att användas för att utföra arbete i patients mun? Tro kammarens ledamöter att privatpraktiserande tandläkare skulle göra det i någon större omfattning? Nej, det skulle komma att ske på folktandvårdens kliniker, och framför allt skulle detta system kunna komma att införas på de stora klinikerna. Jag ställer frågan: Hur kommer den svenska allmänheten att uppfatta detta? Ligger icke den tanken snubblande nära att den uppfattningen skulle smyga sig in, att det är litet sämre klass på den behandling man får inom folktandvården än den man får inom den privata sektorn av tandvården? Och jag vill betyga kammarens ledamöter att det är på denna punkt jag är mest vaksam, när det gäller att från departementets synpunkt försöka manövrera den svåra brist på tandläkare, som vi nu ha inom folktandvården. Jag har gång på gång sagt mig: Hellre en momentan brist i folktandvården än att vidta någon åtgärd som är ägnad att sänka standarden inom denna tandvårdsform. Jag skulle vara tacksam om även kammarens ledamöter ville anlägga denna synpunkt på frågan.

Slutligen, herr talman, skulle jag vilja tillägga, att vi ha intet överskott på tandtekniker i detta land. Vi ha, ännu

så länge åtminstone, en ganska markant brist på skickliga tandtekniker, och så länge detta läge består kan jag inte heller ur den synpunkten finna, att man skulle kunna vinna något genom att dra teknikerna från deras egentliga arbete, som är laboratoriearbetet.

Herr HÄCKNER: Herr talman! Efter herr Huss' anförande och efter herr statsrådets anförande är det ju inte så mycket att tillägga; jag kan i stort instämna med de synpunkter på frågan som herr Huss har anlagt.

Jag skulle vilja understryka att om teknikerns arbete skall utföras under tandläkarens översyn och en betryggande översyn — en sådan som inte ökar risken för dessa olycksfall som statsrådet talade om — då får man i praktiken att göra med verkligt dubbelarbete, och då bli de praktiska vinsterna av en utvidgning av tandteknikernas behörighet synnerligen små. Man kan till och med ifrågasätta, om det över huvud taget i ett sådant fall föreligger en verklig besparing.

Å andra sidan föreligger ju i alla fall den risken, att svaga element, som kunna finnas även här bland tandläkarna, frestas att låta teknikerna arbeta för mycket på egen hand och under för litet överinseende av tandläkaren. Då får man i praktiken den standardsänkning, som statsrådet nyss så mycket varnade för.

Det har sagts att om man nu skulle giva tandteknikerna ökad behörighet skulle detta medföra en sänkning av priserna och vara till allmänhetens förmån. Det är klart att i den mån man kan ernå sådana prissänkningar utan standardsänkning är det ett synnerligen värdefullt syfte. Men jag ifrågasätter om man verkligen kan vinna detta mål. Vi ha redan hört att, åtminstone på ett par kliniker, tandtekniker ha arbetat olagligt men ändå i stor omfattning, och om man jämför de priser,

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

som tillämpas på dessa kliniker, med de priser, som råda i den allmänna marknaden i övrigt, finner man att det icke skett någon prissänkning. Det är ju en tankeställare.

Man får också tänka på att utvecklingen i utlandet icke går i den riktning, som motionärerna ha tänkt sig. Detta kan ju också vara en tankeställare. Vi få måhända snart se hur Danmark kommer att ställa sig. Det har ju sagts att man där icke kommer att gå i den riktning, som motionärerna velat främja.

Det gäller alltså en fråga, där de praktiska fördelarna av en utvidgad behörighet äro mycket små och måste vara mycket små så länge som vi faktiskt ha att arbeta med en akut brist på dugliga tandtekniker för utförande av de sysslor, som nu åvila dem. Man kan, med hänsyn till att antalet utbildade tandläkare varje år växer, också säga sig att det blir ett ökat behov av tandtekniker inom det nuvarande arbetsområdet. Det finns därför i praktiken icke något egentligt mellanrum, där man kan säga, att här kunna vi utan men för tandteknikernas nuvarande arbetsområde tillföra tandläkarna en ökad arbetskraft och på det sättet spara arbete för dem. Det hela är därför i själva verket en ganska liten fråga. Den praktiska möjligheten att genomföra en reform, som skulle få någon mera avsevärd betydelse för att lätta tandläkarnas arbetsbörda, måste vara ringa. Man kan då som herr statsrådet fråga sig, om det över huvud taget lönar sig att sätta i gång en tredje utredning. Men då sympatierna för en utredning ändå tyckas vara stora, har jag för min del ingenting emot ett sådant utredningsyrkande. Jag skall be att få till fullo instämma i herr Huss' yttrande.

Herr GUSTAFSON i Göteborg: Herr talman! Innan jag går in på de intressanta synpunkter som framlagts av in-

rikesministern vill jag ägna någon minut åt ett bemötande av herr Huss, som jag icke hann med i min förra replik. Det fanns i herr Huss' anförande någonting som jag icke tyckte var riktigt sympatiskt. Det var då herr Huss ville göra gällande, att tillsynen från tandläkarnas sida över teknikerna skulle vara minimal eller saknas. Vidare tycktes det i yttrandet komma fram att det var fråga om de åtalade och dömda teknikerna, som operera som kvacksalvare; det var dem motionärerna nu ville legalisera och giva möjlighet att få arbete. Jag vill säga, att om man läst motionen måste man få en helt annan uppfattning.

När det sedan gäller statsrådet Mossbergs anförande, så säger statsrådet, att här ha två utredningar redan arbetat och det bör vara onödigt att tillsätta en tredje utredning. Jag måste upppepa vad jag sade förut: De två utredningar, som arbetat tidigare, ha icke utrett denna fråga ingående. Det säger medicinalstyrelsen själv i sitt yttrande, som återgivits i propositionen. Frågan har hittills bara varit flyktigt berörd. Vad dessa utredningar undersökt är frågan om en tandtekniker skulle få arbeta självständigt och på eget ansvar, men det är icke detta som det här gäller. Vad motionärerna vilja är att en tandläkare på samma sätt som en läkare skall ha möjlighet att anlita hjälpkrafter, ehuru icke i samma utsträckning som en läkare utan begränsat till detta område.

Sedan säger statsrådet, att just de moment, som vi skulle ifrågasätta att överlåta åt teknikerna, äro de mest medicinska momenten. Statsrådet Mossberg stöder sig på medicinalstyrelsens vetenskapliga råd i odontologiska frågor. Men det är att observera, att medicinalstyrelsen som sådan desavouerat det vetenskapliga rådet. Medicinalstyrelsen har sagt att frågan är omstridd; medicinalstyrelsen vill icke taga ställning. Detta säger medicinalstyrelsen

Lag om behörighet att utöva tandläkarkonsten.

trots det mycket kategoriska yttrandet från det vetenskapliga rådet. Jag är liksom inrikesministern lekman på detta område men fäster stort avseende vid vad medicinalstyrelsen säger i denna fråga.

Sedan säger man att det skulle behövas en mycket lång utbildning för dessa tandtekniker för att de skulle kunna företaga denna avtryckstagning och inprovning. Men tandläkare, som arbetat på detta område, ha en annan uppfattning. De anse att det räcker med en relativ kort utbildning. Man säger att det skulle icke betydligt någon egentlig avlastning från tandläkaren, när arbetet i alla fall skall ske under tandläkarens tillsyn. Jag har här en arbetsbeskrivning, uppgjord av en legitimerad tandläkare. Det gäller en patient, som svårt skadat en tand och har en tandangripen av tandröta. Det behöves sju och en halv timmars arbete i munnen. Av detta kan, säger denne tandläkare, tre och en halv timmars arbete utan vidare skötas av en skicklig tekniker.

Statsrådet Mossberg säger att han vill ha full säkerhet; det är icke nog med att det i 90 fall av 100 går bra. Jag vill tillägga, att den praktiker jag förut nämnt har arbetat i 30 år med tekniker. Jag har frågat medicinalstyrelsen, om man kunnat påvisa, att där någonsin gjorts ett mindre fullgott arbete. Det har icke kommit till medicinalstyrelsens kännedom, trots att vederbörande tandtekniker varit åtalad. Där har man haft en säkerhet om 100 fall för hundra. Jag vill återkomma till det intyg, som en tandläkare kommit med vid åtalet och där det framhålles, att teknikerns arbete icke är mera farligt än vid försiktig matning med sked, som har väl avrundade kanter, samt att kvaliteten icke oväsentligt har höjts genom att teknikern utför det rent tekniska arbetet.

Den sista synpunkt, som statsrådet anlade och som jag finner mycket behjärtansvärd, var följande: Vi vilja icke

medverka till att behandlingen på folk-tandvårdens kliniker framstår som en sämre behandling. Statsrådet säger att det är till folk-tandvårdens kliniker, som tandteknikerna i första hand skulle komma. Herr Hellbacken, som talade för utskottsreservanterna, sade att teknikerna komme icke till folk-tandvården utan till de kommersiellt betonade klinikerna. Man finner att talesmännen för avslag ha fullständigt olika uppfattning. Det fall jag berört och där vi ha praktisk erfarenhet gäller just en privat tandläkarpraktik. Där har det icke kunnat påvisas, att arbetet varit av sämre kvalitet.

Vad vill jag säga med detta? Jo, här finnas alltför olika åsikter. Hur bör man göra i en sådan situation, när vi ha en svår tandläkarbrist? Man bör utreda!

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten A., nämligen dels på bifall till utskottets berörda hemställan dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring beträffande 2 § i lagförslaget, som föreslagits i motionerna I: 281 och II: 376; och biföll kammaren utskottets nämnda hemställan oförändrad.

Härefter framställde herr talmannen i fråga om punkten B. propositioner dels på bifall till utskottets däri gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Norman m. fl. beträffande denna punkt avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Wetterström begärde emellertid voteringsring, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i punkten B. i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ändring i lagen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Norman m. fl. beträffande denna punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fröken Wetterström begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 128 ja och 75 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten B.

I avseende å motiveringen gav herr talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets motivering dels ock på godkännande av utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den av herr Jacobsson i Igelsbo m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Jacobsson i Igelsbo begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner andra lagutskottets motivering i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt utskottets motivering med den ändring, som föreslagits i den av herr Jacobsson i Igelsbo m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter

ånyo intagit sina platser och denna voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 132 ja och 58 nej, varjämte 17 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets motivering.

§ 16.

Ändring i lagen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr WIKLUND i Stockholm: Herr talman! Såsom motionär år 1949 i denna fråga kan jag icke underlåta att uttala min stora tillfredsställelse över andra lagutskottets enhälliga utlåtande med anledning av propositionen om lagligt åläggande för landstingen beträffande huvudmannskapet för kronikervården. Min motion för två år sedan var på intet sätt originell. Det var ju så, att statens sjukhusutredning redan två år tidigare, alltså 1947, framlagt förslag i denna sak, och det hade också liksom legat i luften under socialvårdskommitténs utredningsarbete, att man borde bringa utvecklingen dithän, att landstingen skulle svara för kronikervården.

1949 hade statsutskottet denna fråga under behandling genom nämnda motion, alltså icke såsom i år andra lagutskottet. I motionen yrkades det på utredning om en lagstiftning sådan som

Ändring i lagen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

den vi nu ha att taga ställning till. Men 1949 års statsutskott yttrade sig i denna punkt på följande sätt: »Då såvitt utskottet har sig bekant landstingen och övriga ansvariga institutioner redan nu ägna största uppmärksamhet åt frågan om en förbättring på hithörande område, torde åtminstone för närvarande knappast något vara att vinna genom lagligt åläggande att anordna vårdhem.» Med vårdhem menade man vårdhem för kroniskt sjuka.

Det var alltså icke därför att man väntade sig en proposition eller av något annat skäl, t. ex. det besvärliga byggnadsläget, som man intog denna ställning, utan det var tydligen av det principiella skälet, att man ansåg att något lagligt åläggande för landstingen icke behövdes. Utskottet var enhälligt. Då var det för en enskild motionär icke mycket att göra åt saken.

I början av förra året fingo vi emellertid det överraskande beskedet, att det trots riksdagens uttalande skulle komma en proposition i denna fråga. Men ännu den 25 april 1950 hade denna ej kommit. På direkt fråga här i kammaren i en interpellationsdebatt den dagen lämnades den upplysningen från statsrådsbänken, att på grund av bland annat riksdagens uttalande 1949 ämnade man icke lägga fram proposition till 1950 års riksdag. Detta uttalande stod alltså i direkt strid emot vad man lovat i början på förra årets riksdag.

Nu stå vi i alla fall glädjande nog inför beslut om den lagstiftning rörande kronikervården, som alltså aktualiserades redan vid riksdagen 1949 men då avvisades.

Det finns säkerligen många kroniskt sjuka, som icke få den vård de behöva eller som rent av vanvårdas. Både dessa och kanske ännu flera av deras anhöriga måste djupt beklaga att denna frågas avgörande uppskjutits i hela två år eller i varje fall under längre tid än som var nödvändigt, men de kunna nu glädja sig över att den dag kommit,

då en lagstiftning av detta slag kan beslutas. Sedan är det klart, att man icke löser frågan om kronikervården bara med lagstiftning. Det kommer att hänga på landstingen och städerna utanför landstingen, hur man söker uppfylla lagens bokstav. 1949 års motion gick därför också ut på att man borde göra en inventering av äldre ålderdomshembyggnader och möjligheterna att på detta sätt få fram utrymmen för flera kronikerplatser. Man skulle kunna bygga om dessa äldre byggnader och på det viset få flera kronikerplatser. Jag vill på kronikernas vägnar vädja till landstingsmännen i kammaren att pröva också denna utväg. Om man redan gjort det, såsom man säkerligen gjort på många håll, bör man ånyo överväga, om man ej på den vägen kunde komma fram ytterligare ett litet stycke på väg mot denna frågas praktiska lösning.

Jag har, herr talman, ansett det viktigt att få det anförda antecknat till protokoll, då ingenting om denna frågas behandling i riksdagen 1949 och 1950 eller riksdagens ställningstagande finnes refererat i propositionen och ej heller i det föreliggande utskottsutlåtandet.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HAGÅRD: Herr talman! Jag vill gärna och på ett kraftigt sätt understryka vad den föregående talaren här nämnde om den försummelse, som förekommit beträffande just vården av de kroniskt sjuka. Man har låtit reformen av denna gren av sjukvården komma i sista hand. Det är av största betydelse ur alla synpunkter att man tar till vara möjligheterna att även i nuvarande besvärliga läge förbättra kronikervården. Inte minst gäller detta vården å ålderdomshemmen och i allmänhet frågan om åldringarnas vård. Jag är emellertid rädd för att den anordning, som nu är ifrågasatt att införas, nämligen ett legalt huvudmannaskap på detta område

Ändring i lagen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

av sjukvården, inte kan medföra några plötsliga förbättringar. De ekonomiska och andra förhållanden, som hänga samman med detta, äro tyvärr icke sådana, att man kan räkna därmed. Icke desto mindre hälsar jag, herr talman, med allra största tillfredsställelse denna åtgärd, som innebär, att vi inrätta ett legalt huvudmannaskap. Det hela kommer att skapa en viss klarhet, vilken vi länge saknat på detta område, och det kommer måhända också att föra med sig ett ökat och ett mera bestämt intresse från de tillämnade huvudmännens sida. Man kan inte komma med några undanflykter mera, utan man måste ta tjuren vid hornen och sätta in all sin kraft på detta område och se till att det blir en verklig utbyggnad av kronikervården.

Det var emellertid, herr talman, ytterligare en sak, som jag skulle vilja understryka i detta sammanhang. I den fråga vi nyss behandlade, nämligen frågan om tandläkarnas legitimation m. m., står en gammal lagstiftning från 1861 i bakgrunden. Beträffande den föreliggande frågan vill jag, herr talman, stryka under att lagstiftningen där är lika föråldrad som den lagstiftning jag nyss nämnde. Inrikesdepartementets chef har i början av sin proposition berört just sjukhuslagstiftningens ålderdomsmässiga och besvärande karaktär, men han säger, att det är ingenting att göra åt den saken nu; han har tyvärr ingen möjlighet att lösa den detaljen nu utan hemställer, att vi sätta en ny lapp på det gamla klädet. Det har emellertid under de senaste åren mycket talats om och lika mycket skrivits om denna föråldrade sjukhuslagstiftning, och jag har den bestämda uppfattningen att om vi vilja komma till en rationellare ordning på detta område tarvas det en bestämd överarbetning och revision av den lagstiftning vi för närvarande ha. Huvudmännen ha faktiskt själva begärt en sådan revision. Sälunda har Svenska landstingsförbundet begärt en revision

och det för rätt lång tid sedan, och vidare har Svenska stadsförbundet ingivit en liknande framställning för ett och ett halvt år sedan. Ännu har man emellertid inte företagit sig något i denna fråga i inrikesdepartementet. Utskottet har emellertid för sin del inte velat underlåta att i samband med denna propositions behandling konstatera, att sjukhuslagstiftningen är i behov av en allmän översyn, och därvidlag har utskottet skrivit något, som jag gärna vill ha till protokollet, nämligen följande: »Då föredragande departementschefen i propositionen anmärkt, att han har för avsikt att tillkalla sakkunniga för en sådan översyn, hälsas detta av utskottet med tillfredsställelse.» Detta måste, herr talman, innebära en direkt uppfordran — från utskottets sida i vart fall, och om riksdagen bifaller utskotts-förslaget jämväl en uppfordran från riksdagens sida — till inrikesdepartementet och Kungl. Maj:t att försöka komma fram till åtminstone ett tillsät-tande av en särskild sakkunnigrevision i frågan.

Jag har, herr talman, velat framhålla detta som min bestämda uppfattning i ärendet, och i övrigt har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 17.

Föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en allmän jordbruksräkning under år 1951; och

nr 4, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 18.

Motion ang. ändrade bestämmelser om sittplatsbiljetter å tåg.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 1, över motion angående viss ändring av gällande bestämmelser angående sittplatsbiljetter å tåg.

I motionen II: 145 av herr *Hansson* i Skediga *m. fl.*, vilken motion hänvisats till allmänna beredningsutskottet, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölla, att åtgärder måtte vidtagas för en sådan ändring av gällande bestämmelser angående sittplatsbiljetter å tåg och vagnar, som i motionen närmare angivits.

Utskottet hemställde, att motion II: 145 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr HANSSON i Skediga: Herr talman! Det kan ju tyckas onödigt att det väckts en motion i detta ämne, men den som haft tillfälle se hur det förhåller sig på detta område vill nog också ha, om jag så får säga, litet enhetlighet härvidlag.

Som bekant säljas platsbiljetter inte på alla stationer, och inom stora områden på landsbygden är man därför utestängd från möjligheten att kunna skaffa sig en sådan biljett. Det sägs emellertid, att vederbörande kan vända sig till en resebyrå för att få en platsbiljett, men det är inte så lätt för den som bor avsides. Utskottet säger i sitt utlåtande, att det inte är så farligt som det låter, utan att det hela lätt kan justeras. Järnvägsmyndigheterna äro nämligen så pass hyggliga mot de resande, att den som köpt platsbiljett får 15 minuter på sig att leta rätt på sin plats. Men för den som stiger på tåget med sin kappsäck och bara ser dessa lappar i långa rader, som beteckna reserverad plats, har utskottet inte något hjärta. Enligt min mening skulle lapparna bort

vid varje sådan plats, som inte tagits i anspråk när tåget sätter sig i gång, så att den som inte haft möjlighet att tidigare skaffa sig platsbiljett kunde slå sig ner där utan att behöva släpa med sig sin kappsäck genom hela tåget utan att få någon plats.

Jag har här i min hand en avskrift av ett brev i denna fråga från en av vårt lands största industrichefer, vilken emellertid bett mig att inte röja hans namn. Jag skall återge hans egna ord, så att ni få höra litet grand hur det kan gå till i verkligheten. Han skriver så här: »Från Londonbåten telegraferade en av passengerarna» — det var en av de rika matadorerna som vi ha i vårt land — »till sin representant i Göteborg och beställde platsbiljetter till tre olika tåg från Göteborg till Stockholm för tio å tolv personer för att ha plats vid båten ankomst till Göteborg. Båten kom in i tid, men ingen av biljettarna utnyttjades, utan hela sällskapet stannade i Göteborg och for först påföljande dag.» Nu kostar ju en platsbiljett bara en krona, och det var väl för vederbörande ett förfärligt stort nöje att kosta på sig dessa 36 kronor, som inte betydde ett dugg för honom, men för de andra resandena blev det ett väldigt obehag.

Motionärerna ha framhållit, att priset på en platsbiljett bör stå i relation till biljettpriset i övrigt, men beredningsutskottet, som kallat till sig en sakkunnig från järnvägsstyrelsen, har sagt att detta inte går för sig, utan att det måste vara ett enhetligt pris. Men nu är det ju ändå så att alla tågbiljetter inte kosta lika mycket, och man kan då fråga sig om inte också dessa biljettpriser kunde lämpas något efter resans längd. För en krona kommer man inte långt på järnväg i våra dagar, och hela den nuvarande anordningen är bara till spektakel för övriga medresande. Därför hade det varit mycket bättre om utskottet skrivit, att hela denna historia med platsbiljetter borde slopas, ty som det nu är är det hela en orättvisa. För ett

Motion ang. ändrade bestämmelser om sittplatsbiljetter å tåg.

par år sedan hade jag och min fru på en resa kommit till Porjus. Vi stodo på stationen där och skulle fortsätta till Östersund, men i Porjus sålde man inga platsbiljetter, utan detta skedde endast från avgångsstationen, Malmberget. Detta gjorde att när rälsbussen kom till Porjus fanns det inga platser kvar för de resande, som stego på där med sina kappsäckar. De fingo sitta i tolv timmar på lädor eller kappsäckar, medan de bekväma bänkarna upptogos av en mängd pojkar, som för en krona köpt sina platsbiljetter i Malmberget. Jag undrar därför om det inte hade varit riktigare att vederbörande fått betala sin platsbiljett med mer än en krona, så att priset stått i relation till den sträcka vederbörande skulle färdas.

Motionärerna ha inte kommit med något utarbetat förslag i frågan utan endast hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville begära en utredning i syfte att erhålla en justering i ifrågavarande avseende, en justering som sannerligen är av behovet påkallad. När jag exempelvis i går kväll reste från Stockholm till Uppsala funnos sådana lappar om upptagna platser i en hel vagnsavdelning. Dessa lappar skulle ha varit borta 15 minuter efter tågets avgång, men vi två som voro i sällskap funno att lapparna fortfarande voro kvar vid ankomsten till Uppsala, och kanske sitta de där fortfarande. Platserna voro som sagt upptagna, och att få någon plats var därför omöjligt. Men det var väl ogentilt att avlägsna dem, för platserna voro ju beställda.

Så går det till i verkligheten, men ändå säger utskottet, som tycks ha låtit dupera sig av järnvägsstyrelsens representant, att det hela är riktigt. Men det är inte riktigt, utskottets ärade herr ordförande, utan Kungl. Maj:t borde få i uppdrag att närmare titta på saken, ty människorna äro inte numera så hänsynsfulla som förr. Det är en rimlig begäran, att den som skall göra en resa på 12 timmar får betala ett häremot

svarande pris för en platsbiljett. Vore det så, lekte man inte så där lätt med pengarna som den där som beställde platsbiljetter till tre olika tåg för 10 å 12 personer, som jag tidigare talade om.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till den i denna fråga av mig jämte andra kammarkamrater avlämnade motionen.

Herr SVENSSON i Alingsås: Herr talman! Man kan väl förstå huvudmotionärens synpunkt i vissa avseenden, då han kanske bevittnat en och annan avigsida av hithörande bestämmelsers tillämpning. Sådana avigsidor finnas ju litet varstades och inte bara på detta område. Det är emellertid kanske inte alltid så säkert, att man vinner ett resultat, som skulle bli hundraprocentigt tillfredsställande, genom att man skriver till Kungl. Maj:t för att få en ändring till stånd i den eller den detaljen.

Det väsentliga här är ju enligt motionärerna, att det förekommer, att vederbörande inte tagit sin plats i besittning, när han väl löst sin platsbiljett, utan platsen står markerad, medan medresenärer inte kunna få en lämplig sittplats. Jag vill emellertid hänvisa till de bestämmelser, som gälla i detta avseende och som delvis finnas redovisade i utskottets utlåtande. De innebära ju i korthet bara det, att om en platsbiljettsinnehavare inte tar sin plats i besittning inom 15 minuter från tågets avgång från stationen, har vilken medresande som helst rätt och möjlighet att ta platsen i besittning.

Motionärerna ha här ifrågasatt att riksdagen skulle uttala, att de markeringslistor, som äro uppsatta på de reserverade platserna, borde tas bort när dessa 15 minuter ha gått. Det är naturligtvis i och för sig önskvärt, men i praktiken torde det inte alltid vara möjligt för tågpersonalen att ta bort markeringslistorna på denna korta tid. Det hindrar emellertid inte att man

Motion ang. ändrade bestämmelser om sittplatsbiljetter å tåg.

kanske som utskottet har anfört borde göra resenärerna uppmärksamma på att det gäller en tidsfrist av 15 minuter, vilket kanske ett stort antal resande inte har kännedom om.

Motionärerna ha i sin motion gjort ett uttalande angående priset på sittplatsbiljetterna. Det är en avvägningsfråga huruvida en sittplatsbiljett är värd en krona eller två kronor eller mera, men man bör i detta sammanhang erinra sig att detta är en service. Det är priset på resebiljetterna, som är det avgörande, och det är graderat efter resans längd, varemot sittplatsreservationen är en ren service, för vilken man betalar en enhetlig avgift. Skulle man gradera avgiften för sittplats, kan man ifrågasätta om inte de administrativa omkostnaderna skulle bli så stora, att det inte skulle bli någon ekonomisk förbättring för vederbörande verk.

När motionärerna tala om att priset på sittplatsbiljetterna bör stå i förhållande till resans längd, är det berättigat att göra även en annan fråga: Var inte avsikten med platsbiljettsystemet att bereda lättnader för resenärer, som resa långa sträckor på järnvägarna, genom att tillförsäkra dem sittplats mot en särskild avgift? Skulle man gå den väg som motionärerna tydligen åsyfta, nämligen ta ut en högre avgift för sittplatsbiljetten av en resenär, som reser en längre sträcka och följaktligen har betalat ett högre pris för sin resebiljett, skulle man inte nå det syfte, för vilket sittplatsbiljetterna egentligen ha kommit till. Det är lättare för en resenär på en kort sträcka att vara utan sittplats än för en resenär som reser en längre sträcka.

Jag tror, herr talman, att det inte finns någon möjlighet att lösa denna fråga på det sätt motionärerna ha syftat till. För den som vill läsa finns det i Sveriges Kommunikationer klara bestämmelser angående biljetterna på statens järnvägar, där står hur lång giltighetstiden är och i vad mån man har

möjlighet att tillförsäkra sig sittplatsbiljett.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets yrkande.

Herr HANSSON i Skediga: Herr talman! Utskottets ordförande säger, att det kanske inte blir så mycket bättre, om man överlämnar ärendet till Kungl. Maj:t. Jag har emellertid det förtroendet för Kungl. Maj:t att jag tror, att om Kungl. Maj:t tar detta under övervägande, ha vi att vänta en förbättring.

Sedan säger utskottets ordförande, att resenärerna ha reda på att markeringen får avlägnas 15 minuter efter tågets avgång. Ja, det ha utskottets ledamöter kännedom om genom att de anlitat en sakkunnig, men allmänheten har inte reda på att markeringslapparna få tagas ned efter 15 minuter. I går reste jag nära en timme, och lapparna sutto kvar hela tiden. Varför skall för övrigt en resande med platsbiljett behöva 15 minuter för att intaga sin plats? Är det något slags högre klass av människor? Platsen bör vara intagen när tåget sätter sig i gång, annars borde vem som helst få taga bort markeringslappen. Efter de företagna tågindragningarna äro tågen i allmänhet väl besatta, och de resande få nu ofta springa utefter tågen med sina kappsäckar och leta efter plats.

Utskottets ledamöter ha blivit dupeerade. Detta ärende borde skickas till Kungl. Maj:t. Det skulle bli betydligt bättre förhållanden, om Kungl. Maj:t toge saken under övervägande. Det behövs så innerligt väl en justering, ty det är alldeles felaktigt som det nu är.

Herr ANDERSSON i Björkäng: Herr talman! Detta är visserligen en liten fråga, men det är nog på det sättet att det är för liten skillnad i pris mellan sittplatsbiljetter och ståplatsbiljetter. Om man skall resa någon längre

Interpellation ang. trafikförhållandena vid Uddevalla—Lelångens järnväg.

sträcka, är möjligheten att få sitta under resan värd betydligt mer än en krona.

Bor jag i Stockholm har jag möjlighet att få lösa sittplatsbiljett. Bor jag där- emot i landsorten kan jag inte få köpa sittplatsbiljett utan får finna mig i att få en ledig plats, om det finns någon; annars får jag stå. Systemet med sitt- platsbiljetter gynnar de större orterna. Det vore därför inte för mycket om de, som använda sig av denna förmån, finge betala något mera för att få sitta, ty det är värt åtskilligt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskot- tets hemställan.

§ 19.

Föredrogs andra kammarens allmän- na beredningsutskotts utlåtande nr 2, över motion om viss ändring av gällan- de persontaxor vid statens järnvägar.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 20.**Interpellation ang. trafikförhållandena vid Uddevalla—Lelångens järnväg.**

Ordet lämnades på begäran till

Herr **RUBBESTAD**, som yttrade: Herr talman! Sedan åtskillig tid tillbaka har en betydande försämring inträtt beträf- fande trafikförhållandena vid Udde- valla—Lelångens järnväg. Sålunda har det under innevarande vinter förekom- mit trafikstopp å järnvägen, t. o. m. under hela dygn. Man är fullt medveten om att vissa svårigheter kunna uppstå vid sådana snöstormar, som hemsökt Dalsland under de två senaste måna- derna, men ortsbefolkningen har icke kunnat komma ifrån det intrycket att man från SJ underlåter att vidtaga så- dana åtgärder, som borde kunna vara möjliga. Beträffande landsvägstrafiken så ha ju förhållandena där varit lika

svåra, men där har man klarat situa- tionen ganska bra, liksom man också gjort det tidigare vid järnvägen.

Detta försämrade förhållande vid järnvägen har inträtt sedan den stat- liga utredningen av de smalspåriga järnvägarna börjat sin verksamhet. Man har svårt att värja sig mot misstanken att trafikledningen i Göteborg har ett visst intresse av att järnvägen vid den pågående utredningen skall visa så då- ligt ekonomiskt resultat som möjligt, ty man dirigerar en mycket stor del av godstrafiken på lastbilar vid sidan om järnvägen, trots det att befolkningen i bygderna är väl så bra betjänt av att få sitt gods befraktat av järnvägen.

Uddevalla—Lelångens järnväg har förbindelse med SJ i Uddevalla vid den s. k. anhalten. Från denna anhalt fram till centralstationen är ett avstånd av mellan 400 å 500 meter, som resenä- rerna måste tillryggalägga till fots, ofta med ganska tunga resväskor. Då SJ har sitt järnvägsspår utmed denna väg och det ständigt finnes tillgång till järn- vägsbussar å bangården, tycker man det borde kunna vara en lätt sak att medelst järnvägsbuss befordra dessa resenärer mellan dessa två hållplatser de få gånger per dag som erfordras vid förbindelse mellan de båda järnvä- garna.

På grund av det anförda hemställes om kammarens tillstånd att till chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande spörsmål:

Har herr statsrådet kännedom om det trafikförhållande, som under se- nare tid utvecklats vid Uddevalla— Lelångens järnväg?

Om så är fallet, har herr statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder för att förbättra förhållandet?

Denna anhållan bordlades.

§ 21.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Ko- nungen, nämligen

från bevillningsutskottet, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; och

från jordbruksutskottet, nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

§ 22.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen:

nr 431, av herrar *Persson* i Norrby

och *Carlsson* i Bakeröd, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 52, angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplansförordning, m. m.; och

nr 432, av herr *Håstad m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 52.

Dessa motioner bordlades.

§ 23.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 2.59 em.

In fidem

Per Bergsten.